

The first of these is the *Journal of the Proceedings of the
 General Assembly of the Church of Scotland*, which is published
 annually, and contains a full and accurate account of the
 proceedings of the General Assembly, and of the various
 committees and synods of the Church. It is a valuable
 work, and one which every member of the Church should
 possess.

*****
TYPographi Errata pleraq; manu emendantur.
De cæteris orat Lectores, sicubi forte lite-
rula, vel interpunctione aliqua, vel notulâ titu-
batum sit (quod incuriâ operarum sæpiusculè
factum esse animadvertit) uti quoties quid hu-
jusmodi legentibus occurrit, id velint suo can-
dore atque judicio humaniter corrigere.
*****

JOANNIS MILTONI Angli
PRO
POPULO ANGLICANO
DEFENSIO

Contra Claudii Anonymi, aliàs Salmasii,
Defensionem REGIAM.

Editio emendatior.

LONDINI,
Typis Du-Gardianis. Anno Domini 1651.

PRÆFATIO.

IAmetsi vereor, si in defendendo Populo Anglicano tam sim profusus verborum, vacuus rerum, quam est plerisque visus in defensione regia Salmasius, ne verbosissimi simul & ineptissimi defensoris nomen meritis esse videar, tamen cum in mediocri quavis materiâ tractandâ nemo sibi adeo properandum esse existimet, quin exordio saltem aliquo pro dignitate suscepti à se operis uti soleat, id ego in re omnium ferè maximâ dicendâ si non omitam, neque nimis astringam, spero equidem, duas propemodum res, quas magnopere vellem, assecuturum me esse; alteram, ut causæ huic nobilissimæ, & seculorum omnium memoriâ dignissimæ nulla ex parte, quantum in me est, desim; alteram, ut reprehensam in adversario futilitatem & redundantiâ, devitasse, tamen ipse nihilo minus judicet. Dicam enim res, neque parvas neque vulgares, regem potentissimum, oppressis legibus, religio-

B ne

ne afflictâ, pro libidine regnantem, tandem à suo populo, qui servitutem longam servierat, bello victum; inde in custodiam traditum; & cum nullam omnino melius de se sperandi materiam vel dictis vel factis præberet, à summo demum regni Concilio capite damnatum; & pro ipsis Regiæ foribus securi percussum. Dicam etiam, quod ad levandos magnâ superstitione hominum animos multum contulerit, quo jure, præsertim apud nos, judicatum hoc atque peractum sit; meosque cives fortissimos & integerrimos, deque universis orbis terrarum civibus ac populis egregiè meritos ab impro-
bissimis maledicorum, sive nostratium, sive ex-
 terorum calumniis, tum imprimis ab hujus inanissimi Sophistæ maledictis, qui pro duce & coryphæo cæterorum se gerit, facile defendam. Quæ enim ullius regis alto solio sedentis majestas unquam tanta eluxit, quanta tum Populi Anglicani effulgebat, cum excussa illâ veteri superstitione, quæ diu invaluerat, ipsum regem, seu potius de rege hostem, qui solus mortalium impunitatem sibi divino jure vendicabat, suis legibus irretitum judicio perfundere, & quo is quemcunque alium supplicio affecisset, eodem fontem ipsum afficere non vereretur. At quid ego hæc tanquam populi facta prædico? quæ ipsa per se penè vocem edunt, & præsentem ubique testantur Deum. Qui, quoties suæ sapientissimæ menti complacitum est, superbos & effra-

effratos reges, supra humanum modum sese attollentes, solet deturbare, & totâ sæpe cum domo funditus evertit. Illius nos manifesto numine ad salutem & libertatem propè amissam subito erecti, illum ducem secuti, & impressa passim divina vestigia venerantes, viam haud obscuram, sed illustrem, illius auspiciis com-
 monstratam & patefactam ingressi sumus. Hæc ego omnia dignè satis explicare, & quod omnes fortasse gentes legant atque ætates, monumen-
 tis tradere, si diligentia solum meâ, cujusmodi-
 cunque est, meis tantum viribus sperem me posse, frustra sim. Quæ enim oratio tam augu-
 sta atque magnifica, quod tam excellens inge-
 nium huic oneri subeundo par esse queat, ut cum illustrium virorum aut civitatum res gestas vix reperiatur tot seculis qui luculentè possit scribere, opinetur quisquam hæc, non hominum, sed omnipotentis planè Dei gloriôsè & mira-
 biliter facta ullis se verbis aut stylo assequi pos-
 se? Quod quidem munus ut susciperem, ta-
 met si summi in republica nostrâ viri suâ autho-
 ritate perfecerunt, mihi que hoc negotium da-
 tum esse voluerunt, ut quæ illi, Deo ductore, magnâ cum gloria gessere, ea, quod certè proximum est, contra invidiam & obprobrium, quas in res ferrum & apparatus belli nihil po-
 test, alio genere armorum defenderem, quorum ego quidem judicium magno mihi ornamento esse existimo, me scilicet eorum suffragiis cum

esse præ cæteris, qui hanc patriæ meæ fortissimis liberatoribus haud poenitendam operam navarem; quin & ipse ab ineunte adolescentiâ iis eram studiis incensus, quæ me ad optima quæque si minùs facienda, at certè laudanda incitatum ferebant, his tamen diffusis adminiculis ad divinam opem recurro: Deumque Opt. Max. donorum omnium largitorem invoco, ut quàm prosperè quàmque piè nostri illi ad libertatem clarissimi duces regios fastus, & dominatum impotentem acie fregerunt, dein memorabili tandem supplicio extinxerunt, quàmque facili negotio nuper unus de multis ipsum regem veluti ab inferis resurgentem, inque illo libro post mortem edito novis argutis, & verborum lenociniis populo se venditantem redarguit atque summovit, tam ego feliciter tamque verè declamatoris huius exotici petulantiam & mendacia refellam atque discutiam. Qui alienigena cum sit, & quamvis id millies neget, Grammaticus, non eâ stipe contentus quam hoc nomine meretur, magnus ardelio esse maluit; non reipub. solum immiscere se ausus, sed alienæ: cum neque modestiam, neque iudicium, neque aliud quicquam afferat, quod oporteret sanè tantum arbitrum, præter arrogantiam & Grammaticam. Et sanè hæc quæ jam Latinè utcunque scripsit, si inter Anglos, & nostro sermone protulisset, vix esset, credo, qui de responso laborandum esse judicaret; sed partim irrita, & refutationibus

bus jam crebris explosa negligeret, partim tyrannica & fœda, vilissimo quovis mancipio vix ferenda, quamvis alioqui regias secutus ipse partes, aversaretur. Nunc cum inter externos, & nostrarum rerum penitus ignaros grandi paginâ turgescat, sunt illi quidem, qui res nostras perperam intelligunt, edocendi; hic suo more (quandoquidem tantâ maledicendi aliis libidine fertur) suo inquam more ac modo erit tractandus. Quod si quis miretur fortè, cur ergo tam diu intactum & ovantem, nostroque omnium silentio inflatum volitare passi simus, de aliis sanè nescio, de me audacter possum dicere, non mihi verba aut argumenta, quibus causam tuerer tam bonam, diu quærenda aut investiganda fuisse, si otium & valetudinem (quæ quidem scribendi laborem ferre possit) nactus essem. Quâ cum adhuc etiam tenui admodum utar, carptim hæc cogor, & intereisis penè singulis horis vix attingere, quæ continenti stylo atque studio persequi debuissim. Unde hoc si minùs dabitur, cives meos præstantissimos, patriæ conservatores digno laudum præconio celebrare, quorum immortalia facinora jam toto orbe clauerunt; defendere tamen, & ab huius importuni literatoris insolentiâ, & professoriæ linguæ intemperis vindicare haud mihi difficile futurum spero. Pessimè enim vel naturâ vel legibus comparatum foret, si arguta servitus, libertas muta esset; & haberent tyranni qui pro se

dicerent, non haberent qui tyrannos debellare possunt: miserum esset, si hæc ipsa ratio, quo utimur Dei munere, non multò plura ad homines conservandos, liberandos, & quantum natura fert, inter se æquandos, quàm ad opprimendos & sub unius imperio malè perdendos argumenta suppeditaret. Causam itaque pulcherrimam hac certâ fiduciâ læti aggrediamur; illinc fraudem, fallaciam, ignorantiam, atque barbariem; hinc lucem, veritatem, rationem, & seculorum omnium optimorum studia, atque doctrinam nobiscum stare.

Agè nunc jam, satis præfati, quoniam cum criticis res est, tam culti voluminis titulum imprimis videamus quid ait, *Defensio regia pro Carolo I. ad Car. II.* Magnum sanè præstas, O quisquis es! patrem defendis ad filium; mirum nî causam obtineas. Verùm ego te falso aliàs sub nomine, nunc sub nullo latitantem, Salmasi, ad alia voco subsellia, ad alios iudices, ubi tu illud euge & sophas, quod in palæstra tuâ literaria captare miserè soles, fortasse non audies. Sed cur ad regem filium defensio hæc regia? non opus est tortore, confitentem habemus reum; *Sumptibus* inquit *Regiis*; O te venalem oratorem & sumptuosum! Siccine defensionem pro Carolo patre, tuâ sententiâ, rege optimo, ad Carolum filium regi pauperrimum noluiisti nisi sumptibus regiis? Sed veterator etiam haud irridiculus esse voluisti, qui *regiam defensionem* dixeris;

dixeris; non enim ampliùs tua quam vendidisti, sed legitimè jam *regia defensio* est; centenis nimirum Jacobæis emta, ingenti pretio ab egentissimo Rege: non enim ignota loquimur; novimus qui illos aureos domum attulit tuam, qui crumenam illam tessellis vitreis variatam, novimus qui te avaras manus porrigentem vidit, in speciem quidem ut Sacellanus Regis missum cum munere, re verà ut ipsum munus amplecterere; & unâ tantùm mercede acceptâ totum penè regis ærarium exinanires. Sed ecum ipsum, crepant fores, prodit histrio in proscenium.

Date operam & cum silentio animadvertite, Ut pernoscat sibi Eunuclus velit, Nam quicquid est, præter solitum cothurnatus incedit. *Horribilis nuper nuntius aures nostras atroci vulnere, sed magis mentes perculit, de parricidio apud Anglos in personâ regis sacrilegorum hominum nefariâ conspiratione admisso.* Profectò nuntius iste horribilis aut gladium multò longiorem eo quem strinxit Petrus habuerit oportet; aut aures istæ auritissimæ fuerint, quas tam longinquo vulnere perculerit; nam aures non stolidas ne offendisse quidem potuit. Ecqua enim vobis fit injuria, ecquis vestrùm læditur, si nos hostes & perduelles nostros, sive plebeios, sive nobiles, sive reges morte multamus? At ista mitte, Salmasi, quæ ad te nihil attinent: ego enim de re etiam *horribilem* habeo quem apportem *nuntium*; quique

quique omnium Grammaticorum & Criticorum aures, modò teretes habent & doctas, atrociori vulnere si non perculerit, mirabor; *de parricidio* apud Hollandos *in persona* Aristarchi, *nefariâ* Salmasii audaciâ *admissô*: te magnum scilicet Criticum *sumptibus* regis conductum, ut defensionem regiam scriberes, non solum putidissimo exordio, præficarum funebribus nugis & naniis simillimo nullius, non fatui, mentem miseratione permovisse, sed primâ statim clausulâ risum penè legentibus multiplici barbarismo concitasse. Quid enim, quæso, est *parricidium in persona regis* *admittere*, quid *in persona regis*? quæ unquam latinitas sic locuta est? nisi aliquem nobis fortè Pseudophilippum narras, qui personam regis indutus, nescio quid parricidii apud Anglos patraverit; quod verbum verius opinione tua ex ore tibi excidisse puto. Tyrannus enim, quasi histrionalis quidam rex, larva tantum & persona regis, non verus rex est. Cæterum ob huiusmodi noxas Gallicolatinas, quibus passim scates, non tam mihi, neque enim est otium, quàm ipsis tuis Grammatistis poenas dabis; quibus ego te deridendum & vapulandum propino. Hoc multò atrocius, quod à summis magistratibus nostris de rege statutum est, id *sacilegorum hominum nefariâ conspiratione* admissum ais. Tunc furcifer potentissimi nuper regni, nunc reipub. eo potentioris acta & consulta sic nominas? quorum de factis nè Rex quidem ullus

supra

ut

ut quicquam gravius pronuntiaret, aut scriptum ederet, adduci adhuc potuit. Merito itaque amplissimi Ordines Hollandiæ, liberatorum olim patriæ vera progenies, defensionem hanc tyrannicam, populorum omnium libertati pestilentissimam edicto suo tenebris damnarunt, cuius & ipsum authorem omnis libera Civitas suis prohibere finibus, aut ejicere deberet: eaque præcipue quæ tam ingratum tamque tetrum reipublicæ hostem suo stipendio alit, cuius ille reipublicæ haud secus atque nostræ, fundamenta ipsa atque causas oppugnat; ne non utramque unâ & eadem operâ labefactare & subruere conatur; præstantissimosque illie *Libertatis Vindices* nostrorum sub nomine maledictis proscindit. Reputate jam vobiscum Illustrissimi Fœderatorum Ordines, & cum animis vestris cogitate, quis hunc regis potestatis assertorem ad scribendum impulerit, quis nuper apud vos regis se gerere incœperit, quæ consilia, qui conatus, quæ turbæ denique per Hollandiam secutæ sint, quæ nunc essent, quàm vobis parata servitus, novusque dominus erat, atque illa vestra tot annorum armis atque laboribus vindicata libertas, quàm propè extincta apud vos nunc foret, nisi opportunissimâ nuper temerarii juvenis morte respirasset. Sed pergit iste noster ampullari, & mirabiles tragœdias fingere, *Quoscunque infandus hic parricidalis nimirum barbarissimi Salmasiani rumor attigit, haud secus ac si fulmine afflati essent,*

C

derepente

derepente his arreptæq; horrore comæ & vox faucibus hæsit. Quod nunc primitus auditum discant Phyci, comas fulmine arreptas. Verum quis hoc nescit, viles & imbelles animos, magni cuiuspiam facinoris vel rumore obstupescere; quodque prius fuerunt, tum se maximè stipites indicare. Alii lacrymas non tenuerunt, mulierculæ credo aulicæ, aut siqui his molliores; inter quos & ipse Salmasius novâ quâdam metamorphosin Salmacis factus est; & fonte hoc suo lacrymarum fictitio, & nocte parato viriles animos emollire conatur. Moneo itaque & cavere iubeo

—infantis ne quem male fortibus undis
Salmacis enervet. —ne vir cum venerit, exeat inde
Semivir, & tactis subito mollescat in undis.

Fortius verò inquit animati (nam fortes puto & animosos ne nominare quidem nisi putidè potest) tantâ indignationis flammâ exarserunt, ut vix se caperent. Furiosos illos non flocci facimus; verâ fortitudine suique compote istos minaces pellere, & in fugam vertere consuevimus. Nemo certe non diras imprecatus est tanti sceleris authoribus. Vox tamen, ut tu modò aiebas, faucibus hæsit; atque hæsisset utinam in hunc usque diem, si de nostris duntaxat perfugis hoc vis intelligi, quod nos etiam pro comperto habemus, nihil illis frequentius in ore esse, quàm diras & imprecationes omnibus bonis abominandas quidem, non tamen metuendas. De aliis credibile

dibile vix est, cum supplicii de rege sumti fama illuc pervenisset, repertum in libero præsertim populo fuisse ullum, tam ad servitutem natum, qui nos dicto læderet, aut factum nostrum crimini daret; immo potius omnes bonos omnia bona dixisse; quinetiam Deo gratias egisse, qui exemplum iustitiæ tam illustre, & excelsum ediderit, quodque cæteris regibus tam salutari documento esse possit. Istos itaque *feros ac ferreos cædem* nescio cuius miserabilem, ac mirabilem plorantes, cum suo tinnulo oratore, *post regium orbe nomen natum notumque*, frigidissimo, etiam atque etiam plorare iubemus. At quis interim è ludo ferè puer, aut è cenobio quovis fraterculus casum hunc regis non multò disertius, immo Latinius hoc oratore regio declamitasset? Verum ego ineptior sum, si infantiam hujus & deliramenta hunc in modum toto volumine accuratè persequar; quod tamen libens facerem, (quoniam superbiâ & fastidio, ut ferunt, supra modum turget) ni mole tantum libri inconcinnâ atque inconditâ se protegeret, & veluti miles ille Terentianus post principia lateret; callido sanè consilio, ut defessus singula notando etiam acerrimus quisque, tædio prius conficeretur, quàm omnia redargueret. Nunc ejus quoddam specimen dare hac veluti prolusione duntaxat volui; & cordatis lectoribus à principio statim degustandum hominem præbere, ut in hac paginæ unius promulsæ experiamur quàm

quàm lautè nos & luculenter cæteris ferculis excepturus sit; quantas ineptias atque infantias toto opere congesserit, qui tam densas, ubi minimè decuit, in ipsa fronte collocavit. Exinde multa garrientem, & scombris concionantem facile prætereo; ad nostras autem res quod attinet, haud dubitamus quin ea, quæ autoritate Parlamenti scripta publicè & declarata sunt, apud omnes bonos & prudentes externos plus ponderis habitura sint, quàm unius impudentissimi homuncionis calumniæ, & mendaciæ; qui ab exulibus nostris, patriæ hostibus, pretio conductus, quolibet eorum dictante quibus operam suam locaverat, aut rumusculum spargente, falsissima quæque corradere, & in chartam conjicere non dubitavit. Utque planè intelligant omnes quàm non illi religio sit, quidlibet scribere, verum an falsum, pium an impium, haud alius mihi testis adhibendus erit, quàm ipse Salmasius. Scribit is in *Apparatu contra primatum Papæ*, maximas esse causas cur Ecclesia redire ab episcopatu debeat ad Apostolicam presbyterorum institutionem; longè majus ex episcopatu introductum in Ecclesiam esse malum, quàm illa schismata quæ prius metuebantur: Pestem illam quæ ex eo ecclesias invasit, totum ecclesiæ corpus miserabili tyrannide pessumdedit; immo ipsos reges ac principes subjugum misisse; Majorem in ecclesiam utilitatem redundaturam Hierarchiâ totâ extinctâ, quàm solo capite Papâ. p. 169. Posse episcopatum cum Papatu tolli

tollì cum summo bono ecclesiæ; sublato episcopatu ruere ipsum Papatum, super illo utpote fundatum, p. 171. Cur removeri debeat in illis regnis quæ jam Papatui renuntiârunt proprias habere causas. Cur ibi episcopatus retineatur se non videre; non integram videre reformationem quæ hac in parte imperfecta sit; nihil afferri posse rationis aut causæ probabilis cur sublato Papatu retineri debeat aut possit episcopatus. p. 197. Hæc & multò plura cum ante annos quatuor scripserit, tantâ nunc vanitate & impudentiâ est, ut Parlamentum Angliæ graviter incusare hoc loco audeat, quòd episcopatum non solum senatu ejiciendum, sed etiam penitus abjiciendum censuerint. Quid? quòd ipsum etiam episcopatum suadet atque defendit, iisdem usus argumentis & rationibus, quas libro illo priore magno impetu confutaverat; necessarios nempe fuisse episcopos, & omnino retinendos, ne mille pestifera sectæ & hereses in Angliâ pullularent. O vâfrum & versipellem! adeone te etiam in sacris non puduit desultorem agere, propè dixeram, ecclesiam prodere; cujus tu ideò sanctissima instituta tanto strepitu asseruisse videris, ut quoties tibi commodum esset, eo majore cum infamia ea ipsa ludificari atque subvertere posses. Neminem hoc laet, cum regni Ordines, Ecclesiæ nostræ, ad exemplum cæterarum, reformandæ studio flagrant, episcopatum funditus tollere statuisent, primò regem intercessisse, dein bellum nobis eâ potissimum causâ intulisse;

quod ipsi tandem in perniciem vertit. I nunc & te defensorem regium esse gloriare, qui ut regem gnaviter defendas, susceptam à temetipso ecclesiæ causam nunc palam prodis atque oppugnas; cuius gravissimâ quidem censurâ esses notandus. De forma autem reipub. nostræ, quoniam tu Professor triobolaris & extraneus remotis capsulis atque scriniis tuis nugarum refertissimis, quas melius in ordinem redigere poteras, in aliena reipub. satagere & odiosus esse mavis, sic breviter tibi, vel cuivis potius te prudentiori respondeo; eam formam esse quam nostra tempora atque dissidia ferunt, non qualis optanda esset, sed qualem obstinata improborum civium discordia esse patitur. Quæ autem Respublica factionibus laborat, atque armis se tuetur, si sanæ & integræ tantum partis rationem habet, ceteros sive plebeios sive optimates præterit aut excludit, satis profectò æqua est, quamvis regem & procures, suis ipsa malis edocta, amplius nolit. *Concilium* autem illud *supremum* quod insectaris, atque etiam *Concilii Præsidentem*, nã tu ridiculus es; *Concilium* enim illud, quod somnias, non est supremum, sed Parlamenti autoritate ad certum duntaxat tempus constitutum, quadraginta virorum ex suo ferè numero, quorum quilibet ceterorum suffragiis præses esse potest. Semper autem hoc usitatissimum fuit, ut Parlamentum, qui noster Senatus est, delectos ex suorum numero pauciores, quoties vi-

sum

sum erat, constitueret: iis unum in locum ubi vis conveniendi, & veluti minoris cuiusdam habendi Senatûs potestas delata est. Hisdem res sæpe gravissimæ, quo celerius & majori cum silentio transigerentur, commissæ atque creditæ; *Classis*, exercitus, ararii cura aut procuratio, quævis denique pacis aut belli munia. Hoc sive concilium nominetur, sive quid aliud, verbo fortè novum, re antiquum est; & sine quo nulla omnino Respub. rectè administrari potest. De regis autem supplicio, & rerum apud nos conversione mitte vociferari, mitte virus illud tuum acerbitalis evomere, donec ista quæ lege, quo iure, quo iudicio facta sint, te licet repugnante, singulis capitibus ostendam, & pedem conferam. Si tamen instas quo iure, quæ lege, eâ, inquam, lege quam Deus ipse & natura sanxit, ut omnia quæ reipub. salutaria essent, legitima & iusta haberentur. Sic olim sapientes tui similibus responderunt. *Leges per tot annos ratas refixisse nos criminaris, bonæne an malas non dicis, nec si diceres audiendus esses, nam nostræ leges Ole quid ad te? Utinam plures refixissent tum leges tum leguleios, rectius sanè & rei Christianæ & populo consulissent. Fren-des quod hæc, Mani, terræ-fili, vix domi nobiles, vix suis noti licere sibi crediderint. Meminisses quæ te non solum libri sacri, sed etiam Lyri-cus doceat.*

— Valet.

—Valet ima summis

Mutare, & insignem attenuat Deus

Obscura promens—

Sic etiam habeto; eorum quos tu vix nobiles esse ais, alios nulli vestrarum partium vel generis nobilitate cedere; alios ex se natos per industriam atque virtutem ad veram nobilitatem iter affectare, & cum nobilissimis quibusque posse conferri; se autem malle *filios terræ* dici, modo suæ, & domi strenuè facere, quam sine terrâ & lare fumos vendendo, quod tu facis, homo nihili & stramineus eques, in aliena terra dominorum nutu & stipendio famem tolerare: ab ista, mihi crede, peregrinatione ad agnatos potius & gentiles deducendus, nisi hoc unum sapias, quod frivolas quasdam prælectiones & nugamenta scis tantâ mercede apud externos effutire. Reprehendis quod magistratus nostri *colluviem omnium Sectarum recipiant*; quid ni recipiant? quos ecclesiæ est e coetu fidelium ejicere, non magistratuum è civitate pellere; siquidem in leges civiles non peccant. Primò homines ut tuto ac liberè sine vi atque injuriis vitam agerent, convenire in civitatem, ut sanctè & religiosè, in Ecclesiâ; illa leges, hæc disciplinam habet suam, planè diversam: Hinc toto orbe Christiano per tot annos bellum ex bello seritur, quod Magistratus & Ecclesia inter se officia confundunt. Quapropter & Papisticam minimè toleramus; neque enim eam tam esse religionem

ligionem intelligimus, quàm obtentu religionis tyrannidem pontificiam civilis potentiae spoliis ornatam, quæ contra ipsum Christi institutum ad se rapuit. *Independentes*, quales à te solo finguntur, nulli apud nos unquam visi; præter eos duntaxat qui cum classes & synodos supra Ecclesiâ quamque singularem esse non agnoscant, eas omnes velut Hierarchiæ particulas quasdam, aut certè truncum ipsum, eradicandas esse tecum sentiunt. Hinc nomen Independentium apud Vulgus obtinuit. Quod restat video te id agere, ut regum omnium & Monarcharum non invidiam solùm, sed etiam bellum atrocissimum in nos concites. Olim Rex Mithridates, quamvis causâ dissimili, omnes reges in Romanos concitabat, eadem propè calumniatus; Romanis consilium esse, omnia regna subvertere, iis nulla humana neque divina obstare, à principio nihil nisi partum arum habuisse, latrones, regnorum maximè hostes: Hæc Mithridates regi Arsaci: te verò in illa tua exedra infantissimè rhetoricantem quæ fiducia provexit, ut ad bellum hortando, & licet nolis videri, *classicum canendo*, ullum vel inter pueros regem commovere te posse animum induceres, isto præsertim ore tam exili & rancidulo, ut nemures quidem Homericos, te buccinatore, bellum unquam ranunculis illaturos fuisse credam. Tantum abest ut metuam quid tu belli nobis

D

aut

aut periculi, homo ignavissime, apud exteros reges ista tua rabida & insulsa simul facundia conflare possis: qui ad illos, ac si regum capita quasi pilas habeamus, de coronis quasi trocho ludamus, sceptris imperialia non plura faciamus quam bacula morionum capitata, lusorie sane nos defers. At tu interea, stultissimum caput, morionis ipse baculo dignissimus es, qui reges ac principes tam puerilibus argumentis ad bellum suaderi putes. Omnes deinde populos inclamas, dicto audientes tuo, sat scio, minime futuros. Hibernorum etiam consceleratam illam ac barbaram colluviem regis partibus in auxilium vocas. Quod unicum indicio esse potest quam scelestus sis & vaneus, quam omnes penè mortales impietate, audacia, & furore superes, qui devotæ gentis fidem atque opem implorare non dubitas, cujus ab impiâ societate tot civium innocentissimorum sanguine perfusa, etiam rex ipse aut abhorrui semper, aut abhorrere se simulavit. Et quam ille perfidiam, quam ille crudelitatem occultare, quantum potuit, atque ab se longè amovere summo studio contendit, eam tu, bipedem nequissime, quo minus ultro atque palam suscipias, neque Deum neque homines vereris. Agedum, Hibernis igitur fautoribus ac sociis ad defensionem regis jam te accinge. Caves imprimis quod cauto merhercule opus erat, nequis te Tullio fortasse aut Demostheni omnem

omnem eloquentiæ laudem præreptum ire suspicaretur; & prædicis, oratorio more non tibi agendum videri. Næ tu haud stultè sapis, id quod non potes, non videtur tibi esse agendum; oratione autem ut tu ageres, quis, qui te satis novit, unquam expectavit? qui nihil elaboratè, nihil distinctè, nihil quod sapiat, in lucem emittere aut soles aut potes; sed veluti Crispinus alter, aut Tzetzes ille græculus, modò ut multum scribas, quam rectè non laboras; neque si labores, valeas. Agetur, inquis, hæc causa toto orbe audiente, & quasi ad judicandum sedente. Id adeò nobis pergratum est, ut adversarium non cerebrosum & impetuum, qualis tu es, sed cordatum & intelligentem dari jam nobis optemus. Perorans planè tragicus es, immò Ajax ipse Lorarius: *Horum ego injustitiam, impietatem, perfidiam, crudelitatem proclamabo cælo & terræ, ipsosque authores convictos posteris tradam, reosque peragam.* O Flosculos! Tunc igitur sine sale, sine genio proclamator & rabula; bonis authoribus divexandis tantum aut transcribendis natus, quicquam de tuo quod vivat producere te putas posse? quem unà cum scriptis tuis futilissimis abreptum ætas, mihi crede, proxima oblivioni mandabit. Nisi si defensio hæc regia suo fortasse responso aliquid debitura est; si neglecta jam pridem & consopita, in manus iterum sumatur. Idque ego ab Illustrissimis Hol-

landiæ Ordinibus peterem, ut eam è fisco pro-
tinus dimissam, neque enim Thesaurus est, per-
vagari, quò velit, sinant. Si enim quâ vanitate,
insitiâ, falsitate referta sit, planum omnibus fe-
cero, quò latius excurrit, eò arctius, meâ qui-
dem sententiâ, supprimitur. Jam nos quemad-
modum reos peragat, videamus.

CAPIT. I.

Uoniam tibi vano homini & ven-
toso multum hinc forsitan super-
bia Salmasii, multum spiritus ac-
cessit, magnæ scilicet Britannie
regem fidei defensorem esse, te
verò regis, ego quidem & illum
regi titulum, & hunc tibi jure pari ac merito
concedam: cum sanè rex fidem, tu regem sic
defenderis, ut causam uterque suam evertisse
potius videatur. Quod cum passim infra, tum
hoc primo capite ostendam. Dixeras tu qui-
dem præfationis paginâ duodecimâ Ornari pig-
mentis rhetoricis tam bonam & justam causam non
debere: nam simpliciter rem, ut gesta est, narrare,
regem defendere est. Quando igitur toto hoc
capite in quo narrationem illam simplicem fu-
turam pollicitus eras, neque rem simpliciter, ut
gesta est, narras, neque non pigmentis, quan-
tum in eo genere consequi potes, rhetoricis or-
nas,

nas, profecto vel tuo iudicio si standum esset, causa regia neque bona neque justa erit. Quamquam hoc cave tibi sumas quod dat nemo, posse te quicquam rhetoricè narrare; qui neque oratoris, neque historici, immò ne causidici quidem partes narrando sustinere potes; sed quasi circulator quispiam, arte circumforaneâ, magnam de te in procæmio, velut in posterum diem, expectationem concitabas, non tam ut rem promissam tum demùm narrares, quàm ut pigmenta illa misera, & ampullas fūco refertas lectoribus quàm plurimis divenderes. Nam de facto dicturus tot novitatum monstris te circumdari ac terreri sentis, ut quid primum exequaris, quid deinde, quid postremò, nescias. Hocine est simpliciter narrare? Dicam quod res est, tot tuorum ipse mendaciorum monstris, primum terri te sentis, deinde tot nugis, tot ineptiis levissimum illud caput non circumdari solum, sed circummagi, ut quid primum, quid deinde, quid postremò dicendum ullo tempore sit, non modò nunc nescias, sed nunquam antea non nesciveris. Inter difficultates quæ occurrunt ad exprimendam tam incredibilem flagitii immanitatem hoc unum facile dictu suppetit, quod iterum iterumque repeti debet, nempe solem ipsum atrocius factum nunquam adspexisse alterum. Multa sol aspexit, bone magister, quæ Bernardus non vidit. Solem autem iterum atque iterum repetas licebit, id tu quidem prudenter feceris, quod non nostra flagitia,

gia, sed defensionis tuæ frigus vehementissimè postulabit. Regum, inquis, origo cum sole novo cepit. Dii te, Damalippe, deaque sollicito donent, quo te calfacias, qui ne pedem sine sole, nequis fortasse te umbraticum doctorem esse dicat. At herede etiam in tenebris es, qui jus patrium à regio non distinguis: & cum reges Patriæ Patres nominaveris, eâ statim metaphorâ persuasisse credis, ut quicquid de patre non negaverim, id continuo de rege verum esse concedam. Pater & rex diversissima sunt. Pater nos genuit; at non rex nos, sed nos regem creavimus. Patrem natura dedit populo, regem ipse populus dedit tibi, non ergo propter regem populus, sed propter populum rex est; ferimus patrem, morosum etiam & durum, ferimus & regem; sed ne patrem quidem ferimus tyrannum. Pater si filium interficit, capite poenas dabit; cur non item rex eadem iustissimâ lege tenebitur, si populum, id est filios suos, perdidit, præsertim cum pater, ut ne pater sit, efficere non possit, rex faciliè possit, ut neque pater sit neque rex. Quod si de facti qualitate, quod ais, inde æstimandum est, tibi dico, peregrine, & rebus nostris alienissime, testis oculatus & indigena tibi dico; nos regem neque bonum, neque iustum, neque clementem, neque religiosum, neque piûm, neque pacificum; sed hostem prope decennalem; nec parentem patriæ, sed vastatorem de medio sustulisse. Solet hoc fieri, fa-

teris,

teris, inficias enim ire non audes, sed non à reformatis, regi reformato. Siquidem reformatus is dici potest, qui scriptis ad Papam literis, Sanctissimum appellaverat Patrem, qui Papistis æquior semper quàm Orthodoxis fuit. Talis cum fuerit, ne suæ quidem familiæ primus à reformatis est de medio sublatu. Quid? ejus avia Maria nonne à reformatis exuta regno solum vertere coacta est, supplicio demùm capitis affecta, ne Scotis quidem reformatis agrè ferentibus? immo si operam contulisse dicam, haud mentiar. In tantà autem regum reformatorum paucitate, nihil hujusmodi accidisse, ut eorum aliquis morte plecteretur, non est quod miremur. Licet autem regem nequam, sive tyrannum regno pellere, vel supplicio quovis, pro ut meritis erit, punire (etià summorum sententiâ Theologorum, qui ipsi reformandæ ecclesiæ authores fuere) aude tu modò negare. Concedis quàm plurimos reges non sicca morte perisse, hunc gladio, illum veneno, alium squalore carceris, aut laqueo. Omnium tamen hoc tibi miserrimum videtur, & monstri quiddam simile, regem in judicium adduci, causam capitis dicere coactum, condemnatum, securi percussum. Dic mihi, homo insipientissime, annon humanius, annon æquius, annon ad leges omnium civitatum accomodatius est, cujuscunque criminis reum in judicio sistere, sui defendendi copiam facere, lege condemnatum ad mortem

haud

haud immeritam ducere, ità ut damnato vel poenitendi, vel se colligendi spatium detur, quàm statim ut prehensus est, indicta causa pecudis in modum mactare? Quotusquisque est reorum, qui, si optio detur, non illo potius quàm hoc modo puniri se maluerit? Quæ ratio igitur animadvertendi in civem moderatior est habita, cur non eadem in regem quoque moderatior, & vel ipsi regi acceptior fuisse existimanda est? Tu secretò, & sine arbitris extinctum regem malebas, vel ut exempli tam boni salubritate omnis memoria careret, vel ut facti tam præclari conscientia defugisse lucem, aut leges atque ipsam justitiam minimè tibi amicam habuisse videretur. Exaggeras deinde rem, quòd neque per tumultum aut factionem optimatum, aut rebellium furorem, sive militum sive populi, non odio, non metu, non studio dominandi, non cæco animi impetu, sed consilio & ratione meditaturn diu facinus peregerint. O meritò quidem te ex jurisconsulto Grammaticum! qui ab accidentibus causæ, ut loquuntur, quæ per se nihil valent, vituperationes instituis, cum nondum docueris illud facinus in vitio an in laude ponendum sit: Jam vide quàm in te facile incurram. Si pulchrum & decorum fuit, eò magis laudandi quòd nullis affectibus occupati, solius honestatis causâ fecerint; si arduum & grave, quòd non cæco impetu, sed consilio & ratione. Quanquam ego hæc divino potius

E

instinctu

instinctu gesta esse crediderim, quoties memoria repeto, quam inopinato animorum ardore, quanto consensu totus exercitus, cui magna pars populi se adjunxerat, ab omnibus penè regni provinciis unâ voce regem ipsum suorum omnium malorum authorem ad supplicium deposcebat. Quicquid erat, sive magistratum sive populum spectes, nulli unquam excelsiore animo, & quod etiam adversarii fatentur, sedatiore, tam egregium facinus & vel heroicis ætatibus dignum aggressi sunt: quo non leges tantum & judicia, dehinc mortalibus ex æquo restituta, sed ipsam justitiam nobilitarunt, seque ipsâ illustriorem dehinc, seque ipsâ majorem post hoc insigni judicium reddidere. Jam tertiam prope hujus capitis paginam exantlavimus, nec tamen illa simplex narratio, quam promissit, usquam apparet. Queritur nos docere, quoties rex molestè & odiosè regnat, impunè posse regno exui: ab hac, inquit, doctrina induci, si mille rebus meliorem regem habuissent, non ei vitam conservassent. Spectate hominis acumen; nam istud aveo ex te scire, quo pacto hoc sequitur, nisi tu nobis concesseris, nostro rege mille rebus meliorem molestè & odiosè regnare; unde in eum deductus es locum, ut hunc quem defendis, iis regibus qui molestè & odiosè regnant mille rebus deteriore facias; id est tyrannorum omnium fortasse immanissimum. Macti estote reges tam strenuo defensore. Nunc nar-

rare

rare incipit. *Torserunt eum variis crucibus.* Die quibus. *De carcere in carcerem traduxerunt.* Nec injuriâ, quippe ex tyranno hostem bello captum. *Custodiis sæpè mutatis:* ne ipsæ mutarent fidem. *Libertatis interdum spe ostensâ, interdum & restitutionis per pactionem.* Vide quàm non antea meditatam nobis fuerit, quàm non tempora & modos diu captavimus regis abdicandi. Quas res ab eo tum propemodum victore multo antè postulavimus, quæ nisi concederentur, nulla libertas, nulla salus populo speranda erat, easdem à captivo suppliciter, haud semel, immò ter & amplius petivimus; toties repulsam accepimus. Cum nulla de rege spes reliqua esset, fit Parliamenti consultum illud nobile, nequa deinceps ad regem postulata mitterentur; non ex quo is tyrannus esse, sed ex quo insanabilis esse cœpit. Postea tamen quidam ex Senatorum numero nova sibi consilia capientes, & idoneum tempus nacti, conditiones iterum regi ferendas decernunt; pari sanè scelere atque dementiâ ac Romanus olim Senatus, reclamante Marco Tullio & cum eo bonis omnibus, legatos decrevit ad Antonium: pari etiam eventu, nisi Deo immortalis visum aliter fuisset, illos in servitutem tradere, nos in libertatem vindicare. Nam cum rex nihilo plus quàm antea concessisset, quod ad firmam pacem & compositionem revera spectaret, illi tamen satisfactum sibi à Rege esse statuunt. Pars itaque sanior, cum

E 2

se

se remque Publicani prodi videret, fidem fortissimi, & semper reipub. fidissimi exercitus implorat. In quo mihi quidem hoc solum occurrit quod nolim dicere, nostras legiones rectiora sensisse quam patres conscriptos: & salutem reipub. armis attulisse, quam illi suis suffragiis propè damnaverant. Multa deinde flebiliter narrat, verum tam inscitè, ut luctum emendicare, non commovere videatur. Dolet, quòd eo modo, quo nullus unquam, rex supplicium capitis passus sit: cum sapius affirmaverit, nullum unquam regem supplicium capitis omnino esse passum. Tunc, fatue, modum cum modo conferre soles, ubi factum cum facto quod conferas non habes. Supplicium, inquit, capitis passus est, ut latro, ut sicarius, ut parricida, ut proditor, ut tyrannus. Hocine est regem defendere, an sententiam de rege ferre, eà sanè quæ à nobis lata est, multò severiorem? quis te tam subito pellexit ut nobiscum pronuntiares? Queritur personator carnifices regi caput amputasse. Quid hoc homine facias? questus est suprà de parricidio in persona regis admissò, nunc in persona carnificis admissum queritur. Quid reliqua percurram, partim falsissima, partim frivola de pugnis & calcibus militum gregiorum, & licentiâ spectandi cadaveris quatuor solidis taxatâ, quæ frigidissimi literatoris inscitiam & pusillitatem animi clamitant; legentem certè neminem pilo tristiorem reddere possunt: satius mehercule fuisset Carolo filio, quemvis ex eo balatronum

atronum grege conduxisse, qui ad coronam in triviis elegidia cantant, quàm oratorem hunc, luctificabilem dicam, an perridiculum deplorando patris infortunio adhibuisse; tam insipidum & insulsum, ut ne ex lacrymis quidem ejus mica salis exiguisima possit exprimi. Narrare jam desuit; & quid deinde agat, dictu sanè difficile est; adeò lutulentus & enormis fluit, nunc fremit, nunc oscitat, nullum quidlibet garrandi modum sibi statuit, vel decies eadem repetendi, quæ ne semel quidem dicta non sordescent. Et certè nescio, an blateronis cujuspiam extemporales qualibet nugæ, quas ille uno pede stans versiculis fortè effuderit, non digniores multo sint quæ chartâ illinantur; adeò indignissimas esse reor quibus seriò respondeatur. Prætereo quòd regem religionis protectorem laudat, qui ecclesiæ bellum intulit, ut episcopos religionis hostes & tyrannos in ecclesia retineret. Puritatem autem religionis quæ potuit is conservare, ab impurissimis episcoporum traditionibus & cæremoniis ipse sub jugum missus? Sectarum verò, quibus tu sacrilegos suos cæcus tenendi licentiam ais dari, quam ipsa Hollandia non dat, errores velim enumeres: interim nemo te magis sacrilegus, qui perpetuò maledicendi pessimam omnium licentiam tibi sumis. Non poterant gravius rempubl. ledere quàm ejus dominum tollendo. Disce verna, disce mastigia, nisi dominum tollis, tollis rempublicam: privata res est, non publica

publica quæ dominum habet. *At pastores faci-*
mus eorum abominantes cum summa iniustitiâ perse-
quuntur. Pastores illos nequis fortè nesciat qua-
 les sint, breviter dicam; iidem sunt qui regi re-
 sistendum armis esse, & verbo & scriptis do-
 cuerunt; qui omnes tanquam Merozum inde-
 finenter execrari non destiterunt, quotquot huic
 bello, aut arma, aut pecuniam, aut vires non
 suppeditassent; quod illi non contra regem, sed
 contra tyrannum Saule quovis aut Achabo, im-
 mo Nerone ipso Neroniorem susceptum esse in
 concionibus sacris vaticinabantur. Sublatis epis-
 copis & sacerdotibus, quos Pluralistarum & non
 residentium nomine insectari vehementissimè
 solebant, in eorum amplissima sacerdotia, hic
 bina, ille trina, quàm ocysimè irruebant: unde
 suos greges quàm turpiter negligant pastores isti
 meritò egregii nemo non videt: nullus pudor,
 nulla numinis reverentia dementes cupiditate &
 furiosos cohibere potuit, donec pessimo ecclesiæ
 publico eadem ipsi infamiâ flagrarent, quam
 paulò antè sacerdotibus inusserant. Nunc quòd
 avaritia eorum nondum satiata est, quòd in-
 quietus ambitione animus turbas concire, pacem
 odisse consuevit, in Magistratus qui nunc sunt,
 id quod prius in regem fecerant, seditiosè con-
 cionari non desinunt; regem scilicet primum cru-
 deliter sublatum; quem modò ipsi diris omni-
 bus devotum, omni authoritate regiâ spolian-
 dum, & bello sacro persequendum, in manus

Parla-

Parlamento, quasi divinitus, tradiderant; sectas
 scilicet non extirpari, quod certè à magistrati-
 bus postulare perabsurdum est, qui avaritiam &
 ambitionem, quæ duæ in ecclesiâ hæreses perni-
 ciosissimæ sunt, ex ipsorum ordine pastorum ac-
 tribu, nullo adhuc modo aut ratione extirpare
 valuerunt. Quas illi sectas apud nos insectan-
 tur, obscuras esse scio, quas ipsi sequuntur, fa-
 mosas, & ecclesiæ Dei longè periculosiores;
 quarum principes Simon ille Magus & Dio-
 trephes fuere. Hos tamen, nequissimi cum sint,
 adeò non persequimur, ut factiosos, & res novas
 quotidie molientibus nimium indulgeamus. Of-
 fendit jam te Gallum & errabundum, quod An-
 gli suis molossis, quæ tua canina facundia est, fe-
 rociores, nullam legitimi successoris & hæredis regni,
 nullam natu minimi, nullam reginæ Bohemiæ ra-
 tionem habuerint. Tute respondebis tibi, non
 ego. *Ubi reipub. forma mutatur ex monarchicâ*
in aliam, non datur successio inter differentis regi-
minis curatores. Apparat. de primatu. *Mi-*
nima, inquis, regni unius pars hæc omnia per tria
regna effecit: & digni quidem, si hoc verum esset,
quibus in cæteros imperium sit, viris in foemi-
nas. Isti sunt qui regimen regni antiquum in alium
qui à pluribus tyrannis teneatur, mutare præsumpse-
runt; rectè quidem illi & feliciter; quos tu re-
prehendere non potes, quin simul foedissimè bar-
barus & solæcus sis, non moribus solum, sed
syntaxi etiam, grammaticorum opprobrium. *Angli*
maculam

maculam hanc nunquam deleverint. Immo tu, licet omnium literatorum litura ipse sis, & verè macula, Anglorum tamen famam & sempiternam gloriam nunquam valueris commaculare. Qui tantà animi magnitudine, quanta omni memorià vix audita est, non hostes tantum armatos, sed hostiles intus, id est, supersticiosas vulgi opiniones eluctati atque supergressi, Liberatorum cognomen posthac per omnes gentes in commune sibi pepererunt: populariter id ausi, quod apud alias nationes heroicæ tantum virtutis esse existimatur. *Reformati & antiqui Christiani* quid hac in parte fecerint, aut facturi essent, tum respondebimus, cum de jure tecum suo loco agatur, ne tuo vicio laboremus, qui gerrones omnes & Bartos loquacitate vincis. Quæris quid sis in nostra causâ *Jesuitis* responsurus. Tuas res age transfuga, pudeat te facinorum tuorum, quando ecclesiam tuâ pudet; qui primatum Papæ, & episcopos tam jactanter modo & ferociter adortus, nunc episcoporum asseda factus es. Fateris aliquos reformatorum, quos non nominas (ego tamen nominabo, quoniam tu eos *Jesuitis* longè peiores esse ais, Lutherum nempe, Zuinglium, Calvinum, Bucerum, Paræum cum aliis multis) docuisse, amovendum esse tyrannum: quis autem sit tyrannus ad judicium sapientium & doctorum se retulisse. Isti vero qui? an sapientes, an docti, an virtute nobiles, an nobilitate illustres. Liceat, quæso, populo, qui servituti

virtutis jugum in cervicibus grave sentit, tam sapienti esse, tam docto, tamque nobili, ut sciat quid tyranno suo faciendum sit, etiamsi neque exteris, neque grammaticos sciscitatum mittat. Tyrannum autem fuisse hunc non Angliæ solum & Scotiæ Parlamenta cum verbis tum factis disertissimis declaraverunt, sed totus ferè utriusque regni populus assentitus est; donec episcoporum technis & fraudibus in duas postea factiones discessit. Quid si Deus, quemadmodum eos qui lucis evangelicæ participes fiant, ita eos qui decreta ejus in reges hujus mundi potentissimos exequantur, non multos sapientes aut doctos, non multos potentes, non multos nobiles esse voluit? ut per eos qui non sunt aboleret eos qui sunt; ut ne gloriatur caro coram eo. Tu quis es qui oblatras? an doctus? qui spicilegia, qui lexica & glossaria ad senectutem usque trivisse potius videris, quam authores bonos cum judicio aut fructu perlegisse? unde nil præter codices, & varias lectiones, & luxatum & mendosum, crepas; doctrinæ solidioris ne guttulam quidem hausisse te ostendis. An tu sapiens? qui de minutis minutissimis rixari & mendicorum bella gerere soles; qui nunc astronomis, nunc medicis in sua arte credendis imperitus ipse & rudis convitia dicis; qui, siquis tibi voculæ unius aut literulæ in exemplari quovis abs te restitutæ gloriolam præripere conaretur, igni & aquâ, si posses, illi interdiceres? Et tamen

stomacharis, & tamen ringeris, quod omnes te Grammaticum appellant. Hamondum nuper regis hujus Sacellanum imprimis dilectissimum in libro quodam nugatorio nebulonem appellas, quod is te grammaticum appellavisset: idem, credo, esses ipsi regi convivium facturus, & defensionem hanc totam retractaturus, si Sacellani sui de te iudicium approbasse audivisses. Jam vide quam te Anglorum unus, quos tu *fanaticos, indoctos, obscuros, improbos* vocitare audes, contemnam & ludibrio habeam (nam nationem ipsam Anglicanam de te quicquam publicè cogitare curculiunculo, indignissimum esset) qui fursum, deorsum, quoquoersum versatus & volutus, nihil nisi grammaticus est: immo ac si Deo cuilibet votum ipso Mida stultius nuncupasses, quicquid attrectas, nisi cum solocismos facis, Grammatica est. Quisquis igitur de *face illa plebis*, quam tu exagitas, (illos enim verè opimates nostros, quorum sapientiam, virtutem, & nobilitatem facta inclyta satis testantur, non sic delibonestabo, ut te illis, aut tibi illos componere velim) quisquis, inquam, de *face illa plebis* hoc tantummodo sibi persuaserit, non esse se regibus natum, sed Deo & patrie, multo sanè te doctior, multo sapientior, multo probior, & ad omnem vitam utilior existimandus erit. Nam doctus ille sine literis, tu literatus sine doctrina, qui tot linguas calles, tot volumina percurris, tot scribis, & tamen pecus es.

CAPUT II.

Quod argumentum pro se indubitatum esse, superiore capite perorans dixerat Salmasius, rem ita se habere, ut creditur, cum omnes unanimiter idem de eà sentiant, quod tamen is de facto falsissimè affirmabat, id ego nunc, de jure regio disceptaturus, potero in ipsum verissimè affirmare. Cum enim regem definiat, *cujus suprema est in regno potestas, nulli alii nisi Deo obnoxia, cui quod libet licet, qui legibus solutus est*, si quidem id definiendum est, quod infinitum in terris ponitur, evincam ego contra, non meis tantum, sed vel ipsius testimoniis, & rationibus, nullam gentem aut populum, qui quidem ullo numero sit, nam omnem penetrare barbariem necesse non est, nullam, inquam, gentem istiusmodi jura aut potestatem regi concessisse, ut legibus solutus esset, ut quod libet liceret, ut omnes judicaret, à nemine judicaretur; nec verò ullum cujusunque gentis tam servili ingenio existisse puto, præter unum Salmasium, qui tyrannorum immania quæque flagitia regum jura esse asseveravit. Eorum plerique apud nos, qui regi maximè favebant, ab hac tam turpi sententiâ semper abhorruere; quin etiam ipse, nondum pretio corruptus, his de rebus longè aliter sentisse aliis jampridem scriptis facileprehenditur.

Adeò ut hæc non ab homine libero in libera civitate, nedum in Repub. nobilissimâ, & Bavorum Academiâ celeberrimâ, sed in ergastulo quovis aut catastrâ, tam servili vernilitate scripta esse videantur. Etenim, si quicquid regi libet, id jure regio licitum erit, quod teterrimus ille Antoninus Caracalla, ab Juliâ novercâ per incestum edoctus, non statim ausus est credere, nemo profectò est, aut unquam fuit, qui tyrannus dici debeat. Cum enim divina omnia atque humana jura violavit, nihilo tamen minùs rex, jure regio insons erit. Quid enim peccavit homo æquissimus? jure suo usus est in suos. Nihil rex tam horrendum, tam crudele, tamque furiosum committere in suos potest, quod præter jus regum fieri quispiam possit queri aut expostulare. Hoc tu *jus regum à jure gentium, vel potius naturali originem habere* statuis bellua? Quid enim hominem te dicam, qui in omne hominum genus, adeò iniquus & inhumanus es; quique omnem gentem humanam Deo simillimam sic deprimere atque projicere conaris, ut quos nunc superstitio, nunc scelus aut ignavia quorundam, aut denique perfidia tam feros atque immites dominos gentibus imposuit, eos à natura matre mitissimâ comparatos atque impositos esse doceas. Quâ tu nefariâ doctrinâ multò jam ferociores factos, non solum ad protegendos omnes mortales & posthac miseriores in modum conculcandos inimitis, sed jure naturali,

turali, jure regio, ipsis etiam populi legibus in populum armare, quo nihil simul stultius & sceleratius esse potest, contendis. Dignus profectò qui, contrà atque olim Dionysius, ex grammatico tyrannus ipse sis; non quo tibi in alium quemvis detur illa regia licentia malè faciendi, sed illa altera malè peretundi: quâ solâ, ut inclusus ille Capreis Tiberius, à temetipso perditus quotidie te sentias perire. Verùm jus illud regium paulò accuratius quale sit consideremus. *Sic Oriens totus, inquis, judicavit, sic Occidens.* Non reponam tibi quod Aristoteles & Marcus Cicero, authores, si qui alii, cordatissimi, ille in Politicis, hic in oratione de Provinciis scripsit, Gentes Asiaticas facillè servitutem pati, Judæos autem & Syros servituti natòs fuisse: fateor paucos ferè libertatem velle, aut eâ posse uti, solos nempe sapientes, & magnanimos; pars longè maxima justos dominos mavult, sed tamen justos; injustos & intolerabiles ferendi neque Deus unquam universo generi humano tam infensus fuit, neque ullus unquam populus tam ab omni spe & consilio derelictus, ut necessitatem hanc atque legem omnium durissimam in se atque in suos liberos ultrò statueret. Profers imprimis *verba regis in Ecclesiastæ sapientiâ clari.* Nos itaque ad legem Dei provocamus, de rege posterius videbimus; cujus exinde sententiam rectius intelligemus. Audiatur ipse Deus, Deut. 17. *Cum ingressus fueris in terram, quam*
F 3 *Jehova*

Jehova Deus dat tibi, & dices statuam super me Regem sicut omnes gentes quæ sunt circa me: Quod ego omnes velim etiam atque etiam animadvertant, teste hic ipso Deo, penes populos omnes ac nationes arbitrium semper fuisse, vel eâ, quæ placeret, formâ reipub. utendi, vel hanc in aliam mutandi: de Hebræis disertè hoc dicit Deus, de reliquis haud abnuitt: deinde formam reipub. monarchiâ perfectiorem, ut sunt res humanæ, suique populi magis ex usu Deo visam esse: cum hanc ipse formam instituerit; monarchiam non nisi serò petentibus, idque ægrè concederet. Sin regem planè vellent, ut ostenderet Deus id se liberum Populo reliquisse, ab uno an à pluribus respub. administraretur, modo iustè, regi etiam futuro leges constituit, quibus cautum erat, ut ne multiplicet sibi equos, ne uxores, ne divitias; ut intelligeret nihil sibi in alios licere, qui nihil de se statuere extra legem potuit. Iustus itaque est omnia legis illius præcepta, etiam suâ manu perscribere; perscripta observare; ne efferatur animus ejus præ fratribus suis. Ex quo perspicuum est, regem æquè ac populum istis legibus astrictum fuisse. In hanc ferme sententiam scripsit Josephus, legum suæ gentis interpretis idoneus, in suâ repub. versatissimus, nulle aliis tenebrionibus Rabbiniis anteponendus. Antiquitat. lib. 4. *Ἀριστοτέλης μὲν οὖν κερταί, &c.* Optimum est, inquit, optimatum regimen; nec vos alium reipub. statum requiratis; satis enim est Deum habere

habere præsidem. Attamen si tanta vos regis cupiditas ceperit, plus legibus & Deo tribuat is, quam suæ sapientiæ; prohibeatur autem, si potentior fieri studet, quam rebus vestris expedit. Hæc & plura Josephus in istam Deuteronomii locum. Alter Philo Judæus, gravis auctor, Josephi coætaneus, legis Mosæicæ studiosissimus, in quam universam diffusâ commentatione scripsit, cum in libro de creatione Principis hoc caput legis interpretatur, non alio pacto regem legibus solvit, atque hostis quilibet solutus legibus dici possit, *ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐστὶν ὁ ἐχθρὸς τοῦ λαοῦ, &c.* qui, inquit, ad perniciem & detrimentum populi magnam sibi acquirunt potentiam, non reges sed hostes appellandi sunt; et facientes, quæ hostes nullâ pace reconciliandi faciunt; nam qui per speciem gubernandi faciunt injuriam, apertis hostibus peiores sunt; hos enim facile est propulsare, illorum autem malitia haud faciliè detegitur. Detecti igitur quid obstat quo minus hostium loco habendi sint? Sic libro secundo Allegoriarum Legis, rex & tyrannus contraria sunt; & deinde, rex non imperat tantum, sed paret. Vera sunt ista, dicit aliquis; regem oportet quidem leges, ut qui maxime, observare; verum si secus fecerit, quâ lege puniendus? eadem, inquam, lege quâ ceteri; exceptiones enim nullas reperio. Sed nec de Sacerdotibus, sed nec de infinitis quidem magistratibus puniendis lex ulla scribitur; qui omnes, cum de iis puniendis nulla lex scripta sit, parî certè jure & ratione possent

possent impunitatem scelerum omnium sibi vendicare; quam tamen neque eorum quisquam vendicavit, neque ullum iis arbitror idcirco esse daturum. Haecenus ex ipsa Dei lege didicimus regem legibus obtemperare debuisse; nec se præ cæteris efferre, qui etiam fratres ejus sunt. Nunc an quid aliud Ecclesiastes moneat videamus. Cap. 8. ver. 1. & c. *Mandatum regis observa; vel propter juramentum Dei, ne perturbatè à facie ejus abito, ne persistito in re malà, nam quicquid volet faciet. Ubi verbum regis, ibi dominatio, & quis dicat ei quid facis?* Satis constat Ecclesiastem hoc in loco non synedrio magno, non senatui, sed privato cuique præcepta dare. Juber mandata sua observare, vel propter juramentum Dei; at quis jurat regi, nisi rex vicissim in leges divinas atque patrias juratus sit? Sic Reubenitæ & Gaditæ obedientiam suam Josue pollicentur, Jos. 1. *Ut dicto audientes Mosi fuimus, ita erimus tibi, modo ut Deus tecum sit, quemadmodum fuit cum Mose.* Conditionem vides expressam; Alioquin ipsum audi Ecclesiastem, cap. 9. *Verba sapientum submissa potius audienda esse, quam clamorem dominantis inter stolidos.* Quid porro monet? *Ne persistito in re malà, nam quicquid volet faciet, in malos nimirum faciet autoritate legum armatus, nam leniter, aut severè agere, prout volet, potest.* Nihil hic tyrannicum sonat, nihil quod vir bonus extimescat. *Ubi verbum regis ibi dominatio, & quis dicat ei quid*

quid facis? Et tamen legimus qui regi dixerit non solum quid fecisti, sed etiam stultè fecisti. 1 Sam. 13. At Samuel extraordinarius. Tuum tibi regero, licet infra dictum pag. 49. *quid, inquis, extraordinarium in Saule & Davide?* itidem ego, quid, inquam, in Samuele? Propheta fuit: sunt & illi hodie, qui ejus exemplo faciunt; ex voluntate enim Dei vel *expressè* vel *tacitè* agunt: quod etiam ipse infra concedis, pag. 50. Prudenter igitur Ecclesiastes hoc in loco monet privatos, ne cum rege contendant: nam etiam cum divite, cum potenti quovis, ut plurimum damnosa contentio est. Quid ergo? an optimates, an omnes reliqui magistratus, an populus universus, quoties delirare libet regi, ne hiscere quidem audebunt? an stolido, impio, furenti, bonis omnibus perniciem machinanti non obstabunt, non obviam ibunt, ne divina omnia atque humana pervertere occupet, ne rapinis, ne incendiis, ne cadibus per omnes regni fines grassetur ita legibus solutus, ut quod libet liceat? O de Cappadocis eques catastis! quem omnis libera natio (si unquam post hoc in natione libera pedem ponere audebis) aut in ultimas terras veluti portentum exportandum ejicere, aut servitutis candidatum dedere in pistrinum debet, eà lege atque omine, ut si te inde exemerit, ipsa sub aliquo tyranno, eoque stultissimo, pro te molat. Quid enim poterit dici, aut ab aliis dictum peti tam truculentum, aut ridiculum,

quod in te non cadat: Perge modò: *Israëlitæ regem à Deo petentes eodem jure se ab eo gubernari velle dixerunt, quo omnes aliæ nationes, quæ hoc regimine uterentur. At Orientis reges summo jure, & potestate non circumscripta regnabant, Teste Virgilio.*

*Regem non sic Ægyptus & ingens
Lydia, nec populi Parthorum, & Medus Hydaspes
Observant.*

Primum quid nostrâ refert qualem sibi regem *Israëlitæ* voluerint, præsertim Deo irato, non solum quod regem vellent ad exemplum gentium, & non suæ legis, sed planè quod vellent regem? Deinde regem injustum, aut legibus solutum petivisse credibile non est, qui *Samuelis* filios legibus obstrictos ferre non potuerunt, & ab eorum tantum avaritiâ ad regem confugerunt. Postremò quod ex *Virgilio* recitas, non probat reges *Orientis absolutâ potestate* regnasse; Apes enim illæ *Virgilianæ*, quæ vel *Ægyptiis* & *Medis* observantiores regum sunt, teste tamen eodem Poëta — *Magnis agitant sub legibus ævum.* Non ergò sub regibus omni lege solutis. At vide quàm tibi minime velim malè; cum plerique te nebulonem esse judicent, ostendam te personam tantum nebulonis mutuum sumpsisse. In Apparatu ad primatum Papæ doctores quosdam *Tridentinos* exemplo *Apium* usos ais, ut monarchiam Papæ probarent: ab his tu parimale hoc mutuum cepisti. Quod illis itaque

respon-

respondisti cum probus esses, jam factus nebulone tute respondebis tibi, tuâque tibi manu personam nebulonis detrahes. *Apium respub. est; atque ita Physici appellant: Regem habent, sed innocuum; ductor est potius quam tyrannus, non verberat, non vellicat, non necat apes subditas. Minime igitur mirum, si ita observant. Istas mercurulè apes malâ ave tibi tactio erat; Tridentina enim licet sint, fucum te esse indicant. Aristoteles autem, rerum politicarum scriptor diligentissimus, monarchiæ genus Asiaticæ, quod & barbaricum vocat, & *νέμω*, id est, secundum legem fuisse affirmat. Pol. 3. immo cum monarchiæ quinque species enumeret, quatuor secundum legem, & suffragante populo fuisse scribit, tyrannicas autem, quod iis tanta potestas, volente licet populo, data erat; regnum verò *Laconicum* maxime regnum videri, quod non omnia penes regem erant. Quinta, quam is *παυλοπλέας* vocat, & ad quam solam id refert, quod tu regum omnium jus esse scribis, ut ad libitum regnent, ubinam gentium, aut quo tempore unquam obtinuerit non dicit: nec aliam ob causam fecisse mentionem ejus videtur, quàm ut absurdam, injustam, & maxime tyrannicam esse demonstraret. *Samuelem* ais, cum eos ab eligendo rege deterreret, jus illis regium exposuisse. Unde haustum, à lege Dei? at illa lex jus regium, ut vidimus, longè aliud exhibuit: an ab ipso Deo per *Samuelem* loquente? at impro-*

G 2

bavit,

bavit, vituperavit, vitio dedit: non igitur jus regium divinitus datum, sed morem regnandi pravissimum, superbiam regum & dominandi libidine arreptum exposuit propheta; nec quid debebant reges, sed quid volebant facere; rationem enim regis populo indicavit, sicut antea rationem sacerdotum Eliadarum eodem verbo (quod tu p. 33. Hebraico etiam solocismo *רָשָׁה* vocas) supra indicaverat. C. 2. ratio sacerdotum illorum cum populo haec erat, v. 13. impia videlicet, odiosa, & tyrannica: ratio itaque illa nequaquam jus erat sed injuria. Sic etiam patres antiqui hunc locum exposuerunt; unus mihi erit multorum instar, Sulpitius Severus, Hieronymi aequalis, eique charus, & Augustini iudicio vir doctrina & sapientia pollens. Is in historia sacra Samuelem ait dominationem regiam, & superba imperia populo exponere. Sanè jus regium non est dominatio & superbia; sed jus atque imperium regium, teste Sallustio, conservandae libertatis atque augendae reipub. causa datum, in superbiam dominationemque se convertit. Idem Theologi omnes Orthodoxi, idem Jurisconsulti, idem rabbini plerique, ut ex Sichardo didicisse potuisti, de explicatione hujus loci sentiunt; ne Rabbiorum enim quisquam jus regis absolutum isto loco tractari dixit. Ipse infra cap. 5. pag. 106. non Alexandrinum Clementem solum, sed omnes hic queris errare, te unum ex omnibus rem acu tetigisse. Jam verò cujus vel impu-

dentiae

dentiae est vel socordia, contra omnes, praesertim orthodoxos, mores regum ab ipso Deo damnatissimos in jus regium convertere, & honestam juris praescriptione defendere: cum jus tamen illud in rapinis, injuriis, violentiis, contumeliis sapientius consistere fatearis. An quisquam sic sui juris unquam fuit, ut rapere, agere, prosternere, permiscere omnia sibi liceret? an Latini, quod affirmas, haec suo jure ab aliquo fieri unquam dixerunt? Dixerat apud Sallustium C. Memmius tribunus Plebis, in superbiam & impunita flagitia nobilitatis invecus, impune quilibet facere, id est, regem esse; Arrisit hoc tibi, & statim in lucro ponis, nequicquam sanè, si paulum evigilaveris. An jus hoc regium asseruit? annon plebis ignaviam potius increpuit, quae nobiles impunè dominari sineret, eosque mores regios jam rursus pateretur, quos jure suo majores illorum cum rege ipso finibus expulerant. Marcum Tullium saltem consuluisse, is te & Sallustium, & Samuelem etiam rectius interpretari docuisset. Qui pro C. Rabirio, nemo, inquit, nostrum ignorat consuetudinem regiam; regum sunt haec imperia, animadvertite & dicto pare; aliaque hujusmodi ex poetis ibidem recitat, quae non jus, sed consuetudinem regiam vocat, eaque legere & spectare nos ait debere, non ut deletemur solum, sed ut cavere etiam & effugere discamus. Vides quam te malè multaverit Sallustius, quem tyrannis inimicissimum, juris tyrannici patronum

G 3

tronum

tronum attulisse te putabas. Nutare, mihi crede, & suum sibi occasum accelerare jus regium videtur, dum ruentis in modum tenuissima quæque sic arripit, seque sustinere iis testibus atque exemplis conatur, quæ tardiùs fortasse alioqui ruiturum vehementiùs proturbant. *Summum, inquis, jus, summa injuria est, id in regibus maxime locum habet; qui cum summo jure utuntur, ea faciunt in quibus Samuel dicit jus regis esse positum.* Miserum jus; quod tu jam ad extrema perductus, nisi per summam injuriam defendere ulterius non potes! Summum jus id dicitur, cum quis formulas legum sectatur, singulis penè literis immoratur, æquitatem non servat; aut scriptum jus callidè nimis & malitiôsè interpretatur, ex quo illud proverbium Cicero ortum esse ait. Cum autem jus omne de fonte justitiæ manare certum sit, impius sis necesse est, qui regem injustum esse, iniquum, violentum, raptorem esse, & quales esse solebant qui pessimi erant, jus regis esse dicis, idque prophetam populo insinuasse. Quod enim jus summum aut remissum, scriptum aut non scriptum ad maleficia perpetranda esse potest? Id ne tibi de aliis concedere, de rege pernegare in mentem veniat, habeo quem tibi opponam, & puto regem, qui istiusmodi jus regium & sibi & Deo invisum esse profitetur: *Psal. 94. an consociaretur tibi solum ærumnarum, formantis molestiam per statutum.* Noli igitur Deo hanc atrocissimam injuriam facere, quasi is regum

gum pravitates & nefaria facinora jus esse regium doceret, qui etiam hoc nomine societatem cum improbis regibus se detestari docet, quod molestiam & ærumnas omnes populo juris regii titulo creare soleant. Noli Prophetam Dei falsò insimulare; quem, tu dum juris regii isto loco doctorem habere putas, non verum nobis affers Samuelem; sed, ut venefica illa, inanem umbram evocas; quamvis & illum ab inferis Samuelem non adèò mendacem fuisse credam, quin illud quod tu jus regium vocas, impotentiam potiùs tyrannicam dicturus fuisset. Jus datum sceleri legimus, & licentiæ jure concessæ reges nimis hanc uti consueverisse ais. At jus hoc ad perniciem humani generis ab te introductum non esse à Deo datum probavimus; restat, ut sit à Diabolo; quod infra clariùs liquebit. Hæc, inquis, licentiæ dat posse, si velis; & authorem hujus juris habere Ciceroem præ te fers. Numquam negrè facio ut testimonia tua recitem, tuis enim ipse testibus conficere te soles. Audi igitur verba Ciceronis in 4° Philip. *Quæ causa justior est belli gerendi, quàm servitutis depulsio? in qua etiam si non sit molestus dominus, tamen est miserrimum posse si velit. posse vi scilicet; nam de pace si loqueretur, repugnantia diceret, & ex justa belli causa injustum faceret.* Non est igitur jus regium quod tu describis, sed injuria, sed vis, & violentia regum. Transis ab regia licentiâ ad privatam: licet privato mentiri, licet ingra-

to esse. Licet & regibus; quid inde efficitur? licebit ergo regibus impunè rapere, occidere, stuprare? Quid interest ad injuriæ gravitatem rex an latro, an aliunde hostis populum occidat, diripiat, in servitutem agat? eodem certè jure, & hunc & illum humanæ societatis inimicum, & pestem propulsare, atque ulcisci debemus; immo regem eò justius quòd is tot beneficiis & honoribus nostris auctus commissam sibi sub juramento publicam salutem prodat. Concedis postremò leges dari à Mose secundum quas rex ille quandoque eligendus imperare debebat, quamvis diversus ab illo jure quod Samuel proposuit. Quod cum assertionem tuam dupliciter pugnat; cum enim regem legibus omnino solutum posueris, nunc obstrictum dicis: dein jus juri contrarium ponis Mosis & Samuelis, quod est absurdum. At servi, inquit Propheta, vos eritis regi. Ut servos fuisse non abnuerim, non jure tamen regio servi fuerunt, sed regum fortasse plurimorum usurpatione & injustitiâ. Illam enim petitionem obstinatam non jure regio, sed suo merito in poenam illis cessuram propheta præmonuit. At verò si regi legibus soluto quicquid libet licuerit, profectò rex longè plus quam dominus erit, populus infra omnium servorum infimos plus quam infimus. Servus enim vel alienigena legem Dei vindicem injuriosum in dominum habebat; populus universus, libera nimirum gens, vindicem in terris neminem, nullam legem habebit,

bebit, quò læsus, afflicto & spoliatus confugiat: à servitute regum Ægyptiorum ideo liberatus, ut uni ex fratribus suis durior si libeat servitute opprimendus traderetur. Quod cum neque divinæ legi nec rationi consentaneum sit, dubium nemini esse potest, quin propheta mores enarraverit, non jus regum, neque mores prorsus regum omnium, sed plurimorum. Descendis ad rabbinos, duosque adducis eadem, quàm prius, infelicitate: nam caput illud de rege in quo R. Josus jus regum aiebat contineri, Deuteronomi esse, non Samuelis manifestum est. Samuelis enim ad terrorem duntaxat populo injiciendum pertinere rectissimè quidem & contra te dixit R. Judas. Perniciosum enim est id jus nominari atque doceri quod injustitia planè est, nisi abusivè forsitan jus nominetur. Quo etiam pertinet versus 18. Et exclamabitis die illa propter regem vestrum, sed non exaudiet vos Jehovab; obstinatos nimirum ista poena manebat, qui regem nolente Deo dari sibi voluerunt. Quamquam ista verba non prohibent, quo minus & vota & quidvis aliud tentare potuerint. Si enim clamare ad Deum contra regem populo licebat, licebat proculdubio omnem etiam aliam inire rationem honestam sese à tyrannide expediendi. Quis enim quovis malo cum premitur, sic ad Deum clamat ut cetera omnia quæ officii sunt sui negligat, ad otiosas tantum preces devolutus? Verum utcumque sit, quid hoc ad jus regium, quid

H

ad

ad jus nostrum: qui regem nec invito deo unquam petivimus, nec ipso dante accepimus, sed jure Gentium usi, nec jubente Deo nec vetante, nostris legibus constituimus. Quæ cum ita se habeant, non video quamobrem nobis laudi atque virtuti tribuendum non sit, regem abjecisse; quandoquidem Israelitis crimini est datum regem petisse. Quod etiam res ipsa comprobavit; nos enim qui regem, cum haberemus, deprecati sumus, tandem exauditos deus liberavit; illos, qui cum non haberent, à Deo efflagitabant, servire jussit; donec Babylone redeuntes ad pristinum reipub. statum reversi sunt. Ludum Talmudicum deinde aperis; quin & hoc sinistro augurio tentatum. Dum enim regem non judicari cupis ostendere, ostendis ex Codice Sanhedrim regem nec judicari nec judicare; quod cum petitione istius populi pugnat, qui ideo regem petebant, ut judicaret: id frustra resarcire studes; intelligi nempe id de regibus Post-babylonicis debere. At ecce tibi Maimonides, qui hanc inter reges Israelitas & Judæos differentiam ponit: Davidis enim posteros judicare & judicari; Israeliticis neutrum concedit. Occurris tibi, tecum enim litigas, aut cum Rabbiniis tuis; meam rem agis. Hoc primis in regibus locum non habuisse, quia dictum est v.17. vos eritis ei servi: consuetudine scilicet, non jure; aut si jure, pœnas petendi regis, quamvis non sub hoc fortè vel sub illo, at sub plerisque luebant, quod nos non

non attingit. Tibi verò adversario opus non est, adeò semper tibi adversaris. Narras enim pro me, ut primò Aristobulus, post Jannæus cognomento Alexander, jus illud regium, non à synedrio juris custode, & interprete acceperint, sed paulatim sibi assumpserint, & senatu renitente usurpaverint: quorum in gratiam bella illa fabula de primoribus synedrii à Gabriele exanimata adinventata est, jusque hoc magnificum, quoniam maxime videris, regem scilicet non judicari, ex illa fabula plusquam anili, utpote rabbinicâ, conflatum esse fateris. Reges autem Hebræorum judicari posse, atque etiam ad verbera damnavi fuisse docet Richardus ex libris Rabbinicis, cui tu hæc omnia debes, & tamen obstrepere non erubescis. Quinimmo legimus ipsum Saul cum filio Jonathane sortis judicium atque etiam capitale subisse, suoque ipsum edicto paruisse. Uzias quoque à sacerdotibus templo deturbatus, lepræ judicio, tanquam unus è populo, se submitit, rexque esse desiit. Quid si templo excedere, quid si magistratu abire, & seorsim habitare noluisse, jus illud regium legibus solum sibi asseruisset, an passuros fuisse censes Judæos, & sacerdotes templum contaminari, leges violari, populum universum contagione periclitari? In leprosum ergò regem vigeant leges, in tyrannum nihil poterunt? Ecquis tam demens, aut stultus est, ut existimet, cum rex morbosus nè populum contagione lædat, cautum atque

provisum legibus sit, si rex impius, iniquus, crudelis populum diripiat, excruciet, occidat, rempub. funditus evertat, nullum his malis longè gravioribus remedium legibus repertum esse? Verùm exemplum ullius regis afferri non potest, qui iudicium capitis subierit in ius vocatus. Ad illud Synchronus haud absurdè respondet, perinde esse, ac si quis ad hunc modum differeret. Cæsar nunquam citatus est coram Electore; ergò si Palatinus diem Cæsari dixerit, non tenetur Cæsar in iudicio respondere. Cum tamen doceat Bulla aurea Carolum 4um se & successores suos huic cognitioni subiecisse. Quid in corrupto populi statu regibus adeò indultum fuisse miramur, ubi tot privati aut opibus suis aut gravità impunitatem vel gravissimorum scelerum assequuntur. Illud autem *ἀντιστοιχείν*, id est, à nemine pendere, nulli mortalium rationem reddere, quod tu regie Majestatis maximè proprium esse ais, Aristoteles Polit. 4. c. 10. maximè tyrannicum, & in libera natione minimè ferendum esse affirmat. Tu vero Antonium tyrannum immanissimum, Romanæ reipub. everforem, idoneum sanè authorem producis, non esse justum repositi à Rege factorum suorum rationem: & tamen Herodem cædis reum ad causam dicendam in Parthos proficiscens accersivit ad se Antonius: & animadversurus etiam in regem fuisse creditur, nisi rex eum auro corrupisset. Ita ab eodem fonte profluxit regie potestatis Antoniana assertio,

assertio, & tua regia defensio. At non sine ratione, inquis, nam reges ab alio non habent quod regnant, sed soli Deo acceptum referunt. Dic sodes quidnam? nam istiusmodi reges existisse unquam, nego. Primus enim Saul, nisi populus refragante etiam deo regem voluisset, nunquam rex fuisset; & quamvis rex renuntiatus esset Mispæ, vixit tamen penè privatus, armentum patris secutus, donec Gilgale rex à populo secundum creatus est. Quid David? quamvis unctus à deo, nonne iterum unctus est ab Judæis. Chebrone, deinde ab omnibus Hebræis, pacto tamen prius fœdere? 2 Sam. 5. 1 Chron. 11. fœdus autem obligat reges, & intra certos fines continet. Sedit Salomon, inquit, super solium Domini & cunctis placuit, 1 Paralip. 29. ergo & placuisse populo aliquid erat. Constituit Jehoiadas regem Joasum, fœdus tamen eodem tempore pepigit inter regem & populum. 2 Reg. 11. Hos reges, necnon & reliquos Davidis posteros & à deo & à populo constitutos fateor; ceteros omnes, ubicunque gentium, à populo tantum constitutos esse affirmo; tu ostende constitutos esse à deo; nisi eà solum ratione quâ omnia cum maxima tum minima à deo fieri & constitui dicuntur. Solium itaque Davidis peculiari quodam jure solium Jehovæ dicitur; solium aliorum regum non alio, atque cetera omnia, Jehovæ sunt. Quod tu ex eodem capite didicisse potuisti. v. 11, 12. tua sunt omnia in cælo & in terra, tuum est,

Felicitas, regnum, Divitiæ & gloria à facie tua sunt, vis & potentia, &c. Diciturque hoc toties, non ut intumescant reges, sed ut moneantur, quamvis deos se esse putent, deum tamen supra se esse, cui debent omnia. Unde illa Essenorum & Poëtarum doctrina, reges non sine deo, & ab *fove esse* facile intelligitur; omnes enim homines à deo itidem sumus, dei que genus. Jus igitur hoc universum dei, non tollit jus populi; quod minus omnes ceteri reges, non à deo nominati, regnum suum soli populo acceptum referant; cui propterea rationem reddere tenentur. Quod, quanquam Vulgus assentari regibus solet, ipsi tamen reges sive boni, ut Homericus ille Sarpedon, sive mali, ut illi apud Lyricum tyranni agnoscunt.

Excepsit enim ei iniquitatem malicia, &c.

Glauce cur nos maximo honore afficimur

In Lycia, omnes autem nos tanquam deos intuentur.

Ipse sibi respondet; quia virtute ceteris præluemus: quare fortiter pugnemus, inquit, ne Lycii nobis ignaviam objiciant: quâ voce & honores regios à populo acceptos, & bellicæ administrationis rationem populo reddendam esse innuit. Mali autem reges, ut metum populo incutiant, deum imperii regii authorem palam prædicant: tacitis autem votis nullum numen præter Fortunam venerantur. Juxta illud Horatii.

Te

Te Dacus asper, te profugi Scythæ,

Regumque matres barbarorum, &

Purpurei metuunt tyranni,

Injurioso ne pede proruas

Stantem columnam, neu populus frequens

Ad arma cessantes, ad arma

Concitet, imperiumque frangat.

Si ergo reges hodie per deum regnant, etiam populi per Deum in libertatem se vindicant, quandoquidem omnia à Deo & per Deum fiunt. Utrumque etiam æquè testatur Scriptura, & reges per eum regnare, & per eum solio dejici; cum tamen id utrumque longè sapius à populo fieri perspiciamus, quàm à Deo. Jus itaque populi pariter ac regio, quicquid est, à Deo est. Populus ubicunque sine Deo manifesto regem creavit, potest eodem jure suo regem rejicere. Tyrannum sanè tollere quàm constituere divinius est; plûsque Dei cernitur in populo quoties injustum abdicat regem, quàm in rege qui innocentem opprimit populum. Immo reges noxios Deo authore judicat populus: hoc enim ipso honore dilectos suos decoravit deus, Psal. 149. ut Christum regem suum laudibus celebrantes, gentium reges, quales sub Evangelio sunt omnes tyranni, *vinculis coercerent, in quo eos jus scriptum exercerent*, qui jure omni scripto atque legibus solutos se esse gloriantur. Ne quis tam stolidè, ne quis tam impiè credat tanti esse apud deum reges, serè mortalium ignavissimos, ut eorum

nutu

nutu orbis terrarum totus pendeat & gubernetur; eorum ut gratia, praeque illis, divinum, ut ita dicam, hominum genus eodem quo bruta & vilissima quæque animalia loco atque numero habendum sit. Agè nunc, ne nihil enim agas, M. Aurelium, quasi tyrannis faventem, in medium profers; at satius tibi fuit Marcum Aurelium non attigisse. Ille an deum de principibus solum judicare dixerit nescio. Xiphilinus certe quem citas de *αὐτοκρατορία* loquitur; *αὐτοκρατορία* οὐδὲν ἄλλον ἢ ἀρχὴν αὐτῆς αὐτοκρατορίας, autem monarchiæ synonymum illic esse non assentior; eoque minùs quo sapius præcedentia lego; nam qui cohæreat, aut quid sibi velit aliena illa sententia subito instituta, qui legerit *monarchiam*; præsertim cum Marcus Aurelius Imperatorum optimus, non aliter cum populo egerit, ut Capitolinus tradit, quàm est actum sub civitate liberâ; jus autem populi quin supremum tunc fuerit nemo dubitat. Idem Thraseam, Helvidium, Catonem, Dionem, Brutum tyrannicidas omnes, aut istam gloriam æmulantes coluisse, sibi que reipublicæ formam proposuisse in qua æquis legibus, parique jure omnia administrarentur, in primo libro de vita sua proficitur: in quarto, non se, sed legem, dominum esse. Agnovit etiam omnia Senatus populique esse: nos, inquit, adeo nihil proprium habemus, ut in vestris ædibus habitemus. Hæc Xiphilinus. Tantum absuit ut quicquam jure regio sibi arrogaret. Moriens, filium suum regnaturum

rum eâ lege Romanis commendavit, si dignus esset: jus itaque illud regnandi absolutum atque fictitium, tanquam à Deo per manus traditum, illam denique *αὐτοκρατορία* præ se non tulit. Plena tamen omnia Græcorum & Latinorum monumenta esse ais: at nusquam visa; plena Judæorum, & tamen addis Judæos in plerisque regiæ potestati minùs æquos fuisse: immò Græcos & Latinos multo minùs Tyrannis æquos & reperisti & reperies; multo minùs Judæos, si liber ille Samuelis in quo is, i Sam. 10. jus regni descripserat, exstaret; quem librum Doctores Hebræorum à regibus discerptum aut combustum esse tradiderunt, quo impuniùs tyrannidem in suos exercerent. Circumspice jam, numquid captare possis: occurrit tibi rex David postremò torquendus, Psal. 17. à facie tuâ judicium meum prodeat: ergo, inquit Barnachmoni, nullus judicat regem nisi Deus. Et tamen similis veri videtur, Davidem hæc scripsisse, cum à Saule vexatus, ne Jonathanis quidem judicium, quamvis jam tum unctus à Deo, detrectabat; si est in me iniquitas, tunc affice morte, inquit, i Sam. 26. deinde ut quivis alius ab hominibus falso accusatus, ad judicium Dei provocat; id sequentia declarant, tui oculi vident quæ recta sunt, cum exploraveris cor meum, &c. quid hoc ad judicium regium, aut forense? Sane jus regium illi maximè labefactant atque destruunt, qui fundamentis tam fallacibus niti, atque exædificari produnt. En tritum illud tan-

dem, & aulicorum nostratum argumentum palmarium. *Tibi soli peccavi*, Psal. 51. 6, quasi verò rex David in mœrore & lacrymis poenitentiam agens, sordidatus & squalidus in terra jacens, misericordiam à Deo suppliciter petens, quæquam de jure regio cogitaverit hæc loquutus; cum se vix jure mancipii dignum esse arbitraretur. An omnem Dei populum, fratres suos utique adeò præ se contempsit, ut cadibus, adulteriis, rapinis peccare in eos non se posse censeret? absit à rege tam sancto tanta superbia, tamque fœda ignoratio vel sui vel proximi. *Tibi igitur soli peccavi* proculdubio intelligendum est, tibi præcipuè. Utcunque sit, profectò verba psallentis, & sententiæ affectibus plene haudquaquam sunt ad jus explicandum accommodata, aut eò trahenda. At non est in jus vocatus, nec coram synedrio causam capitis dixit. Esto; qui enim potuit id resciri, quod adeò sine arbitrio, & secreto peractum fuit, ut per aliquot fortasse annos (cujusmodi aulae arcana sunt) vix unus aut alter conscius fuisse videatur, 2 Sam. 12. *Tu hoc clam fecisti*. Deinde quid si in privatis etiam puniendis cessaret synedrium? an quis inde puniendos non esse argumentabitur? Sed ratio obscura non est; ipse se condemnaverat. v. 3. *reus capitis vir ille qui fecit hoc*; cui statim subiecit propheta, *tu vir ille es*; propheta etiam judicio capitis reus. Veruntamen Deus pro suo jure atque in Davidem eximiam clementiam, & peccato absolvit

absolvit regem, & ipsa mortis sententiâ, quam is in semetipsum pronuntiaverat. v. 13. *non es moriturus*. Nunc in advocatum nescio quem sanguinarium debaccharis, & in eo totus es ut perorationem ejus refellas: de qua ipse viderit, ego quod propositum mihi est, id ago ut quam paucissimis absolvam. Quædam tamen præterire non possum; primum, insignes repugnantias tuas: qui p. 30. hæc habes. *Israëlita non deprecantur injustum regem, violentum, raptorem, & quales esse solerent qui pessimi*. At p. 42. Advocatum vellicas quod Israëlitas tyrannum petisse arguerat. *An de fumo inquis in flammam ire præcipites maluerunt, id est, sceleratissimos tyrannorum experiri potius quam judices malos pati quibus jam assueverant*. Illic Hebræos maluisse aîs tyrannos quam judices, hic judices maluisse quam tyrannos; & nihil minus quam tyrannum voluisse. De tuo igitur respondebit tibi Advocatus, juxta enim te omnis rex jure regio tyrannus est. Quod sequitur bene habet, *authoritatem in populo maximam tunc fuisse, quod judices repudiârunt, regem optârunt*. Memineris, cum hoc ego à te reposcam. *Negas Deum iratum Israelitis regem tanquam tyrannum aut poenam attribuisse, sed ut rem salutarem & bonam*. Quod tamen facile refellitur. Cur enim exclamarent propter regem illum quem elegerant, nisi quod res mala erat imperium regium; non quidem per se, sed quod plerumque, sicut Propheta hic monet, in

superbiam & dominationem se convertit. Si adhuc non satisfacio, agnosce jam tua, syngrapham agnosce tuam & erubescere. Apparere ad primatum, Iratus Deus regem illis dedit offensum eorum peccatis, quod Deum habere regem renuissent. Ita Ecclesia quasi in penam ejus delicti, quod à puro Dei cultu desciverat, in unius mortalis monarchæ plusquam regium dominatum data est. Tua igitur similitudo si sibi constat, aut dedit Deus regem Israelitis in penam, & tanquam rem malam, aut dedit Papam ecclesiæ in bonum, & tanquam rem bonam. Quid hoc homine levius, quid insanius? Quis huic in re minimam fidem habeat, qui tantis in rebus quid asserat, & mox neget, nihil pensi habet. Assumamus, p. 29. regem legibus solutum esse apud omnes Gentes, sic Oriens judicavit, sic occident. At p. 43. omnes reges Orientis & occidentis legitimos fuisse; immo Ægypti reges in maximis minimisque rebus legibus obstrictos, cum initio capitis hoc te probaturam pollicitus sis, omnes reges solutos legibus esse, leges dare, non accipere. Equidem non irascor tibi; aut enim insanis, aut stas à nobis. Hoc certè oppugnare est, non defendere, hoc regem est ludos facere. Sin minùs, Catullianum profectò illud in te aptissimè quadrat, sed inversum; nam quantò quis unquam optimus poëta fuit, tantò tu pessimus omnium patronus. Certè nisi stupor ille quo Advocatum esse demersum ais, te potiùs obcæcavit, jam tunc obbrutuisse te senties. Nunc omnibus quoque gentium

gentium regibus leges datas fuisse fateris; non tamen ut iis tenerentur, judiciorum metu & pænæ capitis. Quod nequedum ex scripturâ, neque ex ullo authore fide digno ostendisti. Tu igitur paucis accipe: leges civiles iis dare qui legibus non tenentur, stultum & ridiculum est; omnes alios punire, uni duntaxat omnium scelerum impunitatem dare, cum lex neminem excipiat, iniquissimum est. Quæ duo in sapientes legumlatores minimè cadunt, multò minùs in Deum. Ut omnes autem videant te nullo modo ex Hebræorum scriptis id probare, quod probandum hoc capite susceperas, esse ex magistris tuâ sponte confiteris, qui negant alium suis majoribus regem agnoscendum fuisse præter Deum, datum autem in penam fuisse. Quorum ego in sententiam pedibus eo. Non decet enim, neque dignum est regem esse, nisi qui cæteris omnibus longè antecellit; ubi multi sunt æquales, ut sunt in omni civitate plurimi, imperium ex æquo atque per vices dandum esse arbitror: æquali, aut plerunque deteriori, ac sapissime stulto servire omnes, quis non indignissimum putet? Nec ad commendationem regalis imperii plus facit, quod Christus à regibus originem duxit, quam facit ad pessimorum regum commendationem, Christum eos habuisse nepotem. Rex est Messias: agnoscimus, gaudemus, & quàm citissime veniat oramus; dignus enim est, nec ei quisquam similis aut secundus; interim regia gubernatio

commissa indignis & immerentibus, ut plerumque fieri solet, plus mali quam boni attulisse humano generi rectè existimatur. Nec continuo sequitur omnes reges tyrannos esse. Verum ita esto: dō tibi hoc, ne me nimis tenacem putes; utere tu jam dato. *Hæc duo sequuntur, inquis, Deus ipse rex fuerit tyrannorum dicendus, & quidem tyrannus ipse maximus.* Horum alterum si non sequitur, sequitur profectō illud quod toto libro tuo semper ferè sequitur, te non scripturæ solū, sed tibi met perpetuō contradicere, ut qui proxima periodo suprà dixeras, *unum deum regem esse omnium rerum, quas & ipse creavit.* Creavit autem & tyrannos & Dæmonas; eorum itaque rex vel vā ipse sententiā. In alterum despuimus, (& blāphemum illud tibi os obturatum volumus, qui deum affirmes tyrannum esse maximum, si tyrannorum, quod ipse sapius dicis, rex & dominus dicatur. Sed nec rem regiam multo plus adjuvas, dum ostendis, Moſen etiam cum *summa potestate regem fuisse.* Nam fuerit sanè, vel quivis alius, dummodō is sit qui res nostras, quemadmodum Moſes, ad Deum referre possit. Exod. 18. 19. Verum neque Moſi, quamquam is Dei quāsi sodalis fuit, licuit in Dei populo quicquid libuit facere. Quid enim ille? *Venit ad me hic populus,* inquit, *ad consulendum Deum;* non ergo ad mandata Moſis accipienda. Tum suscipit Jethro, *esto tu pro hoc populo erga Deum, & commone-*
facias

facias eos de legibus Dei. Et Moſes, Deut. 4. 5. *docui vos statuta & judicia, quemadmodum præcepit mihi Deus.* Unde fidelis dicitur in totā domo Dei. Num. 12. Rex itaque Jehova tum populi fuit; Moſes veluti interpres tantūm Jehovæ regis. Impium igitur & sacrilegum te esse oportet, qui summam hanc potestatem à Deo ad hominem injussus ausis transferre, quam ipse Moſes non summam sed vicariam tantūm & intermediam sub præſenti numine obtinuit. Accedit etiam cumulus ad improbitatem tuam, quod Moſen hic summā potestate regem fuisse dicas; eū in apparatu ad primatum, p. 230. *Eum in commune cum Lxx senioribus populum rexisse; & primum populi, non dominum fuisse dixeris.* Si igitur rex fuit, ut erat certè, & regum optimus, idque sicut ipse ais, cum potestate planè summā & regia, nec tamen dominus, neque solus populum regebat, vel te authore, necessariō sequitur, reges, quamvis summā potestate præditos, jure tamen regio atque summo, non esse dominos, neque solos populum regere debere; quanto minūs ad libitum suum. Jam verò quā impudentiā Dei mandatum evertis, de rege statim atque ingressi essent terram sanctam sibi constituendo. Deut. 17. *supprimis enim veteratōrē quod præcedit, si dixeris, statuam super me regem;* tūque memento quid à te jam reposcant, cum dixeris p. 42. *liberrimā tunc potestate populus erat præditus.* Nunc iterum fanaticus an profanus esse velis, ipse

ipse videris. Deus, inquis, cum tanto ante determinaverit regium regimen instituendum tanquam optimum populi illius regendi statum, quomodo hæc conciliabuntur? Propheta repugnavit, Deus sic egit cum propheta, ut quasi nollet. Videt se illaqueatum, videt se impeditum: Jam attendite quantam cum malitia adversus prophetam, impietate adversus Deum, expedire se querat: cogitandum in his est, inquit, Samuelem esse cuius filii populum tunc judicabant, eos populus repudiabat ob corrupta iudicia; Samuel igitur noluit filios suos a populo rejici; Deus ut gratificaretur prophetae suo, innuit non valde sibi placere, quod populus desideraret. Dic uno verbo improbe, quod per ambages dicis; Samuel populo facinorose fecit, Samueli Deus. Non advocatus ergo, sed tu ceritus ille & lymphaticus es, qui modo ut regem honores, nil Deum revereris. Ille tibi Samuel videtur, qui saluti aut charitati patriæ filiorum avaritiam & ambitionem preposuerit, qui populo recta & salutaria petenti, tam callido consilio, tamque vasto illuserit, falsa pro veris docuerit? Ille tibi Deus, qui in re tam turpi cuius gratificaretur, aut cum populo simulate ageret? Aut ergo jus regium non erat quod Propheta populo exposuit, aut jus illud, teste Deo & Propheta, malum, molestum, violentum, inutile, sumptuosum reipub. erat; aut denique, quod nefas est dicere, & Deus & Propheta populo verba dare voluerunt. Falsim enim testatur Deus valde sibi dis-

displacuisse quod regem petissent. ver. 7. *Non te sed me spreverunt ne regnem super ipsos, secundum illa facta quibus dereliquerunt me & coluerunt deos alienos: ac si species quadam idololatriæ videretur regem petere, qui adorari se, & honores propè divinos tribui sibi postulat. Sanè qui supra omnes leges terrenum sibi dominum imponit, propè est ut sibi Deum statuatur alienum; Deum utique haud sæpe rationabilem, sed profligatam sæpius ratione brutum, & belluinum. Sic 1 Sam. 10. 19. Vos spreveritis Deum vestrum qui ipse servat vos ab omnibus malis, & angustis vestris, cum dixistis ei, regem prepones nobis. & cap. 12. 12. Vos regem petistis, cum Jehova sit rex vester. & ver. 17. Videte malum vestrum magnum esse coram Jehova petendo vobis regem. Et contemptum Hosea de rege, 13. 10, 11. Ubi rex tuus, ubinam est? servet te jam in civitatibus tuis. Ubi vindices tui? quoniam dixisti, da mihi regem & procures: dedi tibi regem in ira mea. Hinc Gedeon ille Heros rege major, Non dominabor in vos, neque filius meus in vos dominabitur, sed dominabitur in vos Jehova, Jud. 8. planè ac si simul docuisset, non hominis esse dominari in homines, sed solius Dei. Hinc Hebræorum rempublicam, in qua Deus principatum solus tenuit, *hebreæ* vocat Josephus contra Apionem Grammaticum Ægyptium & maledicum tui similem. Populus denique resipiscens apud Isaiam 26. 13. calamitosum hoc sibi fuisse queritur, quod alios præter Deum domi-*

nos habuerat. Indicio sunt hæc omnia regem irato Deo Israelitis fuisse datum. In historia tyranni Abimelechi quis est cui non risum moveas? de quo dicitur, cum is partim saxo à muliere, partim armigeri gladio interfectus fuerit, reddidit Deus malum Abimelechi. Hæc, inquis, historia potentissimè adstruit Deum solum regum iudicem esse & vindicem: immo tyrannorum, nebulonum, nothorum, si hoc valebit: quicunque per fas aut nefas tyrannidem occupaverit, is ius regium statim in populum adeptus erit, poenâs effugit, confestim arma magistratui de manibus fluent, mussare deinceps populus non audebit. Verùm quid si magnus aliquis latro hoc modo in bello perisset, an Deus ergò solus latronum vindex? Quid si carnificis manu lege damnatus, an ideo minus illi Deus malum reddidisset? Ne iudices quidem eorum unquam legisti lege postulatos; tamen in optimatum statu vel principem, si quid committat, posse ac debere judicari, ultro fateris pag. 47. cur non item tyrannus in regno? quia Deus reddidit malum Abimelechi. At reddidit quoque mulier illa, reddidit etiam armiger, in quos ille ambos ius regium habere præ se tulit. Quid si reddidisset magistratus, an non is idcirco Dei gladium gerit, ut malum malis reddat? Ab hoc potentissimo de morte Abimelechi argumento ad verborum contumelias more suo se convertit; nil nisi cænum & lutum ore funditat; cum eorum quæ promisit se probaturum

baturum, nihil vel ex sacris libris, vel ex rabbinicis probaverit. Nam neque regem legibus solum esse, nec cur puniri, si delinquat, solus mortalium non debeat, quicquam ostendit. Immo suis ipse testibus se induit, & sententiam suæ contrariam esse veriore suomet ipse opere demonstrat. Cumque argumentis parùm proficiat, criminationibus atrocissimis omnium in nos odium excitare conatur, quasi rege optimo & innocentissimo crudeliter sublato. An Solomon, inquit, melior Rex Carolo primo fuit? Sunt, ut verum fatear, qui patrem ejus Jacobum cum Solomone comparare non dubitârunt, & natalibus quidem anteferre. Solomon Davidis filius; is primò Saulis musicus erat; Jacobus Darlii comitis filius, qui Davidem musicum, reginæ uxoris thalamos nocte ingressum, cum ostio pessulum obdidisse deprehendit, haud multò post interfecit, ut narrat Buchananus. Natalibus ergò illustrior Jacobus, & secundus Solomon sape dictus, quamvis Davidis musici filius an fuerit, dubium sit. At Carolum conferre cum Solomone quæ tibi in mentem venire potuerit non video. Quem enim tu Carolum tot laudibus tollis, ejus pervicaciam, avaritiam, crudelitatem, & sævum in omnes pios atque bonos dominatum, ejus bella, incendia, rapinâs, & miserorum civium cædes innumeras, dum hæc scribo, Carolus ipse filius in illa publicæ poenitentiae sedeculâ apud Scotos coram populo confitetur atque deplorat:

immò tuum illud regium jus ejurat. Verùm si Parallelis tantopere delectaris, Carolum cum Solomone conferamus. Solomon à meritisimo fratris supplicio regnum auspiciatus est: Carolus à patris funere; non dico à nece, quamvis indicia veneni omnia in corpore patris mortui conspecta sint; ista enim suspicio in Bucchinghamio constitit; quem tamen Carolus, & regis interfectorem & sui patris, non solum in comitiis omni culpâ exemit, sed ne omnino res ea Senatus cognitioni subiceretur, comitia dissolvit. Solomon gravissimis tributis populum pressit: at ille in templum Dei, & ædificia publica impendit, Carolus in luxum. Solomon à plurimis uxoribus ad Idolorum cultum pellexit, hic ab uno. Pellexit in fraudem Solomon, pellexisse alios non legitur; hic alios, non solum uberrimis corruptæ Ecclesiæ præmiis pellexit, sed etiam edictis & canonibus ecclesiasticis coëgit, ut in vasa reformatis omnibus altaria statuerent, & pictos in pariete crucifixos altaribus imminentes adorarent. At non est ideo Solomon à populo capitis damnatus. Nec inde, inquam, sequitur damnari à populo non debuisse; multa enim incidere potuerant, cur id tum expedire populo non videretur. Populus certè quid sui juris esset haud multo post & verbis & factis patefacit: cum Solomonis filium decem tribus expulerant; & nisi maturè se in fugam coniecisset, etiam lapidibus regem tantummodo minacem obruturos fuisse credibile est.

CAPUT

CAPUT III.

Cum satis jam disputatum atque conclusum sit, reges Mosaicos ex præscripto Dei omnibus obstrictos legibus pariter cum populo fuisse, nullas legum exceptiones perscriptas inveniri, ut reges quod vellent, impune possent, aut ut à populo puniri ne possint; Deum proinde vindictam de his tribunali suo reservasse falsissimum esse, sine auctore, sine ratione dictum, videamus an id suadeat Evangelium, quod dissuasit lex, non imperavit: videamus an Evangelium, divinum illud libertatis præconium, nos in servitutem adducat regibus & tyrannis, quorum ab impotenti imperio etiam servitutis cujusdam magistra lex verus populum Dei liberavit. Primum argumentum ducis à personâ Christi, quem quis nescit non privati solum, sed etiam servi personam ideo sumpsisse, ut nos liberi essemus. Neque hoc de interna tantum libertate intelligendum est, non de civili; quàm enim aliena sunt ista quæ Maria, mater Christi, ejus in adventu cecinit, superbos dissipavit cogitatione cordis ipsorum, detraxit dynastas è thronis, humiles exexit, si adventus ejus tyrannos potius in folio stabiliret, Christianos omnes eorum servilissimo imperio sub-

K 3

jiceret.

jiceret. Ipse sub tyrannis nascendo, serviendo, patiendo omnem honestam libertatem nobis acquisivit: ut posse servitutem, si necesse est, æquo animo pati, sic posse ad libertatem honestè aspirare non abstulit Christus, sed majorem in modum dedit. Hinc Paulus 1 Cor. 7. non de evangelica solùm, sed de civili libertate sic statuit. *Servus vocatus es? ne sit tibi curæ; si autem potes liber fieri, potius utere; pretio empti es, ne estote servi hominum.* Frustra igitur ab exemplo Christi ad servitutem nos hortaris, qui suæ servitutis pretio libertatem nobis etiam civilem confirmavit. Et formam quidem servi nostrâ vice suscepit, animum verò liberatoris nunquam non retinuit: unde jus regium quid sit, longè aliter docuisse ostendam, atque tu doces; qui non regii, sed tyrannici juris, idque in republicâ novus professor, si qua gens tyrannum sive hæreditarium, sive adventitium, sive fortuitum sortita erit, eam non solum necessitate, sed etiam religione servam esse statuis. Tuis autem, ut soleo, in te utar testimoniis. Interrogavit Petrum Christus, cum ab eo coactores quidam Galilæi didrachma exigebant, Mat. 17. à quibus acciperent reges terræ tributa, sive censum, à filiis suis, an ab alienis? respondet ei Petrus, ab alienis. ergo, inquit Christus, *liberi sunt filii; sed ne offendamus illos, da iis pro me & pro te.* Variè hic locus interpretes exercet, cuinam persolverentur hæc didrachma, alii sacerdotibus in sanctua-

sanctuarium, alii Cæsari: ego quidem Herodi persoluta, interverso Sanctuarii reditu, sentio fuisse. Varia enim ab Herode & filiis ejus exacta tributa, ab Agrippa tandem remissa narrat Josephus. Hoc autem tributum per se exiguum, multis aliis adjunctum, grave erat: gravia autem fuerint oportet de quibus hic Christus loquitur, alioqui, in republica etiam, pauperes capite censi fuerunt. Hinc itaque Christus Herodis injustitiam arguendi, cujus sub ditione erat, occasionem cepit. Qui, cum cæteri reges terræ (siquidem patriæ parentes dici se cupiant) non filius, id est, civibus suis, sed alienis, bello nempe subactis graviora tributa imperare soleant, hic contra non alienos, sed filios opprimeret. Utcunque sit, sive filios hic, cives regum proprios, sive filios Dei, id est, fideles & in universum Christianos intelligi concedas, ut intelligit Augustinus, certissimum est, si filius fuit Petrus, & proinde liber, nos etiam authore Christo liberos esse: vel ut cives, vel ut Christianos: non esse ergo juris regii à filiis & liberis tributa graviora exigere. Testatur enim Christus persolvisse se, non quod deberet, sed ne illos offendendo qui exigebant, negotium sibi privatus exhiberet: cum officium ac munus longissimè diversum in illa vitæ suæ curriculo explendum sibi esset. Dum igitur negat Christus jus regium esse, graviora vectigalia liberis imponere, certè spoliare, diripere, occidere, excruciare proprios cives, & præsertim

sertim Christianos, jus esse regium multò evidentius negat. Hunc in modum de jure regio cum & alias disputasse videatur, venire in suspicionem quibuldam coepit, non se tyrannorum licentiam pro jure regio habere. Non enim de nihilo erat quòd Pharisei interrogatione hujusmodi animum ejus tentarent, quòd de jure regio percontaturi, eum neminem curare, non respicere personam hominum dixerint; neque de nihilo, quòd is proposita sibi istiusmodi quaestione irasceretur, Mat. 22. An te quispiam si invidiosè aggredi, si loquentem captare vellet, si elicere ex te quòd fraudi futurum tibi sit, de jure regio sub rege interrogaret? an tu cuiquam de istoc interroganti irascere? non opinor. Vel hinc ergò perspicias, non id eum de jure regio sensisse quòd regibus gratum erat. Idem ex responso ejus apertissimè colligitur, quo ille percontatores amandare à se potius quàm docere videtur. Poscit numisma census; *Cujus*, inquit, *imago ista est? Caesaris.* *Reddite ergo Caesari quae sunt Caesaris, quae Dei sunt Deo.* Immo quae populi sunt populo reddenda esse quis nescit? *Reddite omnibus quòd debetis*, inquit Paulus, Rom. 13. non ergò Caesar omnia. Libertas nostra non Caesaris, verum ab ipso Deo natale nobis donum est; eam Caesar cuivis reddere, quam ab eo non accepimus, turpissimum esset, & humana origine indignissimum. Si enim os hominis, & vultum aspiciens interrogaret quisquam,

quam, cujus ista imago esset, annon facile quis responderet Dei esse? Cum igitur Dei sumus, id est verè liberi, ob eamque causam soli Deo reddendi, profectò Caesar nos, id est, homini, & praesertim injusto, improbo, tyranno in servitutem tradere, sine piaculo, & quidem maximo sacrilegio non possumus. Interim quae Caesaris sint, quae Dei, in medio relinquit. Quòd si idem erat hoc numisma quòd didrachmum illud Deo pendi solitum, ut certè postea sub Vespasiano fuit, tum sanè controversiam non minuit Christus, sed implicavit: cum impossibile sit Deo & Caesari idem simul reddere. At enim ostendit quae Caesaris essent, numisma nempe illud Caesaris imagine signatum. Quid igitur inde lucraris praeter denarium vel Caesar vel tibi? Aut enim Caesar Christus praeter denarium illud nihil dedit, caetera omnia nobis asseruit, aut si quicquid pecuniae Caesaris nomine inscriptum esset, id Caesar dedit, contrarius jam sibi, nostra ferè omnia Caesar dabit, qui duo modò didrachma regibus non se ex debito persolvere, & suo & Petri nomine professus est. Ratio denique infirma est quàm niteris; non enim principis effigiem habet moneta ut principis esse, sed ut probam se esse moneat; utque se principis nomine insignitam ne quis audeat adulterare. Sin autem ad jus regium inscriptio tantum valeret, reges profectò nostras omnium facultates, uti essent suae, sola nominis inscriptione statim

L

perfi-

perficerent; aut si nostra omnia jam sua sunt, quod tuum dogma est, non idcirco Cæsari numisma illud reddendum erat, quia Cæsaris nomen aut imaginem prætulit, sed quia Cæsaris jam antea jure erat, nulla licet imagine signatum. Ex quo manifestum est, Christum hoc in loco non tam nos officii nostri erga reges aut Cæsares ita perplexè atque ambigüe admonere voluisse, quàm Phariseos hypocritas improbitatis & malitiæ arguere. Quid? rursus cum ei nuntiarent Pharisei, Herodem ejus vitæ insidias parare, an humile aut demissum ab eo responsum tyranno reddendum tulerunt? Immo *ite*, inquit, & *dicite vulpi illi*; innuens reges non jure regis, sed vulpi cibis suis insidiari. At qui sub tyranno supplicium mortis subire sustinuit. Enimverò qui potuit nisi sub tyranno? supplicium sub tyranno passus est; ergo ad injustissima quævis juris regii testis & assertor: egregius tu quidem officiorum ratiocinator es. Verùm Christus quamvis nostri liberandi, non sub jugum mittendi causâ servum se fecerit, tamen ad hunc modum se gessit; nec juri quicquam regio præter æquum & bonum concessit. Nunc ad præcepta ejus hac de re aliquando veniamus. Zebedæi filios maximam in regno Christi, quod mox in terris futurum somniabant, dignitatem affectantes, sic Christus corripuit, ut omnes simul Christianos commonefaceret quale jus magistratus & imperii civilis apud eos constitui vo-

luerit.

luerit. Scitis, inquit, principes gentium in eas dominari, & magnates authoritatem exercere in eas, verum non ita erit inter vos. Sed quicumque volet inter vos magnus fieri, esto vester minister; & quicumque volet inter vos primus esse, esto vester servus? Hæc tu nisi mente captus tecum facere credidisses? hisne te argumentis vincere, ut reges nostros rerum dominos existimemus? Tales in bello hostes nobis contingant, qui in castra hostium (quanquam & armatos vincere sat scimus) uti tu soles, cæci atque inermes tanquam in suos incidant: ita semper quod tibi maximè adversatur, id demens veluti firmissimum causæ tuæ subsidium comparare consuevisti. Perebant Israëlita regem, ut habebant omnes istæ gentes: dissuasit Deus multis verbis, quæ Christus hic summatim complexus est, scitis principes gentium in eas dominari: petentibus tamen iis dedit regem Deus, quamvis iratus: Christus, ne peteret omnino Christianus populus more gentium dominaturum, adhibitâ cautione antevertit; inter vos non ita erit. Quid hoc clariùs dici potuit? non erit inter vos ista regum superba dominatio, tametsi specioso titulo *Euergetæ* & *benefici* vocentur; sed qui magnus inter vos fieri vult, quis autem principe major, esto vester minister: & qui primus sive princeps (Luc. 22.) esto vester servus. Non erravit itaque Advocatus ille quem insectaris, sed authorem habuit Christum, si regem Christianum populi ministrum esse

L 2

dixit,

dixit, ut est certe omnis bonus magistratus. Rex autem inter Christianos aut omnino non erit, aut erit servus omnium; si planè vult esse dominus, esse simul Christianus non potest. Quin & Moyses, legis quodammodo servilis institutor, non populo tamen superbè dominabatur, sed onus ipse populi ferebat; ferebat in finem Populum, ut nutricius lactentem. Nam, ut nutricius autem servus est. Plato non dominos, sed servatores & adiutores populi appellandos esse magistratus docuit; Populum non servos, sed aliores magistratum, ut qui alimenta & stipendia magistratibus etiam regibus præbeant. Eisdem Aristoteles custodes & ministros legum vocat. Plato & ministros & servos. Ministros Dei Apostolus quidem appellat, quod tamen nequaquam obstat quò minùs sint & legum & populi; tam leges enim quàm magistratus propter populum sunt. Et tamen hanc tu *Fanaticorum Angliæ Molossorum opinionem* esse clamitas. Molossos esse Anglos certè non putarem, nisi quòd tu illos, hybrida, latratu tam degeneri oblatras; Lupi, si diis placet, Sancti Dominus: Lupus nimirum sanctus queritur Molossos esse fanaticos. Germanus olim, cuius ille Lupus Trecafinus collega fuit, incesto apud nos regi Vortigerno autoritate suà regnum abrogavit. Sanctus itaque Lupus talem te Lupi non sancti, sed famelici cujulpiani & latrunculi dominum, illo apud Martialem viperarum domino vilio-

rem,

rem, aspernatur: qui & latrantem ipse domi, ut ferunt, Lyciscam habes, quæ tibi misere domiatur; cuius partim impulsu etiam scripsisse hæc diceris; unde mirum non est velle te regiam dominationem aliis obtrudere, qui foemineum ipse domi dominatum ferre tam serviliter affuevisti. Sis itaque Lupi Dominus, sit Lupa tu domina, sis Lupus ipse, sis Lycanthropus, molossis meherculè Anglicanis ludibrium debes. Verum lupos venari nunc non est otium; sylvis itaque egressi, in viam regiam redeamus. Qui contra omnem in ecclesia primatum auper scripsisti, nunc Petrum Apostolicæ coronæ principem appellas. Quis tibi auctoritate tam fluxâ homunculo fidem habeat? Quid Petrus? subiecti estote omni humanæ ordinationi propter Dominum, sive regi ut supereminenti, sive præsidibus, ut qui per eum mittantur, ad ultionem quidem facinorosorum, laudem verò beneficientium, quoniam ita est voluntas Dei. Scripsit hæc Petrus non solum privatis, sed etiam advenis per minorem ferè Aliam dispersis, atque dispalatis; qui in iis ubi degebant locis nullius juris præterquam hospitalis capaces erant. An tu incolas, liberos, nobiles, indigenarum conventus, comitia, parlamenta idem in sua patria, quod sparsos & peregrinos in aliena decere putas? an idem privatos decere in sua, quod senatores & magistratus, sine quibus ne reges quidem esse possunt? fac tamen indigenas fuisse, fac non privatos, sed

L 3

Senatum

Senatum ipsum Romanum, cui hæc scripta sunt. Quid inde assequeris? cum nullum præceptum cui ratio aliqua adjuncta est, quenquam ultra illam præcepti rationem obligare aut soleat aut possit. *Estote subiecti*, *ὑποτάγητε*, id est, si vim verbi spectes, subordinati, seu legitimè subiecti, *ὑποτάγητε* inquit Aristoteles, lex est ordo. *Subiecti estote propter Dominum*. Quamobrem? quia cum rex, tum præses constituitur à Deo ad ultionem facinorosorum, laudem beneficientium. *Quoniam ita voluntas est Dei*. Videlicet ut talibus obsequamur, quales hic describuntur, de aliis nullum hic verbum. Vides quam optimè huius præcepti constet ratio; addit. v. 16. *ut liberi non ergo ut mancipia*. Quid si versa vice ad crucem & perniciem bonorum, ad impunitatem & laudem & præmia facinorosorum regnent? an in perpetuum subiecti erimus non privati solum, sed primores, sed magistratus omnes, ipse denique Senatus? Annon humana ordinatio dicitur? cur ergo potestas humana, ad constituendum quod hominibus bonum & salubre est, valebit, ad tollendum quod iisdem malum & exitiosum est, non valebit? Atqui rex ille, cui subiecti esse iubentur, erat Romæ eâ tempestate Nero tyrannus; ergo tyrannis etiam subiecti esse debemus. At inquam, & dubium hoc est, Nero an Claudius tunc temporis rerum potiretur, & illi qui subiecti esse iubentur, advenæ, dispersi, privati, non consules, non præ-

tores,

tores, non Senatus Romanus erant. Nunc Paulum adeamus (quoniam tu quod nobis de regibus licere non vis, id tibi de Apostolis licere autumas, ut principatum Petro modò des, modò eripias) Paulus hæc ad Romanos. c. 13. *omnis anima potestatibus supereminentibus subiecta esto, non est enim potestas nisi à Deo, quæ autem sunt potestates à Deo sunt ordinatæ*: Romanis hæc scribit, non, ut Petrus, advenis, dispersis, sed privatis tamen potissimum & plebeiis; ita etiam scribit, ut totam reipub. administrandæ rationem, originem, finem luculentissimè doceat. Quò magis obedientiæ quoque nostræ vera ac distincta ratio, ab omni servitute disjuncta eluceret. *Omnis anima*, hoc est quisque homo *subiectus esto*. Quid sibi Apostolus proponat hoc capite satis explanavit Chrysostomus, *πᾶσι τοῖς ῥωμαιοῖς*, &c. *facit hoc*, inquit, *ut ostendat Christum leges suas non ad hoc induxisse, ut communem politiam everteret, sed ut in melius statueret*. Non ergo ut Neronem, aut tyrannum quemvis alium supra omnem legem & pœnam constituendo, crudelissimum unius imperium in omnes mortales constabiliret. *Utque simul doceret superflua & inutilia bella non esse suscipienda*, non ergò bella damnat contra tyrannum, hostem patriæ intestinum, atque adeò periculosissimum suscepta. *Pervulgatus tunc erat hominum sermo traducens apostolos tanquam seditiosos, & novatores quasi omnia ad evortendum leges communes & facerent & dicerent;*

dicerent; his nunc ora obstruit. Non ergo tyrannorum defensiones conscripserunt Apostoli, quod tu facis, sed ea fecerunt, ea docuerunt, quæ spectata omnibus tyrannis defensione apud illos potius, & interpretatione quadam egebant. Propositum Apostolo quid fuerit ex Chrysostomo vidimus; nunc verba scrutemur. *Omnis anima potestatibus supereminentibus subiecta esto*, quæ tamen istæ sint non statuit: non enim jura atque instituta omnium nationum abolere, unius libidini omnia permittere in animo erat. Certè optimus quisque imperator auctoritatem legum & Senatûs auctoritate suâ longè superiorem semper agnovit. Idem apud omnes nationes non barbaras jus semper sanctissimum fuit. Unde Pindarus apud Herodotum *ἵμεν πάντων βασιλέα* legem omnium regem esse dixit; Orpheus in hymnis non mortalium solùm, sed immortalium etiam regem appellat.

Ἀθανάσιος καλεῖται ὁ θεὸς ἀνδρῶν ἀνακτα

Οὐρανὸν ἱμέρον.

Reddit rationem. *Αὐτὸς γὰρ μόνος ζῶντων ἄρχη καὶ κύριος.* Lex enim sola viventium gubernaculum tenet. Plato in legibus *τὸ καλὸν ἐν τῇ πόλει*, id quod in civitate plurimum debet posse, legem esse ait. In epistolis eam maximè rempub. laudat, ubi lex, & domina & rex hominum, non homines tyranni legum sunt. Eadem Aristotelis sententia in Politicis, eadem Ciceronis in legibus, ita leges præesse magistratibus, ut magistratus præfunt populo.

pulo. Cùm itaque sapientissimorum virorum iudicio, prudentissimarum civitatum institutis lex semper potestas summa atque suprema habita sit, nec evangelii doctrina cum ratione aut cum iure gentium pugnet, is utique potestatibus supereminentibus verissimè subjectus erit, qui legibus & magistratibus juxta leges Rempub. gubernantibus ex animo pareat. Non ergo solùm populo subjectionem hanc, sed regibus etiam præcipit; qui supra leges nequaquam sunt. *Non est enim potestas nisi à Deo*; id est nulla reipub. forma, nulla homines regendi legitima ratio. Antiquissimæ etiam leges ad authorem Deum olim referebantur; est enim lex, ut Cicero in Philip. 12. nihil aliud nisi recta & à numine deorum tracta ratio, imperans honesta, prohibens contraria. A Deo igitur est magistratuum institutio, ut eorum administratione gens humana sub legibus viveret: hanc autem vel illam administrationis formam, hos vel illos magistratus eligendi optio proculdubio penès liberas hominum nationes semper fuit. Hinc Petrus & regem & præfides *καὶ ἑταίρους ἑλλένων* humanam creationem vocat; & Hosea c. 8. *constituunt reges, at non ex me; præficiunt principes quos non agnosco.* In istâ enim solâ Hebræorum repub. ubi Deum variis modis consulere poterant, de regis nominatione ad Deum referri ex lege oportebat: cæteræ gentes mandatum à Deo nullum istiusmodi accepimus. Aliquando aut ipsa regiminis forma,

M

ma,

ma, si vitiosa sit, aut illi qui potestatem obtinent, & ab hominibus, & à diabolo sunt. Luc. 4. *Tibi dabo potestatem hanc omnem, nam mihi tradita est, & cui volo do illam.* Hinc princeps huius mundi dicitur, & Apocalyp. 13. dedit Bestiæ Draco potentiam suam, & thronum suum, & potestatem magnam. Propterea necesse est hinc intelligi non potestates quasunque, sed legitimas, prout etiam infra describuntur; necesse est intelligi potestates ipsas, non semper eos qui imperium obtinent. Hinc dilucide Chrysostomus, *Quid ais? inquit, omnis ergo princeps à Deo constitutus est? non dico: non enim de quovis principe, sed de ipsa re loquitur Apostolus; non dicit, non est princeps nisi à Deo, sed non est potestas.* Hæc Chrysostomus. *Quæ autem potestates sunt, à Deo sunt ordinatæ.* Legitimas ergo vult hinc intelligi Apostolus; malum enim & vitium, cum ataxia sit, non est ut possit ordinari, & esse simul vitiosum. Hoc enim duo simul contraria ponit, taxin & ataxian. *Quæ autem sunt, ita interpretaris ac si diceretur, quæ nunc sunt;* quo facilius probare possis etiam Neroni, qui, ut opinaris, tunc imperavit, Romanos obtemperare debuisse; nostram sanè bonam veniā: quàm enim voles de Anglicanā repub. malè sentias, in eā tamen Anglos acquiescere debere, quoniam *nunc est, & à Deo ordinatur*, ut Neronis olim imperium, necesse habebis concedere. Neque enim Nero minùs quàm Tiberius *artibus matris imperium ni-*
hil

hil ad se pertinens occupaverat, ne legitime partum fuisse respondeas. Quò sceleratior & doctrinæ retractator ipse tuæ, Romanos potestati quæ tunc fuit subjectos esse vis, Anglos potestati quæ nunc est, subjectos esse non vis. Verùm nullæ in hoc orbe terrarum res duæ magis è regione adversæ sibi sunt, quàm tu nequissimus nequissimo semper ferè adversus es tibi. Quid autem facies miser? acumine hoc tuo regem adolescentem planè perdidisti; ab ipsa enim tua sententiā extorquebo ut fatearis, hanc potestatem in Anglia, quæ nunc est, à Deo ordinatam esse; atque omnes proinde Anglos intra ejusdem rei-publicæ fines eidem potestati subjectos esse debere. Attendite igitur Critici, & manus abstinete, Salmasii nova hæc emendatio est, in epistola ad Romanos; non quæ sunt potestates, sed quæ nunc existunt reddi debere adinvenit; ut Neroni tyranno tunc scilicet imperanti subjectos esse omnes oportuisse demonstraret. At o bone, ἀλλοτρίον ἀπὸ τοῦ λαοῦ: ut regem modò, ita nunc interpretamentum hoc tam bellum perdidisti. Quam tu epistolam sub Nerone scriptam esse ais, sub Claudio scripta est principe simplici, & non malo: hoc viri docti certissimis argumentis compertum habent; quinquennium etiam Neronis laudatissimum fuit, unde argumentum hoc tories inculcatum, quod multis in ore est, multis imposuit, tyranno parendum esse, eò quòd Paulus hortatus est Romanos ut Neroni essent subjecti,
M 2 calli-

callidum indocti cuiuspiam commentum esse re-
peritur. *Qui obsistit potestati*, scilicet legitima;
Dei ordinationi obsistit. Astringit etiam reges præ-
ceptum hoc, qui legibus & Senatui obsistunt.
At verò qui potestati vitiosæ, aut potestatis non
vitiosæ corruptori & everfiori obsistit, an is Dei
ordinationi obsistit? sanus, credo, non dixeris.
Tollit omnem dubitationem sequens versiculus,
de legitima tantum potestate Apostolum hic lo-
qui. Definendo enim explicat, nequis errare,
& opiniones hinc stolidas aucupari possit, qui
sint magistratus potestatis hujus ministri, &
quam ob causam subjectos esse nos hortetur;
Magistratus non sunt timori bonis operibus, sed
malis; boni à potestate hac laudem adipiscuntur;
Magistratus minister est Dei nostro bono datus; non
frustra gladium gerit, vindex ad iram ei qui malum
facit. Quis negat, quis recusat, nisi improbus,
quin hujusmodi potestati aut potestatis admini-
stro libens se subiciat? non solum ad vitandam
iram & offensionem, aut poenæ metu, sed etiam
propter conscientiam. Sine magistratibus enim,
& civili gubernatione, nulla respublica, nulla so-
cietas humana, nulla vita esse potest. Quæ au-
tem potestas, qui magistratus contraria his facit,
neque illa, neque hic à Deo propriè ordinatus
est. Unde neque tali vel potestati, vel magi-
stratui subjectio debetur aut præcipitur, neque
nos prudenter obsistere prohibemur: non enim
potestati, non magistratui obsistemus, qui hic
optimè

optimè depingitur, sed prædoni, sed tyranno, sed
hosti; qui si magistratus tamen dicendus erit,
eò duntaxat quòd habet potestatem, quòd ad
poenam nostram ordinari à Deo videri potest,
etiam diabolus hoc modo magistratus erit. Sanè
unius rei una vera definitio est: si ergò Paulus
hic magistratum definit, quod quidem accurate
facit, eadem definitione, iisdem verbis tyran-
num, rem maximè contrariam, definire non po-
tuit. Unde quem ipse magistratum definivit at-
que descripsit, ei duntaxat subjectos nos esse vo-
luisse, non ejus contrario tyranno certissimè col-
ligitur. Propter hoc tributa solvitis; rationem
adjungit ad præceptum; unde Chrysostomus,
Cur, inquit, vèdīgalia regi damus. Annon tan-
quam nobis prospicienti, curæ ac tuitionis mercedem
solvētes? atqui nihil illi solvissemus, nisi ab initio
utilem nobis talem esse præfecturam cognovissemus.
Quapropter illud repetam quòd suprà dixi; quan-
doquidem subjectio hæc non simpliciter, sed cum
adjunctâ ratione à nobis requiritur, illa profectò
ratio quæ adjungitur, subjectiōis nostræ vera
norma erit: Cum ista ratione non subjecti, re-
belles; sine ista ratione subjecti, servi erimus &
socrdes. At Angli, inquit, nihil minus quàm li-
beri, quia mali, quia flagitiosi. Nolo ego Gallo-
rum vitia commemorare, quamvis sub regibus
sint; neque Anglorum nimis excusare; dico
tamen illa esse flagitia, quæ sub regibus tan-
quam in Ægypto didicerunt; neque dum in
M 3 deserto;

deserto; licet Dei sub imperio, dediscere statim potuerunt. Spes est tamen de plerisque bona; ut ne sanctissimos hic optimosque viros & veritatis studiosissimos collaudare incipiam; quorum apud nos non minorem credo esse numerum, quam ubi tu maximum esse existimas. At *jugum Anglis durum imponitur*. Quid si illis, qui jugum ceteris civibus imponere studebant? Quid si suo deinde merito subactis? nam ceteri puto non molestè ferunt, exhausto civilibus bellis ærario, sumptibus propriis suam se tolerare libertatem. Relabitur jam ad Rabbinos nungvendos. Regem legibus astrictum esse negat, ex iis tamen probat *læsæ majestatis reum esse posse, si jus suum patiatur imminui*: astrictus itaque & non astrictus, reus & non reus rex erit: adeo frequenter enim solet repugnare sibi, ut ipsa Repugnantia huic homini germana atque gemella esse videatur. Atqui Deus, inquis, multa regna Nebuchadnezzari in servitutem dedit. Fateor ad certum tempus dedisse, Jer. 27. 7. Anglos in servitutem Carolo Stuarto ad semihorulam dedisse ostende; permisisse non negaverim, dedisse nunquam audiui. Aut si Deus in servitutem dat populum, quoties tyrannus plus populo potest, cur non idem liberare dicendus erit, quoties plus potest populus tyranno? an is Deo tyrannidem suam, nos Deo libertatem nostram acceptam non feremus? Non est malum in civitate quod Deus non immittat, *Amos 3.*
famem,

famem, pestilentiam, seditionem, hostem; ecquod nam horum civitas ab se non totis viribus amolietur? faciet profectò, si possit, quamvis ab ipso Deo immissa hæc esse sciat; nisi è cælo ipse se cels jussit. Cur non tyrannos pariter amovebit, si plus polleat? an ejus unius impotentiam ad commune malum esse magis à Deo credemus, quam potentiam totius civitatis ad commune bonum? Absit à civitatibus, absit ab omni coetu hominum ingenuorum doctrinæ tam stupida, tamque pestifera labes, quæ vitam omnem civilem funditus delet, gentem humanam universam propter unum atque alterum tyrannum, ad quadrupedum propè conditionem detrudit: cum illi supra omnem legem excelsi par in utrumque genus & pecudum & hominum jus atque imperium obtinebunt. Mitto jam stulta illa dilemmata, in quibus ut te jactes, nescio quem fingis, *potestatem illam supereminentem de populo velle intelligere*; tamen affirmare non dubito omnem magistratûs auctoritatem à populo proficisci. Hinc Cicero pro Flacco, *Illi nostri sapientissimi, & sanctissimi majores, quæ scisceret plebs, quæ populus juberet, juberi vetariq; voluerunt*. Hinc Lucius Crassus Orator eximius, & Senatûs eo tempore princeps, cujus tum causam agebat ad populum. *Nolite, inquit, sinere nos cuiquam servire, nisi vobis universis, quibus & possumus & debemus*. Quamvis enim Senatus Populum regeret, populus tamen illam moderandi & regendi

gendi sui potestatem senatui tradiderat. Unde maiestatem, populo Romano frequentius quàm regibus olim attributam legimus. Idem Marcus Tullius pro Plancio, *Est enim conditio liberorum populorum, præcipueque huius principis populi & omnium gentium domini, posse suffragiis vel dare vel detrabere quod velit cuique; nostrum est ferre modicè populi voluntates: honores si magni non putamus, non servire populo; sin eos expetamus, non defatigari supplicando.* Egone ut regem populi servum dicere metuam, cum Senatus Romanus tot regum dominus servum se populi professus sit? Vera sunt hæc, inquires, in populari statu; nondum enim lex regia potestatem populi in Augustum, & successores ejus transtulerat. Hæc tibi ergo Tiberium illum quem tu tyrannum, plus vice simplici, fuisse ais, ut revera fuit, is tamen dominus, etiam post legem illam regiam, appellatus à quodam, ut tradit Suetonius, denuntiavit ne se amplius contumeliæ causâ nominaret. Audisne? tyrannus iste dominus dici contumeliæ sibi duxit. Idem in Senatu, *Dixi & nunc, & sæpe alias, patres Conscripti, bonum & salutarem principem, quem vos tantâ & tam liberâ potestate instruxistis, Senatui servire debere, & universis civibus sæpe, & plerunque etiam singulis; neque id dixisse me pœnitet; & bonos & æquos & faventes vos habui Dominos, & adhuc habeo.* Nec simulata hæc ab eo si dixeris, ut erat simulandi callidissimus, quicquam proficies; quis enim

enim id videri se cupit, quod esse non debet. Hinc ille mos non Neroni solum, quod scribit Tacitus, sed cæteris etiam imperatoribus fuit, populum in Circo adorandi. De quo Claudianus, *VI. Conf. Honorii.*

*ô quantum populo secreti numinis addit
Imperii præsens species, quantamque rependit
Majestas alterna vicem, cum regia Circi
Connexum gradibus veneratur purpura vulgus,
Consensuque cava sublatus in æthera vallis
Plebis adoratæ reboat fragor.—*

Quâ adoratione quid aliud Imperatores Romani, nisi universam plebem, etiam post legem regiam, suos esse dominos fatebantur? Atque illud est quod initio statim suspicatus sum, te glossariis pervolutandis, & tricis quibusdam laboriosis magnificè divulgandis operam potius dedisse, quàm bonis auctoribus attentè & studiosè perlegendis; qui veterum scriptorum sapientiâ ne leviter quidem imbutus, rem præstantissimorum opinionibus Philosophorum, & prudentissimorum in republica principum dictis celebratissimam, novam esse prorsus & Enthusiastarum tantummodò deliriis somniatam censes. I nunc, Martinum illum futorem, & Guilielmum Pellionem quos adeò despicias, ignorantie collegas & mystagogos tibi sume: quanquam erudire te poterunt illi, & illos tibi gryphos dissolvere stolidissimos, *An in Democratia serviat*
N Populus,

Populus, cum serviat rex in Monarchia; utrum totus an pars ejus. Ita illi, cum tibi Oedipi vice fuerint; tu illis Sphinx in malam rem præcepit abeas licebit; alioquin fatuitatum tuarum & ænigmatum finem nullum fore video. Rogas, Cum reges Apostolus nominat, an de populo eos intelligemus. Pro regibus quidem orandum esse Paulus docet, 1 Tim. 2. 2. at prius pro populo orandum esse docuerat, v. 1. Sunt tamen & de regibus, & de populo nonnulli, pro quibus orare etiam vetamur. Pro quo non orem, eumne ex lege non puniam? quid vetat? Atqui cum hæc scriberet Paulus, imperabant vel pessimi; hoc etiam falsum est, scriptam enim sub Claudio & hanc Epistolam fuisse certissimis argumentis evincit Ludovicus Capellus. De Nerone cum mentionem facit Paulus non regem, sed Leonem, id est belluam immanem vocat, ejus ex ore ereptum se gaudet, 2 Tim. 4. Pro regibus itaque, non pro bellis, orandum, ut vitam tranquillam & quietam transigamus, cum pietate tamen omni & honestate. Vides non tam regum hic quam tranquillitatis, pietatis, honestatis etiam rationem esse habendam. Quis autem populus non se suosque liberos tuendo (contra tyrannum an contra hostem nihil interest) vitam sollicitam, inquietam, bellicosam, honestam agere, quam sub hoste vel tyranno, non solum æque sollicitam & inquietam, sed terrem etiam, servilem & inhonestam. Te ipsum testem adhibebo, non quo tanti sis, sed ut per-

perspiciant omnes quam sis duplex, & fraudulentus, & mancipium regis mercenarium. Quis, inquis, non perferre mallet in repub. Aristocratica ex optimatum æmulatione dissensiones oriri solitas, quam ex uno monarcha, tyrannico more imperare consueto certam miseriam ac perniciem? Populus Romanus prætulit statum illum Reipub. quantumlibet discordiis agitatae jugo Cæsarum intolerabili. Populus qui vitandæ seditionis causâ monarchicum statum præoptavit, ubi expertus est levius esse malum quod vitare voluit, ad priora sæpe redire expetit. Hæc & plura tua verba sunt in illa de episcopis dissertatione, sub Walonis Messalini adscriptio nomine editâ, p. 412. contra Petavium Loiolitam, cum ipse magis Loiolita sis, & eo de grege pessimus. Quid hac de re Scriptura sacra statuerit, & vidimus & omni diligentia investigasse non pœnitet: unde quid senserint Patres antiqui per tot ingentia volumina exquirere pretium fortasse operæ non erit. Si quid enim afferunt, quod scriptura non exhibuit, eorum auctoritatem, quantacunque sit, meritò repudiamus. Quod autem ex Irenæo profers, reges Dei jussu constitui aptos his qui in illo tempore ab eis reguntur, cum Scripturâ pugnat evidentissimè. Cum enim judices ad regendum populum suum aptiores regibus esse palam significasset Deus, id tamen totum voluntati atque arbitrio populi permisit, ut aptiorem sibi sub optimatibus formam reipub. deteriore sub regibus, si vellent,

permutarent. Legimus etiam saepe regem malum bono populo datum, & contra, regem bonum populo malo. Virorum itaque sapientissimorum est perspicere quid populo aptissimum & utilissimum sit: constat enim neque omni populo, neque eidem semper eundem reipub. statum convenire, sed vel hunc vel illum, prout civium virtus & industria nunc augefcit, nunc minuitur. Qui tamen potestatem adimit populo eligendi sibi quam velit reipub. formam, adimit profecto id in quo civilis libertas tota ferè consistit. Citas deinde Justinum Martyrem Antonini imperatorum optimis obsequium deferentem; quis non iis tam egregiis & moderatis non detulisset? At quanto, inquis, nos hodie peiores Christiani? Interunt illi principem diversae religionis. Privati scilicet, & viribus longè inferiores. Nunc sanè pontificii regem non ferrent reformatum, nec reformati Pontificium. Facis tu quidem prudenter, ut ostendas te nec pontificium esse, nec reformatum; facis etiam liberaliter; ultro enim largiris quod nunc non petivimus, omnes hodie Christianos in hoc planè consentire, quod tu solus insigni audaciâ atque scelere oppugnas, Patrum etiam quos laudas dissimillimus; illi enim pro Christianis, ad profanos reges, defensiones conscribebant; tu pro rege pontificio atque deterrimo contra Christianos & Reformatos. Multa deinde ex Athenagora; multa ex Tertuliano futiliter depromis, quae ab ipsis Apo-

stolis

stolis multò clariùs & explanatiùs dicta jam sunt. Tertullianus autem longissimè à te dissentit, qui regem vis esse dominum: quod tu aut nescivisti, aut nequiter dissimulasti. Is enim Christianus ad Imperatorem Ethnicum in Apologetico ausus est scribere, non oportere imperatorem appellari Dominum. Augustus, inquit, imperii formator ne dominum quidem dici se volebat, hoc enim Dei est Cognomen: dicam planè imperatorem dominum, sed quando non cogor ut dominum Dei vice dicam: Ceterum liber sum illi, Dominus meus Deus unus est, &c. & ibidem qui pater patriae est, quomodo dominus est? Gratulare nunc tibi de Tertulliano, quem sanè praestabat nullum fecisse. At parricidas appellat qui Domitianum interfecerunt. Rectè appellat; uxoris enim & famulorum insidiis, à Parthenio, & Stephano interceptarum pecuniarum reo est interfectus. Quod si Senatus Populusque Romanus hostem judicatum, ut Neronem prius judicabant, & ad supplicium querebant, more majorum punivissent, eos parricidas appellaturum fuisse censes? immo si appellasset, dignus ipse supplicio fuisset; uti tu furcâ jam dignus es. Origeni responsum idem quadrabit quod Irenaeo. Athanasius reges terrae ad humana tribunalia vocare nefarium esse dicit. Quis hoc dixit Athanasio? verbum enim Dei nullum hic audio. Credam itaque ego imperatoribus potiùs & regibus de se falsum hoc esse fatentibus, quàm Athanasio. Adfers deinde

N 3

Ambro-

Ambrosium ex proconsule & catechumeno episcopum, verba illa Davidis, *tibi soli peccavi*, imperitè, ne dicam assentatoriè interpretantem. Volebat is omnes alios imperatori subiectos esse, ut imperatorem ipse subiceret sibi. Quàm enim superbè, & fastu plusquàm pontificio Theodosium imperatorem Mediolani tractaverit, cædis Thessalonicensis reum ipse iudicaverit, ingressu ecclesiæ prohibuerit, quàm se deinde novitium & rudem evangelicæ doctrinæ ostenderit, omnibus notum est. Imperatorem ad pedes ejus provolutum excedere salutatorio jussit; sacris tandem restitutum, & postquam obrulisset, altari adstantem his vocibus extra cancellos exegit. *O imperator interiora loca tantum sacerdotibus sunt attributa, quæ cæteris contingere non licet.* Doctørne hic Evangelii, an Judaicorum pontifex rituum fuit? Hic tamen (quæ omnium ferè ecclesiasticorum artes sunt) imperatorem cæteris dominum imposuit, ut imperatoris ipse dominus esset. His itaque verbis Theodosium tanquam sibi subiectum repulit; *Coæqualium hominum es imperator & conservorum; unus enim omnium dominus rex & Creator.* Bellè profectò; quam veritatem calliditas & assentatio episcoporum obscuravit, eam iracundia unius, & ut molliùs dicam, zelus ineruditus protulit in lucem. Ambrosii imperitiæ tuam subjungis ignorantiam aut hæresin, qui disertè negas *sub veteri fœdere remissionem peccatorum per sanguinem Christi locum*

tunc

tunc habuisse, cum David Deo confitebatur ei soli se peccavisse. p. 68. Orthodoxi, non nisi per sanguinem agni maciati ab initio mundi, peccata unquam remissa fuisse credunt; te novum hæreticum cujusnam discipulus sis nescio; certè summi Theologi discipulus ille quem exagitas, a vero non aberravit, cum dixit potuisse quemvis è populo pari jure cum Davide Deum his verbis inclamasse, *tibi soli peccavi.* Augustinum deinde ostentas, Clericos Hipponenses nescio quos producis; nam Augustini quæ sunt abs te allata nobis non obsunt. Quidni enim fateamur cum propheta Daniele, Deum tempora mutare, regna dare, & regna auferre, per homines tamen. Si regnum Deus solus Carolo dedit, idem Carolo abstulit, optimatibus & Populo dedit. Si eà de causâ præstandam Carolo obedientiam fuisse dicis, eandem nunc magistratibus nostris præstandam esse dicas necesse est. Nam Deum & nostris etiam magistratibus eandem dedisse potestatem quam dat malis regibus *ad castiganda populi peccata* ipse concedis; nostros itaque à Deo pariter constitutos, removere à magistratu nemo vel tuo judicio, nisi Deus potest. Atque ita, uti soles, tuum tibi ipse mucronem in temet vertis, tuus tibi ipse scarius es; neque injuriâ, cum eò improbitatis & Impudentiæ processeris, eò stuporis & insanitiæ, ut quos digito violandos non esse tot argumentis probas, eisdem omnium suorum bello persequendos esse idem affirmes.

Ismaëlem

Ismaëlem Godolix Præfeti interfectorem ab Hieronymo parricidam esse nominatum ais, & meritò; præsidem enim Judææ, virum bonum, sine ulla causa interemit. Idem Hieronymus in Ecclesiasten, præceptum illud Solomonis, *Os regis observa*, cum præcepto Pauli concordare dixit; & laudandus quidem, quod locum istum cæteris sui temporis moderatiùs exposuit. *Ad inferiora tempora post Augustinum non descendes, ut doctorum sententiam exquiras.* Ut omnes tamen intelligant faciliùs mentiri te posse quàm tacere, si quos adhuc haberes tuæ sententiæ fautores, post unam statim periodum non temperas tibi quò minùs ad Hispalensem Isidorum, Gregorium Turo-nensem, Quonem Frinsingensem etiam in me-diam barbariem descendas. Quorum autoritas quàm nullius apud nos pretii sit si modò scivisses, non huc eorum obscurum testimonium per men-dacium adduxisses. Vultis scire cur ad hæc tem-pora descendere non audet, cur abdit se, cur subito evanescit? dicam: quot sunt Ecclesiæ re-formatæ præstantissimi doctores, tot videt acerti-mos sibi adversarios fore. Faciat modò pericu-lum, sentiet quàm facilè reluctantem, omnes in unum vires conferentem, Lutheris, Zuingliis, Calvinis, Buceris, Martyribus, Paræis in aciem eductis fundam atque obruam. Leidenes etiam tuos tibi opponam, quorum Academia, quorum respub. florentissima, libertatis olim domicilium, isti denique literarum humaniorum fontes atque

rivi,

rivi, servilem illam æruginem tuam & innatam barbariem eluere non potuerunt. Qui cùm Theologum orthodoxum habeas nimirum tibi faventem, quem tuo commodo nominare possis, omnium præsidio reformatorum nudatus confugere ad Sorbonam non erubescis: quod tu Collegium doctrinæ pontificiæ addictissimum nullius apud orthodoxos autoritatis esse non ignoras. Sorbonæ igitur absorbendum tam sceleratum tyrannidis propugnatorem tradimus; tam vile mancipium nostrum esse nolumus; qui *populum universum regi ignavissimo parem esse* negat. Frustra id in papam deonerare atque transferre contendis, quod omnes liberæ nationes, omnis religio, omnes Orthodoxi sibi sumunt, in se suscipiunt. Papa quidem cum episcopis suis, dum tenuis, & nullarum virium erat, tuæ hujus sceleratissimæ doctrinæ author primus extitit: iis demùm artibus magnas opes, magnamque potentiam paulatim adeptus, tyrannorum ipse maximus evasit. Quos tamen omnes sibi firmissimè devinxit, cùm populis, quorum animos jamdiu superstitione oppressos tenerat, suaderet, non posse regibus quamlibet pessimis, nisi se fidelitatis sacramentum solvente, imperium abrogari. Verùm tu scriptores Orthodoxos devitas, & quæ communis & notissima ipsorum sententia est, eam à Papa introductam esse causatus, veritatem in invidiam rapere conaris. Quod nisi astutè faceres, appare-

O

ret

ret te neque Papanum esse neque reformatum, sed nescio quem semibarbarum Edomæum Herodianum, qui tyrannum quemque immanissimum tanquam Melsiam cœlo demissum colas atque adores. *Demonstrasse te hoc dicis ex doctrina patrum, primorum quatuor sæculorum, quæ sola evangelica & Christiana censeretur debet.* Persuadeat huic homini pudor; quam multa sunt ab illis dicta atque scripta, quæ Christus & Apostoli neque docuerunt neque approbaverunt: quam multa in quibus reformati omnes à patribus dissentiant. Quid autem ex patribus demonstrasti? *reges etiam malos à Deo constitui.* Fac esse constitutos, ut omnia etiam mala quodammodo à Deo constituantur: eos proinde Deum solum habere iudicem, supra leges esse, nullâ lege scriptâ, non scriptâ, naturali, neque divinâ posse reos fieri à subditis, neque apud subditos suos. Quare? certe nulla lex vetat, nulla reges excipit: ratio, & ius, & fas omne animadverti in omnes qui peccant indiscriminatim jubet. Neque tu legem ullam scriptam, non scriptam, naturalem aut divinam protulisti quæ vetaret. Cur ergo non in reges quoque animadvertendum? *quia sunt etiam mali à Deo constituti.* Nebulonem te magis an bardum & caudicem esse dicam? nequissimus sis oportet qui doctrinam perniciosissimam in vulgus disseminare audeas, stupidissimus qui ratione tam stolidâ maximè nitaris. Dixit Deus Isaia 54. *Ego creavi interfectorem ad perdendum;* ergo

ergo interfector supra leges est; excute hæc, & pervolve quantum voles, pareni utrobique consequentiam invenies. Nam & Papa etiam eodem modo quo tyrannus à Deo est constitutus, & ecclesiæ in poenam datus, quod supra ex scriptis etiam tuis ostendimus; tamen *quia in fastigium potestatis non ferendum tyrannidi non absimilis primatum suum evexit, cum eum, tum episcopos meliori jure tollendos esse affirmas quàm fuere constituti.* Wal. Mel. p. 412. Papam & episcopos quamvis ab irato Deo constitutos ex ecclesiâ tollendos esse ais, quia sunt tyranni; tyrannos ex repub. tollendos esse negas quia sunt ab irato Deo constituti. Ineptè prorsus & absurdè: cum enim Papa ipsam conscientiam, quæ sola regnum ejus est, invito quoquam lædere non possit, eum qui revera tyrannus esse non potest, quasi tyrannum gravissimum tollendum esse clamas; tyrannum autem verum qui vitam & facultates nostras omnes in potestate sua habet, & sine quo papa in ecclesiâ tyrannus esse nequit, eum in repub. omnino ferendum esse contendis. Hæc tua sibi invicem collata tam imperitum te tamque puerilem sive falsi sive veri argutorem produnt, ut levitas tua, inscitia, temeritas, incogitantia neminem posthac latere queat. At ratio subest altera, rerum vices inversæ viderentur, quippe in melius; actum enim esset de rebus humanis, si quæ res pessimo loco sunt, in eodem semper starent; in melius inquam; autoritas enim re-

gia ad populum rediret, ab cuius voluntate atque suffragiis profecta primò, atque in unum ex suo numero derivata erat: potestas ab eo qui injuriam intulit, ad eum qui injuriam est passus æquissimâ lege transfret; cum tertius nemo inter homines idoneus esse possit, alienigenam enim judicare quis ferret? omnes æquè homines legibus tenerentur, quo nihil justius esse potest: deus mortalis nemo esset. Quem qui inter homines constituit, non minùs in repub. scelestus est, quàm in Ecclesia. Tuis iterum in te armis utar. *Maximam heresim esse ais, quâ creditur unum hominem in loco Christi sedere: duæ hæ notæ Antichristum signant, infallibilitas in spiritualibus, & omnipotentia in temporalibus.* Appar. ad Primat. pag. 171. An Reges infallibiles? Cur ergo omnipotentes? aut si hoc sunt, cur minùs exitiales rebus civilibus quàm Papa spiritualibus? An verò Deus res civiles prorsus non curat? si non curat, certè nos curare non prohibet; si curat, eandem in republicâ reformationem atque in Ecclesia vult fieri; præsertim si infallibilitatem & omnipotentiam attributam homini easdem malorum omnium utrinque causas esse exploratum sit. Non enim in negotiis civilibus eam patientiam præcepit, ut favissimum quemlibet tyrannum respublica ferret, Ecclesia non ferret; immò contrarium: potius præcepit: & Ecclesiæ quidem nulla arma præter patientiam, innocentiam, preces, & disciplinam

nam evangelicam reliquit; reipublicæ & magistratibus simul omnibus non patientiam, sed leges & gladium, injuriarum & violentiæ vindicem, in manus tradidit. Unde hujus hominis perversum & præposterum ingenium aut mirari subit aut ridere; quid in Ecclesiâ, Helvidius est & Thrascas & planè tyrannicida; in republicâ, commune omnium tyrannorum mancipium & satellites. Cujus sententiâ si locum habeat, non nos solum rebellavimus, qui regem, sed reformati, etiam omnes qui Papam dominum invitis regibus rejecerant. Jam diu autem est quod suis ipse telis concisus jacet. Sic enim homo est, modò manus adversarii ne desit, ipse in se tela abundè suppeditat: nec quisquam ad refutandum se, aut irridendum commodiores ansas ministrat. Defessus etiam cædendo citius quis abscedat, quàm hic terga præbendo.

CAPUT IV.

MAGNAM à regibus iniisse te gratiam, omnes principes & terrarum dominos demeruisse defensione hac regiâ te fortè putas, Salmasi, cum illi, si bona sua, remque suam ex veritate potius quàm ex adulationibus tuis vellent æstimare, neminem te pejùs odisse, neminem à se lon-

gius abigere atque arcere debeant. Dum enim regiam potestatem supra leges in immensum extollis, admones eadem operâ omnes ferè populos servitutis suæ nec opinatæ; eoque vehementius impellis ut veternum illum, quo se esse liberos inaniter somniabant, repente excutiant; moniti abs te quod non putabant, servos se esse regum. Eoque minus tolerandum sibi esse regium imperium existimabunt, quò magis tu iis persuasum reddideris tam infinitam potestatem non suâ patientiâ crevisse, sed ab initio talem atque tantam ipso jure regio natam fuisse. Ita te tuamque hanc defensionem, sive populo persuaseris, sive non persuaseris, omnibus posthac regibus funestam, exitialem, & execrabilem fore necesse erit. Si enim populo persuaseris, jus regium omnipotens esse, regnum amplius non feret; si non persuaseris, non feret reges, dominationem tam injustam pro jure usurpantes. Me si audiant, quibus integrum hoc est, seque circumscribi legibus patiantur, pro incerto, imbecillo, violento imperio quod nunc habent, curarum atque formidinum pleno, firmissimum, pacatissimum ac diuturnum sibi conservabunt. Consilium hoc sibi, suisque regnis adeò saluiferum si propter auctorem contempserint, sciant non tam esse meum, quàm regis olim sapientissimi. Lycurgus enim Spartanorum rex, antiquâ regum stirpe oriundus, cum propinquos videret suos Argis & Messenæ rerum potitos, regnum

regnum quemque suum in tyrannidem convertisse, sibi que pariter suisque civitatibus exilio fuisse, ut patriæ simul saluti consulere, & dignitatem in familia sua regiam quàm diutissimè conservaret, consortem imperii denatum, & Ephorum potestatem in ipsum regem quasi censoriam, firmamentum regno suo induxit. Quo facto regnum suis nepotibus firmissimum in multa secula transmisit. Sive, ut alii volunt, Theopompi, qui centum amplius annis post Lycurgum Lacedæmone regnabat, ea moderatio fuit, ut popularem Ephorum potestatem superiorem quàm suam constitueret, eoque facto gloriarus est, stabilivisse se regnum, multoque majus ac diuturnius filiis reliquisse; exemplum profectò haud ignobile hodierni reges ad imitandum habuerint, eundem etiam consilii tutissimi auctorem egregium. Majorem enim legibus dominum ut perferrent homines hominem omnes unum, nulla lex unquam sanxit; ne potuit quidem sancire. Quæ enim lex leges omnes evertit, ipsa lex esse non potest. Cum itaque everforem te, & parricidam legum omnium rejiciant ab se leges, exemplis redintegrare certamen, hoc capite, conaris. Faciamus itaque periculum in exemplis: sæpe enim, quod leges tacent, & tacendo tantum innuunt, id exempla evidentius docent. Ab Judæis auspicabimur voluntatis divinæ consultissimis; postea ad Christianos tecum descendemus. Initium autem altius petitum

petitum ab eo tempore faciemus, quo Israëlita regibus quocunque modo subjecti, jugum illud servile cervicibus dejecerunt. Rex Moabitarum Eglon Israëlitas bello subegerat; sedem imperii inter ipsos Hierichunte posuerat: numinis contemptor non erat, facta enim Dei mentione, è solio surrexit: servierant Israëlita Egloni annos duodeviginti; non ut hosti, sed ut suo regi munus miserant. Hunc tamen dum publicè munerantur ut regem suum, interficiunt per insidias ut hostem. Verùm Ehudes qui interfecit, Dei monitu id fecisse creditur. Quid factum hujusmodi commendare magis potuit? Ad honesta enim quæque & laudabilia hortari solet Deus, non ad injusta, infida, truculenta. Expressum autem Dei mandatum habuisse nūquam legimus, clamârunt filii Israël ad Jehovam; clamavimus & nos; excitavit iis Jehova servatorem; excitavit & nobis. Ille ex vicino domesticus, ex hoste rex factus erat; Noster ex rege hostis; non ergò rex erat; nam neque civis ullo modo esse potest, qui reipublicæ est hostis; neque Consul habebatur Antonius, neque Nero imperator, ex quo uterque hostis à Senatu est judicatus. Quod Cicero quartâ Philippicâ de Antonio clarissimè docet: Si Consul Antonius, Brutus hostis; si conservator Reipublicæ Brutus, hostis Antonius. Quis illum consulem nisi latrones putant? Pari ego jure, quis tyrannum, inquam, regem nisi hostes patriæ putant? Fuerit

Fuerit itaque Eglon externus, fuerit Noster domesticus necne, quandoquidem uterque hostis & tyrannus, parùm refert. Si illum Ehudes jure trucidavit, nos nostrum supplicio jure affecimus. Quin & heros ille Sampson, incusantibus etiam popularibus suis (Jud. 15.) *An nesciebat Philistæos dominium habere in nos?* suis tamen dominis bellum solus intulit, neque unum sed multos simul patriæ suæ tyrannos, sive Dei, sive propriæ virtutis instinctu occidit; conceptis prius ad Deum precibus ut auxilio sibi esset. Non impium ergò sed pium Sampsoni visum est, dominos, patriæ tyrannos occidere; cum tamen pars major civium servitutem non detrectaret. At David, rex & propheta, noluit Saulem interimere unctum Dei. Non quicquid noluit David, continuò nos obligat ut nolimus; noluit David privatus; id statim nolle synedrium, Parlamentum, totum populum necesse erit? noluit inimicum dolo occidere, nolet ergò Magistratus noxium lege punire? noluit regem occidere, timebit ergò Senatus tyrannum plectere? religio erat illi unctum Dei interficere, an ergò religio erit populo unctum suum capitis damnare? præsertim qui unctionem illam vel sacram vel civilem totus cruore civium delibutus tam longâ hostilitate aboleverat? Equidem reges, vel quos Deus per prophetas unxit, vel quos ad certum opus, sicuti olim Cyrum, nominatim destinavit, Isa. 44. unctos Domini ag-

nosco; ceteros vel populi, vel militum, vel factionis tantummodo sua unctos esse arbitror. Verum ut concedam tibi omnes reges esse unctos Domini; esse tamen idcirco supra leges, non esse ob scelera quacunq; puniendos, nunquam evinces. Quid enim? & sibi & privatis quibusdam interdixit David, ne extenderent manus suas in unctum Domini. At regibus interdixit ipse Dominus, Psal. 105. ne attingerent unctos suos, id est, populum suum. Unctionem sui populi prætulit unctioni, siqua erat, regum. An ergo fideles punire, si quid contra leges commiserint, non licebit? Unctum Domini sacerdotem Abiatharem prope erat ut rex Solomon morte multaret; neque illi, quod unctus Domini esset, peperit, sed quod patris fuerat amicus. Si ergo summum sacerdotem, summum eundem in plerisque magistratum, unctio illa Domini & sacra & civilis eximere supplicio non potuit, cur unctio tantum civilis tyrannum eximeret? At Saul quoque tyrannus erat, & morte dignus; esto: non inde enim sequetur, dignum, aut idoneum fuisse Davidem qui sine populi auctoritate, aut magistratum oppressu Saulem regem quocunque in loco interficeret. Itane verò Saul tyrannus erat? Utinam diceret; quinimmo dicis, cum tamen supra dixeris, cap. 2. pag. 32. Tyrannum non fuisse, sed bonum & electum. Equid cause est nunc, cur in foro quadruplator aut Gallarius quispiam, stigmatē notetur,

tu

tu eadem careas ignominia notā? cum meliori profectō fide sycophantari soleant illi, quā tu scribere, & res vel maximi momenti tractare. Saul igitur, si id ex usu est tuo, bonus erat rex, sin id min⁹ tibi expedit, repente non rex bonus, sed tyrannus erit; quod certē mirum non est; dum enim potentia tyrannica tam impudenter lenocinaris, quid aliud facis quā ex bonis regibus tyrannos omnes. At verò David quamvis regem socerum multis de causis, quæ ad nos nihil attinent, interimere nollet, sui tamen tuendi causa copias comparare, Saulis urbes vel occupare vel insidere non dubitavit; & Cheilam oppidum contra Saulem etiam præsidio tenuisset, nisi oppidanos erga se malè animatos cognovisset. Quid si Saul urbe obsessā, scalis muro admotis, primus ascendere voluisset, an censes Davidem arma protinus abjecturum, suos omnes uncto hosti proditurum fuisse? non existimo. Quidni enim fecisset quod nos fecimus, qui rationum suarum necessitate coactus, Philisthæis patriæ hostibus operam prolixē suam pollicitus, id fecit contra Saulem quod nos in nostrum tyrannum credo nunquam fecissemus. Pudet me, & jam diu pertesum est mendaciorum tuorum; Inimicis potius parcendum quā amicis, Anglorum esse dogma fingis; seque regi suo parcere non debuisse, quia amicus erat. Quis unquam hoc pri⁹ audivit, quā à te confictum esset, hominum mendacissime. Verum igno-

P 2

scimus:

scimus: deerat nempe huic capiti præstantissimum illud & vitissimum orationis tuæ pigmentum, jam quintò, & ante finem libri decies ex oculis tuis & myrothecis expromendum, *ex molossis suis ferociore*. Non tam Angli suis molossis ferociore sunt, quàm tu cane quovis rabido jejuniore, qui ad illam, quam toties vomuisti, cramben duris ilibus identidem redire sustines. David denique *Amalechitam* interficijussit, Saulis, ut simulavit ipse, interfectorem; nulla hic neque facti neque personarum similitudo. Quòd nisi David ad Philisthæos defecisse, & pars eorum exercitus fuisse visus, eò diligentius omnem à se suspensionem maturandæ regi necis amovere studuit, non erat, meo quidem iudicio, cur virum illum tam malè exciperet, qui moribundum jam regem & agrè morientem opportuno vulnere se confecisse nuntiavit. Quòd idem factum in Domitiano, qui Epaphroditum similiter capite damnavit, eò quòd Neronem in adipiscenda morte adjuvisset, ab omnibus reprehenditur. Novâ deinde audaciâ quem tyrannum modò dixeras, & *malo spiritu agitatum*, hunc non jam satis habes unctum Domini, sed *Christum Domini* vocare; adeò tibi vile Christi nomen videtur, ut illo tam sancto nomine vel Demoniacum tyrannum impertire non metuas. Venio nunc ad exemplum illud, in quo qui jus populi jure regis antiquius esse non videt, cæcus sit oportet. Mortuo Solomone

ne

ne populus de constituendo ejus filio Sechemi comitia habebat; profectus est eò Roboamus candidatus, ne regnum tanquam hæreditatem adire, ne populum liberum tanquam paternos boves possidere videretur: proponit populus conditiones regni futuri; ad deliberandum rex triduum sibi dari postulat; consulit seniores; nihil illi de jurè regio, sed ut populum obsequio & pollicitationibus conciliet sibi suadent, penes quem erat, vel illum creare regem vel præterire. Consulit deinde æquales suos, secum à pueris educatos, illi Salmasiano quodam cæstro perciti, nil præter jus regium intonare, scuticas & scorpiones ut minitetur hortari. Horum ex consilio respondit Roboamus populo. Videns itaque totus Israël regem non auscultasse sibi, suam protinus libertatem & populare jus liberis palàm vocibus testatur. *Quæ nobis portio cum Davide? ad tentoria tua Israël; jam ipse videris de domo tuâ David.* Missum deinde à rege Adoram lapidibus obruerunt; exemplum fortasse aliquod etiam in regem edituri, nisi maxima celeritate se in fugam contulisset. Parat ingentem exercitum, quo in suam ditionem Israëlitas redigeret: prohibet Deus; *ne ascendite, inquit, ne pugnetis contra fratres vestros, filios Israël, nam à me facta est res ista.* Adverte jam animum; populus antea regem volebat, displicuit id Deo; eorum tamen juri noluit intercedere: nunc Populus Roboamum non vult

P 3

regem,

regem, id. Deus non solum penes populum esse finit, sed regem eo nomine bella moventem verat ac reprimat: nec ideo rebelles, sed nihilo minus fratres eos qui desciverant appellandos esse docet. Collige te nunc jam; sunt omnes, inquis, reges à Deo, ergò populus vel tyrannis resistere non debet. Vicissim ego, sunt, inquam, populi conventus, comitia, studia, suffragia, plebiscita pariter à Deo, teste hic ipso; ergò & rex itidem resistere non debet populo, auctore etiam eodem Deo. Quàm enim certum est, esse hodie reges à Deo, quàmque hoc valet ad imperandam populo obedientiam, tam est certum esse à Deo etiam hodie libera populi concilia, tàmque hoc valet vel ad cogendos in ordinem reges, vel ad rejiciendos; neque magis propterea bellum populo inferre debebunt, quàm debuit Roboamus. Quæris cur ergò non defecerint Israëlitarum à Solomone? quis præter te tam stulta interrogaret, cum defecisse constet impune à tyranno? In vitia quædam lapsus est Solomôn; non idcirco statim tyrannus: sua vitia magnis virtutibus, magnis de repub. meritis compensabat: fac tyrannum fuisse; sæpe est ut populus nolit tyrannum tollere, sæpe est ut non possit: satis est sustulisse cum potuerit. At factum Feroami semper improbatum fuit & Apostasia ejus detestata, successores ejus pro rebellibus semper habiti. Apostasiam ejus non à Roboamo, sed à vero cultu Dei reprehensam sapius

sapius lego, & successores quidem ejus sæpe reprobos, rebelles, nusquam dictos memini. Si quid fiat, inquis, juri & legibus contrarium, ex quo fieri non potest. Quid quæsitum fiat juri regio? Sic tuus ipse perpetuo refutator es. Quotidianè, inquis, adulteria, homicidia, furta impune committuntur. An nescis nunc te tibi respondere quærenti: cur toties tyrannis impune fuerit? Rebelles fuerunt isti reges, propheta tamen populum ab eorum subjectione non abducebant. Cum ergò, scelereste, & pseudopropheta, populum Anglicanum à suis magistratibus, quod sint licet judicio rebelles, abducere conaris? Allegat, inquis, Anglicani latrocinii factio, se ad id scelus, quod tam nefarie suscepit, noscitur quâ voce cælitus missa impulsos fuisse. Primum delirasse te cum hæc scriberes planè video, neque mentis neque latinitatis compotem satis fuisse: deinde Anglos hoc unquam allegasse, de innumeris mandatis & figmentis tuis est unum. Sed pergo exemplis tecum agere; Libna Urbs validissima ab Ioram rege defecit, quia dereliquerat Deum; defecit ergò rex, non urbs illa, neque defectione ista notatur; sed si adjectam rationem spectes, approbari potius videtur. In Exemplum trahi non debent hujusmodi defectiones. Cur ergò tantâ vaniloquentiâ pollicitus es, exemplis te nobiscum toto hoc capite decertaturum, cum exempla ipse nulla præter meras negationes, quarum nulla vis est ad probandum, afferre possis: nos quæ certa &

& solida attulimus, negas in exemplum trahi debere? Quis te hoc modo disputantem non explodat? Provocasti nos exemplis; exempla protulimus; quid tu ad hæc? tergiversaris, & diverticula quæris; progredior itaque. Jehu regem à Propheta jussus occidit, etiam Achaziam suum regem legitimum occidendum curavit. Si nolisset Deus tyrannum interim à cive, si impium hoc, si mali exempli fuisset, cur jussit fieri? si jussit, certè licitum, laudabile, præclarum fuit. Non tamen tyrannum perimi, quia Deus jussit, idcirco bonum erat & licitum, sed quia bonum & licitum erat, idcirco Deus jussit. Jam septem annos regnantem Athalias Jehoiada sacerdos regno pelleret & trucidare non est veritus. *At regnum, inquis, non sibi debitum sumpserat. Annon Tiberius multo postea imperium ad se nihil pertinens? illi tamen, & id genus tyrannis aliis, ex doctrina Christi obediendum esse supra affirmabas: ridiculum planè esset, si potestatem regiam non ritè adeptum interficere liceret, pessimè gerentem non liceret. At per leges regnare non potuit utpote foemina, constitues autem super te regem, non reginam. Hoc si sic abibit, constitues, inquam, super te regem, non tyrannum. Pares ergo jam sumus. Amaziam regem ignavum & Idololatram non conjurati quidam, sed principes & populus, quod verisimilius est, morte affecerunt: nam fugientem Hierosolymis, & adjutum à nemine, Lachisum usque perse-*
cuti

cuti sunt. Hoc consilium iniisse dicuntur ex quo is Deum deseruerat, neque ullam ab Azaria filio de morte patris quæstionem habitam fuisse legimus. Multum rursus nugaris ex Rabbis, ut Regem Judaicum supra synedrium constituas; ipsa regis verba Zedechiæ non attendis. Jer. 38. *Non is est rex qui possit contra vos quicquam.* Sic principes alloquitur; falsus se planè suo senatu inferiorem; *Fortasse, inquis, nihil negare illis ausus metu seditionis.* At tuum illud fortasse quanti quæso est, cujus asseveratio firmissima non est pili? quid enim te levius, quid inconstantius, quid instabilius? quoties te varium & versicolorem, quoties tibi met discordem, dissidentem à temetipso, & discrepantem offendimus? Rursus comparationes instituis Caroli cum bonis Judææ regibus. Davidem imprimis quasi contemnendum aliquem nominas; *Sume tibi Davidem, inquis, adulterii simul & homicidii reum; nihil tale in Carolo.* Solomon ejus filius qui sapiens audit vulgò. Quis non indignetur maximorum & sanctissimorum virorum nomina ab impurissimo nebulone & vappâ hunc in modum jactari? Tunc Carolum cum Davide, regem & prophetam religiosissimum cum supersticioso & Christianæ doctrinæ vix initiato, sapientissimum cum stolido, fortissimum cum imbelli, justissimum cum iniquissimo conferre sustinuit? castimoniam tu ejus & continentiam laudes, quem cum Duce Bucchingamio flagitiis
Q omnibus

omnibus coopertum novimus: secretiora ejus & recessus perferutari quid attinet, qui in Theatro medias mulieres petulanter amplecti, & suaviari, qui virginum & matronarum papillas, ne dicam cetera, pertractare in propatulo consueverat: Te porro moneo Pseudoplutarche, ut istiusmodi Parallelis ineptissimis dehinc supersedeas, ne ego quæ tacerem alioqui libens de Carolo, necesse habeam enuntiare. Contra tyrannos quid tentatum à Populo aut peractum fuerit, & quo jure, per ea tempora quibus ipse Deus Hebræorum rempub. suo nutu ac verbo quasi præsens regebat, hætenus liquet. Quæ sequuntur ætates non nos sua autoritate ducunt, sed ad majorum suorum normam & rationem omnia dirigentes, imitatione sua nostram tantummodò confirmant. Cum itaque Deus post captivitatem Babylonicam nullum iis de repub. mandatum dedisset novum, quamvis regia soboles extincta non esset, ad antiquam & Moisaicam reipub. formam reverterunt. Antiocho Syriæ regi, cui erant vectigales, ejusque præsidibus, quod is vetita imperaret, per Maccabæos pontifices restiterunt; seque armis in libertatem vindicârunt; dignissimo deinde cuique principatum dederunt: donec Hyrcanus Simonis Judæ Maccabæi fratris filius, expilato Davidis sepulcro, militem externum alere, & regiam quandam potestatem adjicere sacerdotio coepit; unde filius ejus Aristobulus diadema sibi primus im-

imposuit. Nihil in eum populus quamvis tyrannum movit aut molitus est; neque mirum, annum tantummodò regnantem. Ipse etiam morbo gravissimo correptus, & suorum facinoruni poenitentia ductus mortem sibi optare non destitit, donec inter ea vota expiravit. Ejus frater Alexander proximus regnabat. *Contra hunc ais neminem insurrexisse*, tyrannus cum esset. O te securè mendacem si perisset Josephus, restaret tantum *Josippus* tuus, ex quo pharisæorum quædam nullius usus apophthegmata depromis. Res itaque sic se habet; Alexander, cum & domi & militiæ rempub. malè administraret, quamvis magna Pisidarum & Cilicum manu conductitiâ se tutaretur, populum tamen cohibere non potuit, quin ipsum etiam sacrificantem, utpote indignum eo munere, thyrsis palmeis & citreis penè obrueret; exinde per sexennium gentis ferè totius gravi bello peritus est; in quo Judæorum multa millia cum occidisset, & pacis tandem cupidus interrogaret eos quid vellent à se fieri, responderunt uno ore omnes, ut moreretur; vix etiam mortuo se veniam daturòs. Hanc historiam tibi incommodissimam, quoquo modo avertere ut posses, frauditue turpissimæ pharisaicas quædam sententiolas obtendisti, cum exemplum hoc aut omnino prætermisisses, aut rem, sicuti gesta erat, fideliter narrâsse debuisses, nisi veterator & lucifugus mendaciis longè plùs quàm causæ confideres.

Q 2

Quin-

Quinetiam Pharisei illi octingenti, quos in crucem tolli iussit, ex eorum numero erant, qui contra ipsum arma ceperant: quique omnes cum ceteris unâ voce testati sunt, se regem morte affecturos fuisse, si bello victus in suam potestatem venisset. Post maritum Alexandrum Alexandra regnum capessit; ut olim Athalia, non legitime, nam regnare foeminam leges non sinebant, quod ipse modò fassus es, sed partim vi, (extraneorum enim exercitum ducebat;) partim gratiâ; nam Phariseos, qui apud vulgus plurimum poterant, sibi conciliaverat hac lege, ut nomen imperii penes illam, imperium ipsum penes illos foret. Haud aliter atque apud nos nuper Scoti Presbyteri nomen Regis Carolo concesserunt, ea mercede ut regnum sibi reservare possent. Post Alexandræ obitum Hyrcanus & Aristobulus ejus filii de regno contendunt; hic viribus & industriâ potior fratrem natu majorem regno pellit. Pompeio deinde in Syriam à Mithridatico bello divertente, Judæi nactos se jam æquissimum libertatis suæ arbitrum Pompeium rati, legationem pro se mittunt; fratribus utrisque regibus renuntiant; ad servitutem se ab iis adductos queruntur; Pompeius Aristobulum regno privavit; Hyrcano pontificatum reliquit & principatum more patrio legitimum; exinde Pontifex & Ethnarcha dictus est. Iterum sub Archelao Herodis filio Judæi, missis ad Augustum Cæsarem quinquaginta

quaginta legatis, & Herodem mortuum & Archelauum graviter accusarunt; regnum huic pro sua virili parte abrogarunt, Cæsarem orant ut Populum Judaicum sine regibus esse permitteret. Quorum Cæsar precibus aliquantum permotus, non regem eum, sed Ethnarcham duntaxat constituit. Ejus anno decimo rursus eum Populus per legatos ad Cæsarem tyrannidis accusat; quibus Cæsar benignè auditis Romam accersitum, & judicio damnatum Viennam in exilium misit. Jam mihi velim respondeas; qui suos reges accusatos, qui damnatos, qui punitos volebant, annon ipsi, si potestas facta, si optio data sibi esset, annon ipsi, inquam, judicio damnassent, ipsi supplicio affecissent? Jam in Romanos præfides avarè & crudeliter provinciam administrantes, populum & primores etiam sapius arma sumpsisse non negas; causas more tuo stultissimas affingis, nondum jago erant affucti; sub Alexandro scilicet, Herode, ejusque filiis. Ad C. Cæsari, & Petronio bellum inferre noluerunt. Prudenter illi quidem, non poterant. Vis ipsorum audire verba, *καὶ οὐκ ἔμελλεν ὁ Ἰουδαῖος τὸ ποιεῖν ὅτι ἐκέλευε.* Quod ipsi fatentur imbecillitatis esse suæ, hoc tu hypocrita ad religionem refers. Magno dein molimine profus nihil agis, dum ex patribus probas, quod & antea tamen pari oscitatione feceras, pro regibus orandum esse. Nam pro bonis quis negat? pro malis quoad spes est; pro latronibus etiam & pro hostibus;

non ut agros depopulentur, aut nos occisione occidant, sed ut resipiscant. Oramus pro utrifque; illos tamen legibus, hos armis vindicare quis vetat? *Liturgias Ægyptiacas* nil moror; sacerdos autem ille qui orabat, uti ais, ut *Commodus patri succederet*, meo quidem iudicio non orabat, sed Romano imperio pessima imprecatus est. *Fidem*, ais, *fregisse nos*, de *authoritate & maiestate regis conservanda solenni conventionem non semel interpositam*. Expecto te fufius ista de re infra, illic te rursus conveniam. Redis ad patrum commentationes, de quibus hoc summum accipe; Quicquid illi dixerint, neque ex libris sacris, aut ratione aliqua satis idonea confirmaverint, perinde mihi erit, ac si quis aliud è vulgo dixisset. Primum adfers Tertullianum, scriptorem haud orthodoxum, multis erroribus notatum, ut si tecum sentiret, pro nihilo tamen hoc esset. Quid autem ille? damnat tumultus, damnat rebelliones; damnamus & nos, neque hinc statim de jure omni populorum, de privilegiis, & Senatusconsultis, de potestate magistratuum omnium cæterorum præterquam unus regis, præjudicatum esse volumus: loquuntur isti de seditionibus temere conflatis, & multitudinis insaniam, non de magistratibus, non de Senatu, aut Parlamento ad legitima arma populum contra tyrannos convocante. Unde Ambrosius quem citas, *Non repugnare, flere, gemitu, hæc sunt munimenta Sacerdotis*, & quis est qui

poteſt

poteſt vel unus vel inter paucos dicere Imperatori, *Lex tua mihi non probatur*: non permittitur hoc dicere Sacerdotibus, permittetur Laicis? Vides jam planè de quibus hic loquatur, de Sacerdotibus, de Laicis privatis, non de Magistratibus: vides quàm infirma tamen & præpoſtera ratione uſus, diſſentioni inter Laicos & Sacerdotes, de legibus etiam civilibus, poſtmodum futura faciem prætulit. Sed quoniam primorum Chriſtianorum exemplis urgeri nos maximè, & redargui putas, quòd illi omnibus modis vexati bellum in *Cæsares non moverent*, oſtendam primò non potuiſſe, deinde quoties poterant moviſſe, poſtremo etiamſi, cùm poſſent, non moviſſent, non eſſe tamen cæteroqui dignos, quorum ex vitâ & moribus, tantis in rebus, exempla ſumamus. Primò ignorare hoc nemo poteſt, ex quo Romana reſpublica nulla fuit, omnes imperii vires rerumque ſummam ad unum Cæsarem rediſſe; omnes legiones ſub uno Cæsare ſtipendia meruiſſe: adeò ut Senatus ad unum omnis, totus ordo Equeſter, plebs univerſa, ſi novis rebus ſtudiſſet, poterant ſe quidem internecioni objeciſſe, ad libertatem tamen recuperandam nihil prorsus effeciſſent, nam imperatorem ſi fortè ſuſtulſſent, imperium tamen manſiſſet. Jam verò Chriſtiani, innumeri licet, at ſparſi, inermes, plebei & plerumque infirmi, quid potuerunt? quantam eorum multitudinem una legio in officio facile continuifſet? Quod magni ſape

duces

duces cum interitu suo & veteranorum exercituum deletionem incassum tentarunt, isti è plebecula ferè homuli posse se ad exitum perducere sperarent: cum annis à Christo nato prope trecentis, ante Constantinum plus minus viginti, imperante Diocletiano, sola Thebæa legio Christiana esset; eoque ipso nomine à reliquo exercitu in Gallia ad Octodurum oppidum cæsa est. *Cum Cassio, cum Albino, cum Nigro* non conjurarunt: idne illis gratiæ vult apponi Tertullianus, quod sanguinem pro infidelibus non profuderunt? Constat igitur Christianos ab imperatorum imperio liberare se non potuisse: cum aliis conjurare non Christianis nequaquam sibi expedivisse, quamdiu imperatores Ethnicæ regnabant. Bellum autem tyrannis postea intulisse Christianos aut armis se defendisse, aut tyrannorum facta nefaria sæpe ultos esse nunc ostendam. Primus omnium Constantinus jam Christianus consortem imperii Licinium Orientalibus Christianis gravem bello sustulit; quo facto illud simul declaravit, posse à magistratu in magistratum animadverti; cum is Licinium pari jure secum regnantem subditorum ejus causâ supplicio affecerit, nec Deo soli poenam reliquerit: poterat enim Licinius Constantinum, si Constantinus populum sibi attributum iis modis oppressisset, eodem supplicio affecisse. Postquam igitur à Deo ad homines redacta res est, quod Licinio Constantinus erat, cur non

idem

idem Carolo Senatus? Constantinum enim milites, Senatum jura constituerunt regibus parem, immo superiorem. Constantio imperatori Arriano Byzantini, quoad poterant, armis restiterunt; missum cum militibus Hermogenem, ad pellendum ecclesiâ Paulum orthodoxum episcopum, facto impetu repulerunt, & incensis ædibus, quo se receperat, semivivum & laniatum interfecerunt. Constans fratri Constantio bellum minatur, ni Paulo & Athanasio episcopis sedes suas restituat; videtne ut istos sanctissimos patres, de episcopatu cum agitur, bellum fratrum in regem suum concitare non puduit? Haud multo post Christiani milites, qui tunc temporis quos volebant imperatores creabant, Constantem Constantini filium dissolutè & superbè regnantem interfecerunt, translato ad Magnentium imperio. Quid? qui Julianum nondum apostatam, sed pium & strenuum, invito Constantio imperatore suo imperatorem salutârunt, annon ex illis Christianis fuerunt, quos tu exemplo nobis proponis? Quod factum Constantius cum suis literis ad populum recitatis acriter prohiberet, clamârunt omnes, fecisse se ut Provincialis, & miles, & reipublicæ autoritas decreverat. Idem bellum Constantio indixerunt, & quantum in se erat, imperio ac vitâ spoliârunt. Quid Antiocheni, homines apprime Christiani? orârunt credo pro Juliano jam Apostatâ, quem palam adire, & convivis

R

pro-

proscindere solebant; ejus barbaram illudentes
promissam, fures ex ea conficere jubebant.
Ejus morte audita supplicationes, epulas, &
læticiam publice indixerunt, ejus pro vita & in-
eolumitate preces fuisse censes? Quid est quod
eundem etiam à Christiano commilitone inter-
fectum esse ferunt. Sozomenus certe scriptor
ecclesiasticus non negat; immo, si quis ita fe-
cisset, laudat. *De tyrannide non tam recte quidam dicunt, &c.*
Non est mirum, inquit, aliquem ex militibus hoc
secum cogitasse; non Græcos solum, sed omnes ho-
mines ad hanc usque aetatem tyrannicidæ laudare
solitos esse, qui pro omnium libertate mortem oppo-
tere non dubitant; nec temere quis hunc militem
reprehendat. *Dei & religionis causa tam strenuus.*
Hæc Sozomenus epulæ ætatis scriptor, vir bo-
nus & sanctus, ex quo quid reliqui eâ tempe-
state viri boni habere re senserint, facili perspi-
cimur. Ipse Ambrosius ab imperatore Valen-
tiano minore jussu urbe Mediolanæ excedere,
parere noluit, sed circumseptus armato populo
se atque basilicam suam contra regios præfectos
armis defendit; & summæ potestati resistere,
contra quam docuit ipse, est ausus. Constan-
tinopoli haud semel propter exilium Chryso-
stomi contra Arcadium imperatorem seditio
maxima commota est. In tyrannos igitur quid
antiqui Christiani fecerint, non milites solum,
sed populus, sed ipsi patres, vel resistendo, vel
gerendo bellum, vel concitando, usque ad Au-
gustini

gustini tempora, quoniam tibi ulterius progredi
non libet, breviter exposui. Valentinianum enim
Placidia filium interfectum à Maximo patricio,
ob stuprum uxori ejus illatum, taceo: Avitum
etiam imperatorem dimissis militibus suis luxuriâ
diffluentem à Senatu Romano confestim exu-
tum imperio non memoro: quia annos aliquot
post Augustini obitum ista acciderunt. Verum
dono tibi hoc omne, tu nihil horum exposuisse
me finge, paruerint per omnia suis regibus ve-
teres Christiani, quicquam contra tyrannos ne
fecerint, aut fecisse voluerint, non esse tamen
eos quorum autoritate niti debeamus, aut à
quibus exempla petere salutariter possimus, quod
superest, nunc docebo. Iam diu ante Constan-
tinum populus Christianus multum de primæ-
væ illa sanctimonia & sinceritate cum doctrinæ
tum morum deperdiderat. Postquam immen-
sis opibus ditata ab eo ecclesia, honores, domi-
natum, & potentiam civilem adamare coepit,
statim omnia in præceps ruere. Primò luxus &
segnities, errorum deinde omnium & vitiorum
caterva, veluti solutis aliunde carceribus, in ec-
clesiam immigravit; hinc invidentia, odium,
discordia passim redundabat; tandem haud mi-
tius inter se charissimo religionis vinculo fratres
quàm hostes acerrimi dissidebant; nullus pudor,
nulla officii ratio restabat; milites, & copiarum
præfecti quoties ipsis visum erat, nunc impera-
tores novos creabant, nunc bonos pariter ac
malos

malos necabant. Quid Verraniones & Maximos, quid Eugenios à militibus ad imperium subito erectos, quid Gratianum optimum principem, quid Valentinianum minorem non pessimum, occisos ab iis commemorem? Militum hæc quidem facinora & castrensum, sed tamen Christianorum illius ætatis, quam tu maximè evangelicam & imitandam esse ais. Jam ergò de ecclesiasticis pauca accipe: pastores & Episcopi, & nonnunquam illi, quos admiramur, patres, sui quisque gregis duces, de episcopatu non secus quam de tyrannide certabant: nunc per urbem, nunc in ipsa ecclesia, ad ipsum altare sacerdotes, & Laici promiscuè digladiabantur, cedes faciebant, strages utrinque magnas nonnunquam ediderunt. Damali & Ursicini, qui cum Ambrosio floruerunt, potes meminisse. Longum esset Byzantinos, Antiochenos, & Alexandrinos illos tumultus, sub Cyrillo præsertim, quem tu laudas obedientia prædicatorem, ducere ac patre, occiso pæne à monachis in illo urbeo prælio, Oreste Theodosii præfecto. Jam tua quis vel impudentia vel supinitate non obstupescat? Usque ad Augustinum, inquis, & infra ejus ætatem, nulla cuiusquam privati aut præfecti, aut plurium conjuratorum extat in historia mentio, qui regem suum necaverint, aut contra eum armis pugnaverint: nominavi ego ex historiis notissimis & privatos, & procures, qui non malos tantum, sed vel optimos reges sua manu trucidaverint;

daverint: totos Christianorum exercitus, multos cum iis episcopos, qui contra suos imperatores pugnaverint. Adfers patres, obedientiam erga regem, multis verbis aut suadentes aut ostentantes; adfero ego partim eosdem, partim alios patres, haud paucioribus factis obedientiam, etiam licitis in rebus, detrectantes, armis se contra imperatorem defendentes, alios præsidibus ejus vim & vulnera inferentes, alios, episcopatus competitorès, civilibus præliis inter se dimicantes, scilicet de episcopatu Christianos cum Christianis, cives cum civibus colligere fas erat, de libertate, de liberis & conjugibus, de vita, cum tyranno, nefas. Quem non poeniteat hujusmodi partem? Augustinum inducis de potestate domini in servos, & regis in subditos idem pronuntiantem; respondeo, ista si dicat Augustinus, ea dicere quæ neque Christus, neque ejus Apostoli unquam dixerunt, eam eorum tamen solâ authoritate rem alioquî apertissimè falsam commendare videatur. Quæ supersunt hujus capituli tres vel quatuor paginae, aut mera esse mendacia, aut oscitationes identidem repetitas, ex iis quæ à nobis responsa jam sunt, per se quisque deprehendet. Nam ad Papam quod attinet, in quem multa gratis peroras, facile te patior ad ravim usque declamitare. Quod tamen ad captandos totum imperitos tam prolixè adstruis, regibus sive justis sive tyrannis subjectum fuisse omnem Christianum, donec potestas papa regi

major agnoscere cepta est, & subiectos sacramento fidelitatis liberavit, id esse falsissimum plurimis exemplis & usque ad Augustinum, & infra ejus aetatem prolatis demonstravimus. Sed neque illud quod postremo dicis, Zachariam pontificem Gallos juramento fidelitatis absolvisse, multo verius esse videtur. Negat Franciscus Hotomanus, & Gallus, & jurisconsultus, & vir doctissimus in Francogallia sua, cap. 13. abdicatum auctoritate Papae Chilpericum, aut regnum Pipino delatum; sed in magno gentis concilio pro sua pristina auctoritate transactum fuisse id omne negotium, ex annalibus Francorum vetustissimis probat. Solvi deinde illo sacramento Gallos omnino opus fuisse, negant ipsa Gallorum monumenta, negat ipse papa Zacharias. Monumentis enim Francorum traditur, teste non solum Hotomano, sed Girardo historiarum illius gentis notissimo scriptore, veteres Francos ut eligendi, sic abdicandi, si videretur, suos reges jure sibi omne antiquitus reservasse; neque aliud sacramentum regibus, quos creabant, dicere consuevisse, quam se illis hoc pacto fidem & officium praestituros, si vicissim illi quod eodem tempore jurati etiam spondent, praestiterint. Si ergo Reges republicam sibi commissam male gerendo, fidem jurandi fregerint priores, nil opus est Papae, ipsi sua perfidia populum sacramento solverunt. Papa denique Zacharias, quam tu auctoritatem sibi ais arrogasse, eam in epistola illa ad Francos

abs

abs te citata ipse sibi derogavit, populo attribuit. Nam si princeps populo, cujus beneficio regnum possidet, obnoxius est, si plebs regem constituit, & destituere potest, quae ipsius verba sunt Papae, verisimile non est voluisse Francos de antiquo jure suo, ullo postmodum jurejurando, praedictum facere; aut unquam ita sese obstrinxisse, quin semper sibi liceret quod majoribus suis licuit, reges bonos quidem colere, malos amovere; nec eam praestare fidem tyrannis, quam bonis regibus dare sese arbitrati sunt. Tali obstrictum juramento populum, vel tyrannus ex roge factus, vel ignavia corruptus, suo ipse perjurio solvit, solvit ipsa justitia, solvit naturae lex ipsa: unde pontifex quod solveret, etiam ipsius pontificis judicio nihil prorsus erat.

CAPUT V.

Quaquam in ea sum opinione, Salmasi, semperque fuit legem Dei cum lege naturae optime consentire, adeoque, si satis ostendi quid divina lege sit de regibus statutum, quid a populo Dei factum & Judaico & Christiano, ostendisse me eodem tempore eademque opera quid legi naturali maxime consentaneum sit; ramen

tamen quia confutari nos lege naturæ validissime nunc posse arbitraris, quod supervacuum esse modo existimabam, id nunc ultro necessarium fatebor; ut contra te hoc capite planum faciam, nihil congruentius naturæ etiam legibus esse, quàm tyrannos plecti. Id nisi evincam, non recuso quin Dei quoque legibus puniri non posse, è vestigio tibi concedam. Non est consilium de natura jam, deque origine civilis vitæ longam orationem contexere; istud enim argumentum viri disertissimi cum Græci, tum Latini copiosè pertractârunt; ipse & brevitati, quantum licet, studeo, & huic rei do operam, ut non tam ego, qui labori huic parvissem libens, sed tunc te redarguas, tēque subvertas. Ab eo igitur quod ipse ponis, incipiam, & disputationis hujus futuræ fundamenta jaciam. Lex, inquis, naturæ est ratio omnium hominum mentibus insita, bonum respiciens universorum populorum, quatenus homines inter se societate gaudent. Bonum illud commune non potest procurare, nisi etiam, ut sunt quos regi necesse est, disponat quoque qui regere debeant. Ne scilicet ut quisque fortior est, debiliorem opprimat; atque ita quos mutua salus ac defensio unum in locum congregaverat, vis atque injuria distrahat, & ad vitam agrestem redire cogat. Estne hoc quod volebas, etsi verbosius? Ex ipsorum itaque numero qui in unum convenere, deligi aïs oportuisse quosdam sapientiâ aut fortitudine cæteris præstantes, qui vel vi vel

per-

persuadendo male morigeros in officio continerent, sæpe unum id præstare potuisse, cujus excellens sit Virtus & Prudentia; interdum plures, qui mutuis consiliis id faciant. Ceterum cum unus omnia providere & administrare non possit, necesse est ut consilia cum pluribus participet, & in societatem regiminis alios admittat. Ita sive ad unum revocetur imperium, sive ad universum redeat populum, quia nec omnes simul rempub. gubernare possunt, nec unus omnia, ideo revera penès plures semper regimen consistit. Et infra. Ipsa autem regendi ratio sive per plures, sive per pauciores, sive per unum dispensetur, æque naturalis est, cum ex naturæ ejusdem principis descendat, quæ non patitur ita unius singularitatem gubernare, ut non alios socios imperandi habeat. Hæc cum ex Aristotelis tertio Politicorum decerpisse potueram, malui abs te decerpta transcribere, quæ tu Aristoteli, ut ignem Jovi Prometheus, ad everisionem monarchiarum, & perniciem ipsius tuam surripuisti. Jam enim prolatam à temetipso naturæ legem execute quantum voles, nullum juri regio, prout tu jus illud explicas, in natura locum, nullum ejus vestigium prorsus invenies. Lex, inquis, naturæ cum disponderet qui regere alios deberent, universorum populorum bonum respexit. Non igitur unius, non monarchiæ. Est itaque rex propter populum: populus ergo rege potior & superior, superior cum sit & potior populus, nullum jus regis existeret potest, quo populum is

S

affligat,

affligat, aut in servitute habeat, inferior superiorum. Jus malè faciendi cum sit regi nullum, manet jus populi naturæ supremum; ut quò jure homines consilia & vires mutua defensione, gratia, ante reges creatos, primò consociaverunt, quò jure ad communem omnium salutem, pacem, libertatem conservandam unum vel plures ceteris præfecerunt, eodem jure quos propter virtutem & prudentiam ceteris præpulerant, possent eisdem aut quoscunque alios rempub. malè gerentes, propter ignaviam, stultitiam, improbitatem, perfidiam vel coërcere vel abdicare: cum natura non unius vel paucorum imperium, sed universorum salutem respexerit semper & respiciat. Jam verò populus quònam delegit? sapientia inquit aut fortitudine ceteris præstantes, nempe qui naturam maximè regno idonei visi sunt, cujus excellens virtus, & prudentia præstare id muneris potuit. Jus igitur successionis naturam nullum, nullus naturam rex, nisi qui sapientia & fortitudine ceteris omnibus præcellit. Ceteri vel vi, vel factione contra naturam reges sunt, curi servi potius esse deberent. Dat enim natura sapientissimo cuique in minus sapientes imperium, non viro malo in bonos, non stolido in sapientes: his igitur imperium qui abrogant, omnino convenienter naturæ faciunt. Cui fini sapientissimum quemque natura constituat regem ex temetipso audi; ut vel naturæ vel legibus malè morigeros in officio continet.

tineat. Continere autem in officio potestne is alios, officium qui negligit, aut nescit, aut pervertit ipse suum? Cedo jam quodvis naturæ præceptum quo jubeamur instituta naturæ sapientissima in rebus publicis & civilibus non observare, non curare, pro nihilo habere, cum ipsa in rebus naturalibus & inanimatis ne suo fine frustretur, sapientissimè res magnas atque miras efficere soleat. Ostende ullam vel naturæ vel naturalis justitiæ regulam, quàm oporteat reos minores puniri, reges & malorum omnium principes impunitos esse, immò inter maxima flagitia coli, adorari, & Deo proximos haberi. Concedis ipsam regendi rationem, sive per plures, sive per pauciores, sive per unum dispensetur, æquè naturalem esse. Non est ergò rex vel optimatibus vel populi magistratibus naturam sanctior, quos cum puniri posse ac debere, si peccant, supra sis largitus, idem de regibus, eidem fini ac bono constitutis fateare necesse est. Non enim patitur natura, inquit, ita unius singularitatem gubernare, ut non alios socios imperandi habeat. Minimè ergò patitur monarchiam, minimè unum ita imperare, ut ceteros omnes sui unius imperii servos habeat. Socios autem imperandi qui tribuis regi, penes quos semper regimen consistat, das eidem collegas, & æquales; addis quis punire, addis qui abdicare possint. Ita, uti semper facis, dum potestatem regiam, non jam exauges, sed tantummodò naturam constituis, aboles:

adeo ut nihil putem inauspicatius accidere regi-
bus potuisse, quam te defensorem. O infelicem
ac miserum, quæ te mentis caligo in hanc im-
pulsit fraudem, ut latentem antehac diu, & quasi
personatam improbitatem atque inscitiam tuam
nunc tanto conatu insciens nudares ipse, &
omnibus patefaceres: tuoquemet opprobrio ope-
ram ipse tuam locares, tuo ipse ludibrio tam
gnaviter inservires. Quæ te ira numinis quæve
pœnas luentem, in lucem & ora hominum evo-
cavit, ut tanto apparatu causam teterrimam im-
pudentissimè simul & stolidissimè defenderes, at-
que ita defendendo invitus, pœque inscitiam
proderes? Quis te pejùs perditum vellet, quis
inferiorem, cui jam sola imprudentia, sola va-
cordia saluti esse potest, ne sis miserrimus, si
tyrannos quorum causam suscepisti, imperitâ ac
stultâ defensione tantò magis invisos ac detesta-
biles omnibus, contrà quàm sperabas, reddide-
ris, quanto iis majorem malefaciendi & impunè
dominandi licentiam de industria attribueris;
eoque plures eorundem hostes inconsultò exci-
taveris. Sed redeo ad tua tecum dissidia. Cùm
tantum in te scelus admiseris, ut tyrannidem na-
turâ fundare studeas, præ cæteris gubernandi
rationibus monarchiam primò laudandam tibi
esse vidisti; id, uti soles, inceptare sine repug-
nantia nequis. Cum enim modò dixeras, ipsam
regendi rationem, sive per plures, sive per pauciores,
sive per unum, æque naturalem esse, statim eam,
quæ

quæ per unum exercetur, ex his tribus, magis na-
turalem esse ais, immò qui etiam recens dixeras,
non patitur natura unius singularitatem gubernantis.
Jam tyrannorum necem objice cui voles, qui &
monarchas omnes, & monarchiam ipsam tuâ
fatuitate jugulasti. Verum quæ sit melior ad-
ministrandi rempub. ratio, per unum an per
plures, non est nunc differendi locus. Ex mo-
narchiam quidem multi celebres viri laudârunt,
si tamen is qui solus regnat, vir omnium opti-
mus, & regno dignissimus sit; id nisi contingat,
nilul monarchia proclivius in eam tyrannidem,
quæ pessima est, labitur. Jam quòd ad unius
exemplar Dei expressam esse dicis, quis potentiam
divinæ similem in terris obtinere dignus est, ni-
si qui cæterorum omnium longè præstantissi-
mus, etiam bonitate ac sapientiâ est Deo simil-
limus; is autem solus, meâ quidem sententiâ,
expectatus ille Dei filius est. Quod regnum
in familiam rursus contrudis, ut patrifamilias re-
gem asimiles, pater certè suæ familiæ regnum
meretur, quam omnem vel generavit, vel alit;
in rege nihil est hujusmodi, sed planè contrà
sunt omnia. Animalia deinde nobis gregalia,
imprimis aves, & in iis apes, siquidem te Phy-
siologo aves istæ sunt, imitandas proponis.
Apes regem habent. Tridentinæ scilicet, annon
meministi? cæterarum, te teste, respub. est. Ve-
rum tu desine de apibus fatuari, musarum sunt,
oderunt te scarabæum, & ut vides, redarguunt.

Coturnices sub Ortygometa. Istos onocrotalis tuis tendendo laqueos; nos tam stolido aucupio non capimus. Atqui jam tua res agitur, non nostra, Gallus gallinaceus, inquit, cum maribus quam feminis imperat. Qui potest hoc fieri? Cum tu ipse Gallus, & ut ferunt, vel nimum gallinaceus, non tua gallina, sed illa tibi imperitet, & in te regnum exerceat, si gallinaceus ergo plurimum seminarum rex est, tu gallinae mancipium tuum, non gallinaceum te, sed stercorearium quendam esse Gallum oportet. Pro libris certe nemo te majora edit sterquilinia, & gallicinio tuo stercoreo omnes obtundis; hoc unicum galli gallinacei habes. Jam ego multa hordei grana daturam me tibi promitto. Si totum hoc ostendo sterquilinum tuum, vel unam mihi gemmam ostenderis. Sed quid ego tibi hordeum? qui non hordeum, ut *Aesopius* ille, simplex & frugi gallus, sed aurum, ut *Plautinus* ille nequam, sculpturando quaesisti; quamvis exitu adhuc dispari; tu enim centum *Jacobaeos* aureos inde reperisti, cum *Euclyonis* fuisse potius, quo misellus ille *Plautinus*, obtruncari dignior sis. Sed peragenda est. Eadem utilitatis & incolumitatis omnium ratio naturalis postulat, ut qui semel ad gubernandum constitutus est, conservetur. Quis negat, quatenus ejus conservatio cum incolumitate omnium consistit, ad perniciem autem omnium conservari unum; quis non videt alienissimum a natura esse? At malum etiam regem

con-

conservari, immo pessimum omnino vis, eo quod non tantum mali civitati procurat male gubernando, quantum creatur cladibus ex seditionibus, quae ad eum tollendum suscitantur. Quid hoc ad jus regum naturale? An, si natura me monet, ut latronibus diripiendum me permittam, ut captum me totis facultatibus redimam potius, quam ut dimicare de vita cogar, latronum tu inde jus naturale constitues? suadet natura populo, ut tyrannorum violentiae nonnunquam cedat, cedat temporibus; tu ista populi necessitate ac patientia jus etiam naturale tyrannorum fundabis? Quod illa jus populo sui conservandi causa dedit, tu illam tyranno perdendi populi causa jus idem dedisse affirmabis? Docet natura ex duobus malis, eligendum esse minus, & quandiu necesse est, tolerandum; an tu hinc tyranno, utpote minori fortasse interdum malo, jus impune malefaciendi exoriri naturale statues? Recordare saltem ea quae jampridem ipse de *Episcopis* contra *Lotharium* scripsisti, a me supra tertio capite recitata his plane contraria; Illic seditiones, dissensiones, discordias optimatum & populi, longe levius esse malum, affirmas, quam sub uno monarcha tyranno certam miseriam ac perniciem. Et vera tu quidem affirmabas; nondum enim insaniebas, nondum *Carolinis Jacobaeis* delinitus & deauratus in morbum regium incideras. Dicerem fortasse, nisi is esses qui es, pudeat te tandem praevaricationis tuae turpissimae; tibi

tibi verò dirumpi facilius est quam erubescere, qui ut rem faceres, pudorem jam diu amisisti. Annon ipse memineras Romanos florentissimam & gloriosissimam Rempub. post exactos reges habuisse? potuit fieri ut Batavorum obliviscere? quorum respub. Hispaniarum rege pulso post bella diutina, feliciter tamen gesta, libertatem fortiter & gloriose consequuta est, teque grammaticastrum Equitem stipendio alit suo, non ut juvenis Batavica te pravaricatore & sophista tam nihil sapere discat, ut ad servitutem Hispanicam redire mallet, quam paternae libertatis ac gloriae haeres esse; istam doctrinam pestem ad Riphæos ultimos, & glaciale oceanum, quò te in malam rem abire par est, tecum auferas licebit. Exemplo denique sunt Angli, qui Carolum tyrannum bello captum, & insanabilem obtruncarunt. At insulam beatam sub regibus, & luxu affluentem discordiis deformarunt. Immo luxu penè perditam, quò tolerantior servitutis esset, extinctis deinde legibus, & mancipatâ religione, servientem liberarunt. En autem Epicteti cum Simplicio editorem, Stoicum gravissimum, cui luxu affluens insula beata esse videtur! Ex porticu Zenonis nunquam tale, sat scio, documentum prodiit. Quid refert, an te doctore quicquid libet regibus licebit, tibi ipsi non licebit Lupi domino ex Lupanari tuo, tanquam ex novo quodam lycéo quamcunque libet emitte philosophiam? sed

resume

resume nunc quam suscepisti personam. Nunquam sub ullo rege tantum cruoris haustum est, tot familiae desolatae? Hoc totum Carolo imputandum est, non Anglis; qui exercitum Hibernicorum prius in nos paraverat, omnes Hibernos conjurare contra Anglos suo ipse diplomate jussu ferat; per illos ducena circiter millia Anglorum una in provinciâ Ultoniâ occiderat; de reliquis nihil dico: binos exercitus in exitium Parlamenti Anglicani urbisque Londini sollicitaverat, multa alia hostiliter fecerat, priusquam à populo aut magistratibus tuendae Reipub. causa vel unus miles conscriptus esset. Quae doctrina, quae lex, quae unquam religio sic homines instituit, ut oïo consulendum, ut pecunia, ut sanguini, ut vitæ potius parcendum esse ducerent, quam hosti obviam eundum? nam externo an intestino, quid interest? cum interitus reipub. sive ab hoc, sive ab illo funestus æquæ, & acerbus impendat. Vidit totus Israël non posse se sine multo sanguine levitæ uxorem stupro enectam ulcisci; an igitur quiescendum sibi esse duxit, an bello civili, quamvis truculentissimo, supersedendum, an unam igitur mulierculam mori inultam est passus? Certè si natura nos docet quamvis pessimi regis dominatum potius pati, quam in recuperanda libertate, plurimorum civium salutem in discrimen adducere, doceret eadem non regem solum perferre, quem tamen solum perferendum esse contendis, sed

T

opti-

optimatum, sed paucorum quoque potentiam; latronum etiam nonnunquam & servorum rebellantium multitudinem. Non Fulvius aut Rupilius ad bellum servile post casus exercitus pratorios, non Crassus in Spartacum post deleta consularium castra, non Pompeius ad piraticum bellum exiisset. Romani vel servis, vel piratis, ne tot civium sanguis effunderetur, hortante scilicet naturâ, succubuissent. *Hunc itaque sensum, aut huiusmodi ullum gentibus impressisse naturam nusquam ostendis: & tamen non definitis malè ominari, & vindictam divinam, quam in te augurem tuique similes avertat Deus, nobis denuntiare; qui nomine tantum regem, re hostem acerbissimum debito supplicio ulii sumus; & innumerabilem bonorum civium eadem auctoris poenâ expiavimus. Nunc magis naturalem esse monarchiam ex eo probari aïs, quod plures nationes & nunc & olim regum statum receperint, quàm optimatium & popularem.* Respondeo primum neque Deo neque naturâ suadente id factum esse; Deus nisi invitus, populum suum sub regio imperio esse noluit; natura quid suadeat & recta ratio, non ex pluribus, sed ex prudentissimis nationibus optimè perspicitur. Græci, Romani, Itali, Carthaginenses, multique alii suo prope ingenio vel optimatum vel populi imperium regio prætulit; atque hæc quidem nationes cæterarum omnium instar sunt. Hinc Sulpitius Severus, *regium nomen cunctis ferè liberis*

beris gentibus semper invisum fuisse tradit. Verùm ista non jam huc pertinent, nec quæ sequuntur multa, inani futilitate à te sæpius repetita: ad illud festino, ut quod rationibus firmavi, id exemplis nunc ostendam, esse vel maximè secundum naturam, tyrannos quoque modo puniri; id omnes gentes, magistrâ ipsâ naturâ, sæpius fecisse; ex quo impudentia tua prædicanda, & turpissima mentiendi licentia omnibus innotescere dehinc poterit. Primos omnium inducis Ægyptios; & certè quis te per omnia Ægyptizare non videat? Apud hos inquis nusquam mentio extat ullius regis à populo per seditiones occisi nullum bellum illatum, aut quicquam factum à populo quo à solio deiceretur. Quid ergo Osiris rex Ægyptiorum fortasse primus? annon à fratre Typhone, & viginti quinque aliis conjuratis interemptus est? quos & magna pars populi secuta magnum cum Iside & Oro, regis conjugem, & filio prælium commisit? prætereo Sesostrin à fratre per insidias penè oppressum; Chemmin etiam & Cephrenem, quibus populus meritò insensus, quos vivos non poterat, mortuos se discerpturum minatus est. Qui reges optimos obtruncare sunt ausi, eosne putas naturæ lumine, aut religione aliquâ retentos, à pessimis regibus manus abstinuisse? qui reges mortuos, & tum demum innocuos, sepulcro eruituros se minitabantur, ubi etiam pauperculi cujusque corpus inviolatum esse solet, vivosne

illi & nocentissimos propter naturæ legem punire, si modò viribus valerent, vererentur? Affirmares hæc, scio, quamlibet absurda; at enim ego ne affirmare audeas elinguem te reddam. Scito igitur multis ante Cephrenem seculis regnasse apud Ægyptios Ammosin; & tyrannum, ut qui maximè, fuisse; eum Ægyptii æquo animo pertulerunt. Lataris; hoc enim est quod vis. At reliqua audi vir optime & veracissime, Diodori enim verba sunt quæ recito, *καὶ οὐκ ὀλίγοι τὸν χρόνον ὑπέστησαν τὴν τυραννίδα, &c.* tolerabant aliquandiu oppressi, quia resistere potentioribus nullo modo poterant. Quamprimum verò Actisanes Æthiopum rex bellum gerere cum eo cœpit, nacti occasionem plerique defecerunt. *ἡ δὲ ἑκταὶσὶν ἔτη* subacti, Ægyptus regno Æthiopum accessit. Vides hic Ægyptios, quamprimum poterant, arma contra tyrannum tulisse, copias cum externo rege conjunxisse, ut regem suum ejusque posteros regno privarent, bonum & moderatum regem, qualis erat Actisanes, maluisse externum, quam tyrannum domesticum. Iidem Ægyptii consensu omnium maximo Aprien tyrannum suum, conductitiis copiis præfidentem, duce Amasi prælio victum strangulârunt; Amasi viro nobili regnum dederunt. Hoc etiam adverte, Amasis captum regem ad tempus in ipsa regia honestè asservabat: incusante demùm populo, injustè eum facere qui suum & ipsorum hostem aleret, tradidit populo regem; qui eum præ-

prædicto supplicio affecit. Hæc Herodotus & Diodorus. Quid amplius tibi quæris? ecquem tyrannum censes non maluisse vitam securi quam laqueo finire? Postea sub Persarum imperium *redacti* Ægyptii *fideles*, inquis, *existere*; Quod falsissimum est; in fide enim Persarum nunquam permansere; sed quarto post anno quam subacti à Cambyse fuerant, rebellârunt. Domiti deinde à Xerxe, haud multò post ab ejus filio Artaxerxe defecerunt, regem Inarum quendam sibi adsciverunt. Quo occiso iterum fidem mutant, & constituto rege Tacho Artaxerxi Mnemoni bellum indicunt. Sed neque suo regi fideliores, ablatum patri regnum filio Nectanebo tradunt; donec tandem ab Artaxerxe Ocho in ditionem Persarum rediguntur. Sub Macedonum etiam imperio, quantum in se erat, tyrannos coercendos esse factis indicârunt; statuas & imagines Ptolemæi Physconis dejecerunt, ipsum mercenario exercitu præpolentem interficere nequiverunt. Alexander ejus filius ob cædem matris concursu populi in exilium agitur: filium item ejus Alexandrum insolentius dominantem Alexandrinus populus vi abreptum ex regia in gymnasio publico interfecit; Ptolemaum denique Auleten ob multa flagitia regno expulit. Hæc tam nota cum non possit nescire vir doctus, non debuerit qui hæc docere profiteatur, qui fidem tantis in rebus haberi sibi postulet, quis non pudendum & indignissi-

mum esse dicat, hunc, vel tam rudem & indoctum tanta cum infamia bonarum literarum pro doctissimo circumferre se tumidum, & stipendia regum & civitatum ambire, vel tam improbum & mendacem, non insigni aliquâ ignominia notatum, ex omnium communitate & consortio tum doctorum tum bonorum exterminari. Postquam Ægyptum lustravimus, ad Æthiopes jam proximos visamus. Regem à Deo electum, ut credunt, quasi Deum quendam adorant: quoties tamen eum Sacerdotes damnant, ipse mortem sibi consciscit. Sic enim, Diodoro teste, omnes alios maleficos puniunt; non ipsi morte afficiunt, sed ipsos reos lictore missi mori jubent. Ad Assyrios deinde & Medos & Persas regum observantissimos accedis: *jus illic regum summa cum licentia quidlibet faciendi conjunctum fuisse* contra omnium Historicorum fidem affirmas. Narrat imprimis Daniel ut regem Nebuchadnezzarem plus nimio superbientem homines à se depulerint, & ad bestias ablegaverint. Jus eorum non regium, sed Medorum & Persarum id est populi jus appellatur; quod cum irrevocabile esset, reges etiam obligavit. Darius itaque Medus eripere manibus satraparum Daniele, quanquam id maxime agebat, non potuit. *Populi*, inquis, *nefas esse tum credebant regem repudiare quod illo jure abuteretur.* Inter ipsa tamen hæc verba adeo miserè obtorpes, ut dum istorum populorum obedientiam

dientiam & modestiam laudas, ereptum Sardinapalo regnum ab Arbace tuâ sponte commemoras. Eripuit autem is non solus, sed partim à Sacerdotibus juris peritissimis, partim à populo adjutus, atque hoc præsertim nomine eripuit, quod is jure regio, non ad crudelitatem, sed ad luxuriam tantummodo & molliem abuteretur. Percurre Herodotum, Ctesiam, Diodorum, intelliges omnino contrà esse quàm dicis, à *Subditis* ut plurimum ea regna destructa fuisse, non ab externis: Assyrios reges à Medis, Medos à Persis, utrisque tum *Subditis*, sublatis fuisse. *Cyrum ipse rebellasse, & arreptas tyrannides in diversis imperii locis fateris.* Hoccine est jus regum apud Medos & Persas, & observantiam eorum in reges, quod instituiti, asserere? Quæ te Anticyra tam delirum sanare potest? *Persarum reges quali jure regerint ex Herodoto, inquis, liquet.* Cambyses, cum sororem in matrimonio habere cuperet, judices regios consulis delectos ex populo viros, legum interpretes, ad quos omnia referri solebant. Quid illi? negant se invenire legem quæ jubeat fratrem secum in matrimonium sororem jungere; aliam tamen invenisse, quâ liceat Persarum regi facere quæ libeat. Primum si rex omnia pro suo jure poterat, quid alio legum interprete quàm ipso rege opus erat? supervacanei isti judices obivis potius quàm in regia mansissent. Deinde si Regi Persarum quidvis licuit, incredibile est

id

id adeo nescivisse Cambysem dominationis cupidissimum, ut quid licitum esset, iudices illos percontaretur. Quid ergo? vel gratificari volentes regi, ut fateris ipse, vel a tyranno sibi metuentes, ut ait Herodotus, facilem quandam se reperisse legem simulant, palam regi obtrudentes: quod in iudiciis & legum peritis hac etiam ætate novum non est. At vero Artabanus Persa dixit ad Themistoclem, nullam legem apud Persas esse meliorem illa quæ sancitum fuerat, regem esse honorandum & adorandum. Præclarum tu quidem legem de adoratione regum introducis, etiam a patribus antiquis damnatam; præclarum etiam legis commendatorem Artabanum, qui ipse haud multo postea sua manu Xerxem regem suum trucidavit. Probos regum defensores regicidas nobis adfers: suspicor te regibus insidias quasdam moliri. Claudianum citas poetam, Persarum obedientiam testem. At ego te ad res eorum gestas & annales revoco, defectionibus Persarum, Medorum, Bactrianorum, Babyloniorum, etiam cædibus regum refertissimos. Proximus tibi author est Otanes Persa, ipse etiam Smerdis interfector sui regis, qui cum odio potestatis regie, injurias & facinora regum exponat, violationes legum, cædes indemnatorum, stupra, adulteria, hoc tu jus regium vis appellari, & Samuelis iterum calumniandi in mentem tibi venit. De Homero qui reges esse ab Jove cecinit, supra respondi: Philippo

Philippo regi jus regium interpretanti tam credam quam Carolo. Ex Diotogenis deinde Pythagoræi fragmento quædam producis, at quali is de rege dicat taces. Accipe igitur quo ille usus est exordio, ad quod referri quæ sequuntur cuncta debent. βασιλεὺς ὁ δίκαιοτατος, &c. Rex ille fuerit, qui iustissimus est, iustissimus autem, qui maxime legitimus, nam sine iustitia nullus rex esse poterit, neque iustitia sine lege. Hæc cum jure tuo regio è regione pugnant. Eadem abs te recitatus Ecphantas philosophatur. δὲ δὲ ὁ δὲ ἀδίκος καὶ ἀνόμιμος, &c. oportet qui regnum suscipit purissimum & lucidissimum naturam esse: & infra ὁ καὶ δίκαιος καὶ νόμιμος, &c. ille qui imperat secundum virtutem, nominatur rex, & est. Quem tu igitur regem vocas, Pythagoræorum iudicio rex non est. Jam tu vicissim Platonem audi in Epistola octava δὲ δὲ ὁ δὲ ἀδίκος καὶ ἀνόμιμος βασιλεὺς, &c. Sic regia potestas reddenda rationi obnoxia; leges dominantur & aliis civibus & ipsis etiam regibus, si quid præter leges fecerint. Addo Aristotelem Polit. 3. ὁ μὲν γὰρ βασιλεὺς καὶ ὁ δίκαιος καὶ ὁ νόμιμος, &c. inter similes & æquales neque utile est neque iustum, esse unum omnium dominum, neque ubi leges non sunt, neque ut ipse lex sit, neque ubi sunt leges; neque bonum bonorum, neque non bonum non bonorum dominum esse. Et lib. quinto, Quem populus non vult, statim is non rex, sed tyrannus est, c. 10. Hem tibi etiam Xenophontem in Hierone αὐτὸν τὸν τυραννικὸν αἰ περὶ τοῦ ἀδικοῦ, &c. tantum abest ut ty-

tyrannorum necem civitates ulciscantur, ut magnis honoribus afficiant eum, qui tyrannum interfecerit, imagines etiam tyrannicidarum in templis statuunt. Testem oculatum adjiciam Marcum Tullium pro Milone. Græci homines deorum honores tribuunt iis viris qui tyrannos necaverunt: quæ ego vidi Athenis, quæ aliis in urbibus Græciæ, quas res divinas talibus institutas viris, quos cantus, quæ carmina? prope ad immortalitatem, & religionem, & memoriam consecrantur. Polybius denique, author gravissimus, Historiarum 6to. *note de tout le monde* cum principes, inquit, cupiditibus obsequi cœperunt, tum de regno facta est tyrannis, & conspiratio in caput dominantium inibat; cuius quidem authores erant non deterribiles civium, sed generosissimi quique & maximi animi. Longè plura cum mihi suppeterent, hæc pauca delibavi: obruor enim copiâ. A philosophis ad Poetas jam provocas, eò te libentissimè sequimur. Potestatem nullis legibus, nullis judiciis obnoxiam in Græcia reges obtinuisse vel unus, inquis, Æschylus potest docere; qui in tragedia, Supplices, Regem Argivorum *ἀρχὸν ἀπὸ τοῦ ἀργείων* vocat, non judicabilem rectorem. Verum tu scito, (præcipitem enim te & nullius judicii esse, quocunque te vertis, eò magis perspicio) scito, inquam, non quid poëta, sed quis apud Poëtam quidque dicat, spectandum esse: variæ enim personæ inducuntur, nunc bonæ, nunc malæ, nunc sapientes, nunc simplices, non semper quid Poëta videatur,

videatur, sed quid cuique maximè conveniat loquentes. Danaï filia quinquaginta ex Ægypto profugæ ad Argivorum regem supplices pervenerant, orant ut se contra vim Ægyptiorum classe insequentium defendat; respondet rex non posse se, nisi rem prius cum populo communicet. *Ἐπεὶ δὲ τὸ πρῶτον οὐκ ἔμελλεν ἡ πόλις ἀποδοῦναι τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ τὸν βασιλέα μόνον ἐπὶ τῇ πόλει εἶναι, οὐκ ἔμελλεν ἡ πόλις ἀποδοῦναι τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ τὸν βασιλέα μόνον ἐπὶ τῇ πόλει εἶναι.* Mulieres peregrinæ & supplices incerta populi suffragia veritè, regem dentio blandius compellant.

Ὁ βασιλεὺς δὲ τὸν βασιλέα μόνον ἐπὶ τῇ πόλει εἶναι, οὐκ ἔμελλεν ἡ πόλις ἀποδοῦναι τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ τὸν βασιλέα μόνον ἐπὶ τῇ πόλει εἶναι.

Ὁ βασιλεὺς δὲ τὸν βασιλέα μόνον ἐπὶ τῇ πόλει εἶναι, οὐκ ἔμελλεν ἡ πόλις ἀποδοῦναι τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ τὸν βασιλέα μόνον ἐπὶ τῇ πόλει εἶναι.

Tu instar urbis es & populi, Prætor indicatus.

Rursus rex, *Ὁ βασιλεὺς δὲ τὸν βασιλέα μόνον ἐπὶ τῇ πόλει εἶναι, οὐκ ἔμελλεν ἡ πόλις ἀποδοῦναι τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ τὸν βασιλέα μόνον ἐπὶ τῇ πόλει εἶναι.*

Ὁ βασιλεὺς δὲ τὸν βασιλέα μόνον ἐπὶ τῇ πόλει εἶναι, οὐκ ἔμελλεν ἡ πόλις ἀποδοῦναι τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ τὸν βασιλέα μόνον ἐπὶ τῇ πόλει εἶναι.

Dixi antea, non sine populo hæc facias.

Ὁ βασιλεὺς δὲ τὸν βασιλέα μόνον ἐπὶ τῇ πόλει εἶναι, οὐκ ἔμελλεν ἡ πόλις ἀποδοῦναι τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ τὸν βασιλέα μόνον ἐπὶ τῇ πόλει εἶναι.

De re itaque tota ad populum refert.

Ὁ βασιλεὺς δὲ τὸν βασιλέα μόνον ἐπὶ τῇ πόλει εἶναι, οὐκ ἔμελλεν ἡ πόλις ἀποδοῦναι τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ τὸν βασιλέα μόνον ἐπὶ τῇ πόλει εἶναι.

Ὁ βασιλεὺς δὲ τὸν βασιλέα μόνον ἐπὶ τῇ πόλει εἶναι, οὐκ ἔμελλεν ἡ πόλις ἀποδοῦναι τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ τὸν βασιλέα μόνον ἐπὶ τῇ πόλει εἶναι.

Populus itaque decernit opem Danaï filiabus ferendam; unde illa senis Danaï lætantis.

Ὁ βασιλεὺς δὲ τὸν βασιλέα μόνον ἐπὶ τῇ πόλει εἶναι, οὐκ ἔμελλεν ἡ πόλις ἀποδοῦναι τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ τὸν βασιλέα μόνον ἐπὶ τῇ πόλει εἶναι.

Ὁ βασιλεὺς δὲ τὸν βασιλέα μόνον ἐπὶ τῇ πόλει εἶναι, οὐκ ἔμελλεν ἡ πόλις ἀποδοῦναι τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ τὸν βασιλέα μόνον ἐπὶ τῇ πόλει εἶναι.

Bonæ estote animo filia, benè docere verunt.

Ὁ βασιλεὺς δὲ τὸν βασιλέα μόνον ἐπὶ τῇ πόλει εἶναι, οὐκ ἔμελλεν ἡ πόλις ἀποδοῦναι τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ τὸν βασιλέα μόνον ἐπὶ τῇ πόλει εἶναι.

Indigenarum, in conventu populari, perfectissima suffragia.

Hæc nisi protulissem, quàm temere statuisset sciopus iste de jure regio apud Græcos ex ore mulierum, & peregrinarum, & supplicum; cum & ipse rex, & ipsa res gesta longè aliud nos doceat. Idem etiam docet Euripidis Orestes, qui, mortuo patre, Argivorum ipse rex, ob cædem matris à populo in judicium vocatus, ipse causam dixit, & suffragiis populi capite damnatus est. Athenis regiam potestatem legibus obnoxiam fuisse testatur idem Euripides etiam in Supplicibus, ubi hæc Theseus Athenarum Rex —

ὅς γδ ἀρχεῖ
Ἐὸς περὶ ἀνδρῶν, ἀλλ' ἐλευθέρῃ πόλει,

ἄλλος δ' ἀνδρῶν

non regitur

Ab uno viro, sed est libera hæc civitas,
Populus autem regnat—

Sic ejus filius Demophoon Rex item Athenensium apud eundem poetam in Heraclidis.

ὅς γδ τῶν ἀνδρῶν ἄρχη βαρβαρῶν ἔχει

Ἄλλ' ἢ δίκῃ δρῶν, ἀνέκῃ νόμῳ.

Non enim iis tyrannicè tanquam barbaris impero,

Sed si facio jùsta quæ sunt, jùsta mihi rependuntur.

Non aliud Thebis jus regium antiquitas fuisse testatur Sophocles in Oedipo tyranno, unde & Tiresias & Creon Oedipo ferociter respondent, ille

ὅς γάρ π' οὐδὲ ζῶν δούλος

Non servus tibi sum.

Hic, καὶ μὲν πόλεως μέγιστος δ' ἔσθ' οὐδὲ πόλεως.

Est & mihi jus in hac civitate non tibi solum.
Et Amon Creonti in Antigone.

Πόλις γδ οὐκ ἔσθ', ἥ τις αἰδέσθ' ἔσθ' ὄψ.

Non est civitas, quæ unius est viri.

Jam verò Lacedæmoniorum reges in judicium sepe adductos, & interdum morte multatos nemo ignorat. Atque hæc quidem antiquum in Græcia jus regium quale fuerit satis declarant. Ad Romanos veniamus. Tu ad illud imprimis recurris non Sallustianum, sed C. Memmii apud Sallustium, impune quidvis facere: cui supra responsum est. Sallustius ipse disertis verbis author est, Romanos imperium legitimum, nomen imperii regium habuisse; quod cum se in dominationem convertit, ut nôsti, expulerunt. Sic M. Tullius in Pisonem, ego Consulem esse putem, qui Senatum esse in repub. non putavit? & sine eo consilio consulem numerem, sine quo Romæ ne reges quidem esse potuerunt? Audin' regem Romæ sine Senatu nihil fuisse? At Romulus, ut libitum, Romanis imperitaverat, ut ait Tacitus. Nondum enim fundata legibus, colluvies potius convenarum quàm respub. erat: omnes olim mortales sine legibus vivebant, cùm respública nondum essent. Post Romulum autem, authore Livio, etsi regem omnes volebant, libertatis dulcedine nondum expertà, Populo tamen sum-

ma potestas permessa est, ut non plus darent juris quam detinerent; jus illud à Caesaribus ut ademptum fuisse idem ait. Servius Tullius dolo primum quasi Tarquinii Prisci vicarius regnabat; postea verò ad populum ipse retulit, vellet jubere se regnare, tandem ut ait Tacitus, sanctorum legum fuit, quibus etiam reges obtemperarent. Fecissent hanc sibi & posteris injuriam, si supra leges prius fuisse jus regum sensisset. Ultimus illorum regum Tarquinius superbus morum de omnibus Senatui consulendi primus solvit; ob hac & alia flagitia populus L. Tarquinio Regi imperium abrogavit; exulemque esse cum conjuge lacu liberis jussit. Hæc ferè ex Livio & Cicero; quibus alios juris Regii apud Romanos, quod eo interpretes attuleris, meliores. Ad dictaturam quod attinet, temporaria tantum fuit, nunquam adhibita nisi difficillimis reipublice temporibus, & intra sex menses deponenda. Jus autem imperatorum quod vocas, non jus illud, sed vis plane erat; imperium nullo jure præterquam armis partum. At Tacitus, inquis, qui sub imperio minus floruit, ita scripsit. Principi summum rerum arbitrium dii dederunt, subditis obsequii gloria relicta est. Nec dicis quo loco; tibi conscius nimirum insigniter lectoribus imposuisse; quod mihi quidem statim suboluit, quatenus locum illum non statim reperi. Non enim Taciti hæc verba sunt, scriptoris boni, & tyrannis adversissimi, sed apud Tacitum M. Terentii

rentii cujusdam equitis Romani, qui capitis reus, inter alia, quæ metu mortis ab eo dicta sunt, sic Tiberium adulatur, annalium 6to. Tibi summum rerum judicium dii dederunt, nobis obsequii gloria relicta est. Hanc tu quasi Taciti sententiam profers, qui sententias tibi commodas non ex pistrina solum, aut tonstrina, sed ex ipsa carnicinâ oblatas non respueres: ita omnia vel ostentationis causâ, vel imbecillitatis conscientiam undecunque corradis. Tacitum ipsum si legere maluisses, quam alicubi decerptum negligentius transcribere, docuisset te is, jus illud imperatorum unde ortum sit. Post Actiacam victoriam, verso civitatis statu nihil usquam prisci aut integri moris; omnes ex utâ æqualitate jussa principis aspernare; docuisset idem annalium 3to, unde tuum omne jus regium; Postquam exui æqualitas, & pro modestia ac pudore ambitio & vis incedebat, provenere dominationes, multisque apud populos æternum mansere. Idem ex Dione poteris didicisse, si innata levitas & inconstantia tua quicquam te altius percipere pateretur. Narrat enim is l. 53. abs te citato, ut partim armis, partim dolo & simulatione Octaviani Cesaris, effectum sit, ut imperatores legibus solvi essent; dum enim pro concione pollicetur se principatu abiturum, legibus & imperiis etiam aliorum obtemperaturum, per causam belli in provinciis suis gerendi, retentis apud se semper legionibus, dum simulate renuit imperium, sen-

sim

sim invasit. Non est hoc legibus ritè solutum esse, sed legum vincula, quod gladiator ille Spartacus potuit, vi solvere; nomen deinde principis aut imperatoris & *adulone d'arpos* sibi arrogare, quasi Deus aut naturæ lex omnes & homines & leges illi subiecisset. Vis altius paulò juris Cæsarei originem cognoscere? Marcus Antonius, iussu Cæsaris, qui armis in rempublicam nefariè sumptis tum plurimum poterat, Consul factus, cum Lupercalia Romæ celebrarentur, ex composito, ut videbatur, diadema capiti Cæsaris cum gemitu & plangore populi imposuit: ascribi deinde iussit in fastis ad Lupercalia, C. Cæsari Antonium Consullem, iussu populi, regnum detulisse. Quæ de re Cicero in *secunda Philippica*; *Ideone L. Tarquinius exactus, Spurius Cassius, Sp. Melius, M. Manlius necati, ut multis post seculis à M. Antonio, quod fas non est, rex Romæ constitueretur?* Tu verò omni malo cruciatu atque infamiam sempiternam etiam ipso Antonio digniores; quanquam tu hinc noli superbire, non enim te hominem despiciatissimum, ullâ re aliâ quàm scelere cum Antonio conferendum putem, qui in hisce tuis Lupercalibus nefandis non unitantum, sed omnibus tyrannis diadema, cunctis legibus solutum, nullâ solvendum, imponere studuisti. Certè si ipsorum Cæsarum oraculo credendum est, sic enim appellant Christiani imperatores Theodosius & Valens edictum suum,

suum, cod. l. i. tit. 14. de autoritate juris, imperatorum pendet autoritas. Majestas ergò regnantis, vel ipsorum Cæsarum sive iudicio sive oraculo, submitenda legibus est, de quibus pendet. Hinc adultam jam potestate imperatoriâ ad Trajanum Plinius in Panegyrico; *Diversa sunt naturâ, dominatio, & principatus. Trajanus regnum ipsum arcet ac summovet, sedemque obtinet principis, ne sit domino locus.* Et infra, omnia quæ de aliis principibus à me dicta sunt, eò pertinent ut ostendam, quàm longâ consuetudine corruptos, depravatosque mores principatus parens noster reformet, & corrigat. Quod depravatos principatus mores Plinius, id tene pudet jus regium perpetuò vocitare? Verùm hæc de jure regio apud Romanos breviter. Quid illi in tyrannos suos, sive reges, sive Imperatores fecerint, vulgò notum est. Tarquinium expulerunt. Sed quomodo, inquis, expulerunt, an in jus vocarunt? nequaquam; *Portas venienti clausurunt.* Ridiculum caput, quid ni clauderent advolanti cum parte copiarum? quid refert exulare iussus fuerit an mori, modò poenas dedisse constat? Cæsarem tyrannum excellentissimi ejus ætatis viri in Senatu interfecerunt; id factum M. Tullius & ipse vir optimus, & pater patriæ publicè dictus, miris laudibus, cum alibi passim, tum in 2da Philippica celebravit. Pauca recitabo. *Omnes boni, quantum in ipsis fuit, Cæsarem occiderunt; aliis consilium, aliis animus, aliis occasio defuit, vo-*

luntas nemini. Et infra. Quæ enim res unquam, proh sancte Jupiter, non modo in hac urbe, sed in omnibus terris est gesta major, quæ gloriosior, quæ commendatior hominum memoriæ sempiternæ? in hujus me consilii societatem, tanquam in equum Trojanum, includi cum principibus non recuso. Illud Senecæ tragici & ad Græcos referri potest, & ad Romanos:

— Victimæ haud ulla amplior

Potest, magisque opima mactari Jovi

Quam rex iniquus. —

Nam si ad Herculem spectes, cujus hæc sententia inducitur, quid senserint illâ ætate Græcorum summi viri ostendit: si ad poetam, qui sub Nerone floruit (& sensum ferè suum poetæ personis optimis affingere solent) significabat & quid ipse, & quid omnes viri boni, ætate etiam Neronis, faciendum tyranno censuerint; quàmque pium, quàmque diis gratum esse duxerint tyrannicidium. Sic optimi quique Romanorum, quantum in se erat, Domitianum occiderunt. Palàm hoc profitetur Plinius secundus in illo ad Trajanum imperatorem Panegyrico. Jurabat illidere solo superbissimos vultus, instare ferro, scire secimibus, ut si singulos istius sanguis dolorque sequeretur: nemo tam temperans gaudii, quin instar ultionis videretur cernere laceros artus, truncata membra, postremo truces horrendas-

que

que imagines abjectas excelsasque flammis. Et deinde, non satis amant bonos principes, qui malos satius non oderint. Tum inter flagitia Domitiani ponit, quòd is Epaphroditum Neronis ut cunque interfectorem trucidaverit. An excidit dolori nostro modò vindicatus Nero, permetteret credo famam vitamque ejus carpi, qui mortem ulcisceretur? Planè quasi sceleri proximum esse judicaret, non interfecisse Neronem, scelus gravissimum vindicasse interfectum. Ex his manifestum est, Romanorum præstantissimos quosque viros non solum tyrannos quoque modo, quoties poterant, occidisse, sed factum illud, ut Græci olim, in maxima laude posuisse: Vivum enim tyrannum quoties judicare non poterant viribus inferiores, mortuum tamen & judicabant, & lege Valeriâ damnabant. Valerius enim Publicola Junii Bruti collega cum videret non posse stipatos suis militibus tyrannos ad judicium perducere, legem tulit, quâ indemnatum quoque modo occidere liceret; deinde facti rationem reddere. Hinc C. Caligulam, quem Calsius ferro, omnes votis interfecerunt, Valerius Asiaticus, vir consularis, cum non adesset, ad milites tamen ob necem ejus tumultuantes exclamat, utinam ego interfecissem; Senatus eodem tempore abolendam Cæsarum memoriâ, ac diruenda templa censuit; tantum abfuit ut Calsio irasceretur; Claudium à militibus imperatorem mox salutatum vetant per tribunum plebis principatum capere;

X 2

sere;

sere; vis autem militum vicit. Neronem Senatus hostem judicavit, & ut puniretur more majorum, quærebat; id genus pœnæ erat, ut nudi cervix infereretur furcæ, corpus virgis ad necem caderetur. Vide quantò mitius & moderatius Angli cum tyranno egerint suo, qui multorum judicio plus ipso Nerone sanguinis fundendi author fuerat. Sic Domitianum mortuum Senatus damnavit; quod potuit, imagines ejus coram detrahi, & solo affligi jussit. Commodus à suis interfectus, non vindicatus à Senatu, aut Populo, sed hostis judicatus est, qui etiam cadaver ejus ad supplicium quærebant. Eâ de re Senatusconsultum extat apud Lampridium; *Hosti patriæ honores detrahantur, Parricida trahatur, in spoliario laqueum, hostis deorum, carnifex Senatus unco trahatur, &c.* Idem Didium Julianum imperatorem frequentissimo Senatu capitis damnarunt; & misso Tribuno, occidi in Palatio jusserunt. Idem Maximino imperium abrogarunt, hostemque judicarunt. Juvat ipsum Senatusconsultum ex Capitolino recitare. *Consul retulit; Patres Conscripti, de Maximinis quid placet? responsum est, hostes, hostes, qui eos occiderit præmiū merebitur. Vis scire populus Romanus & provinciæ Maximino imperatori an Senatui paruerint? audi eundem Capitolium. Literas mittit Senatus ad omnes provincias, ut communi saluti, libertatque subveniant; quæ audite sunt ab omnibus. Ubique amici, ad-*
mini-

ministratores, duces, tribuni, milites Maximini interfecti sunt: pauca civitates fidem hosti publico servaverunt. Eadem tradit Herodianus. Quid plura de Romanis? Jam apud finitimas nationes quale jus regum illâ ætate fuerit videamus. Apud Gallos rex eorum Ambiorix *sua ejusmodi esse imperia fatetur, ut non minus haberet in se juris multitudo, quàm ipse in multitudinem.* Judicabatur ergo non minus quam judicabat. Rex item Vercingetorix proditoris insimulatus est à suis; tradit hæc Cæsar bellum Gallicum scribens. *Nec Germanorum regibus infinita aut libera potestas erat, de minoribus rebus principes consultant, de majoribus omnes.* Rex aut princeps auditur authoritate suadendi magis quàm jubendi potestate; si displicuit sententia, fremitu aspernantur. Hæc Tacitus. Tu verò quod inauditum prorsus esse modò exclamabas, nunc sapius factum concedis, quinquaginta nimirum Germani reges aut expulsos aut incarceratos, aut necatos, quosdam etiam in publico capitali supplicio affectos, Quod in ipsa Britannia factitarum est, cur tu, tyrannorum vespillo, infandum, inauditum esse tanta ejulatione vociferaris? Pergis Judæorum & Christianorum erga tyrannos suos religionem extollere, & mendacia ex mendacis sere re, quæ jam toties refutavimus. Modò Assyriorum & Persarum obedientiam latè prædicabas, nunc eorum rebellionem enumeras, & quos nunquam rebellasse paulò ante dixeras,

nunc cur iidem toties rebellaverint multas causas affers. Ad narrationem deinde sumpti de rege supplicii tandem intermissam revertis, ut, si tunc forte satis sedulo ineptus & ridiculus non eras, nunc esses. *Per aulae suae membra ductum* narras. Quid per aulae membra intelligas scire gestio. Romanorum calamitates ex regno in rempub. verso recenses, in quo te tibimet turpissimè mentiri supra ostendimus. Qui ad Loio-
litani seditiones tantum sub optimatibus & populo, certam sub tyranno perniciem esse demonstrabas, nunc, hominum vanissime & corruptissime, ob reges olim ejectos seditionum illa mala tanquam supplicia illos hausisse audes dicere? scilicet quia centum Jacobæis donavit te postea rex Carolus, idcirco reges expulsi lucent Romani. At malè celsit Julii Cæsaris intersectoribus. Sanè si cui unquam tyranno, huic paritum vellem; quamvis enim regnum in repub. violentius invadebat, erat tamen regno fortasse dignissimus: nec ideo quinquam magis putem interfecti Cæsaris poenas pependisse, quam deleti Catilinæ. Caum Antonium Ciceronis collegam: quo postea de aliis criminibus damnato, ut inquit Cicero pro Flacco, *sepulchrum Catilinæ floribus ornatum est*. Fautores enim Catilinæ tunc exultabant, *iusta Catilinæ tum facta esse dicebant*, ad invidiam ceteris constandam, qui Catilinam sustulerant. Haec sunt improborum artes, quibus viros præstantissimos a supplicio tyrannorum & puniendis

etiam

etiam saepe facinorosissimis deterreant. Dicerem ego contra, quod facile esset, quoties benè celsit, & prosperè tyrannorum intersectoribus, si quid certi de eventu rerum colligere quis posset. Objectas, quòd *regem hereditarium Angli non illo affecerint supplicio, quo tyranni solent mactari, sed eo, quo latrones & proditoris rei*. Primum hereditas ad malefactorum impunitatem quid conferat nescio: conferre quicquam ut credat sapiens fieri vix potest. Quod tu deinde ad *immanitatem* refers, in eo lenitas potius Anglorum, & moderatio prædicanda erat, qui, cum tyrannum esse, omnes in patriam impietates, latrocinia, proditioes, perfidelliones in se complectatur, satis habebant supplicium haud gravius de tyranno sumere, quam de simplici latrone quovis, aut proditore vulgari sumere solebant. Speras *exorturos esse aliquos Harmodios & Thrasibulos, qui nostrorum cæde, tyranni manibus parentent*. At tu citius animum despondebis, & vitam te dignam, omnibus bonis exorandus, antè suspendio finieris, quam Harmodios Harmodiorum sanguine litantes tyranno videas. Tibi enim illud accidere verisimilissimum est, deque te tam scelerato quis augurari rectius possit: alterum est impossibile. Tyrannorum triginta mentionem facis qui sub Gallieno rebellaverunt. Quid si tyrannus tyrannum oppugnat, an omnes ergò qui oppugnant tyrannum, aut tollunt, tyranni erunt ipsi? haud tu id persuaderis,

feris, mancipium equestre; neque is qui author tibi est, Trebellius Pollio, historicorum propè ignobilissimus. *Si qui hostes, inquis, à Senatu judicati sunt, factio id fecit, non jus.* Nobis in memoriam revocas quid fecit Imperatores; factio nempe, & vis, & ut planius dicam, furor Antonii, non jus fecit, ut contra Senatum populūque Romanum ipsi prius rebellarent. *Dedit, inquis, pœnas Galba, qui contra Neronem insurrexit.* Dic etiam quas pœnas dedit Vespasianus, qui contra Vitellium. *Tantum, inquis, absuit Carolus à Nerone, quantum isti laniones Anglicani à Senatoribus illius temporis Romanis.* Trifurcifer, à quo laudari vituperium est, vituperari laus magna: Paucis modò periodis interpositis hac ipsa de re scribens, *Senatum sub imperatoribus togatorum mancipiorum confessum fuisse* aiebas, nunc eundem *Senatum ais confessum regum fuisse*: hoc si ita est, quid obstat quin reges, te authore, togata mancipia sint. Beatos hoc laudatore reges! quo inter homines nihil nequius, inter quadrupedes nihil amentius: nisi si hoc illi peculiare dicam esse, quod nemo literatius rudit. Senatum Angliæ Neroni vis esse similiorem quàm Senatu Romano: Cogit me cacoëthes hoc tuum ineptissimas conglutinandi similitudines, ut corrigam te; & quàm similis Neroni fuerit Carolus, ostendam. *Nero, inquis, matrem suam ferro necavit.* Carolus & patrem & regem veneno; nam, ut alia omittam indicia, qui Ducem vene-

ficii

ficii reum legibus eripuit, fieri non potuit quin ipse reus quoque fuerit. Nero multa millia Christianorum occidit, Carolus multo plura. Non defuerunt, teste Suetonio, qui Neronem mortuum laudarent, qui desiderarent, qui per longum tempus, *vernīs æstivisque floribus tumulum ejus ornarent*, ejus inimicis omnia mala ominarentur: non desunt qui Carolum eadem insaniā desiderent, & summis laudibus extollant, quorum tu, patibularis eques, chorum ducis. *Milites Angli molossis suis ferociores novum & inauditum tribunal instituerunt.* En acutissimum Salmasii sive symbolum sive adagium, jam sexies inculcatum, *Molossis suis ferociores*; adeste rhetores, vósque ludimagistri, delibate, si sapitis, flosculum hunc elegantissimum, qui tam Salmasio in deliciis est; codicillis vestris & capsulis mandate copiosissimi hominis pigmentum, ne intereat. Adcōne etiam verba tua consumpsit rabies, ut cuculi in modum eadem identidem occinere cogaris? Quid hoc monstri esse dicam? Rabies, ut fabulantur, vertit Hecubam in canem, te S^{us} Lupi dominum vertit in cuculum. Jam novas exordiris repugnantias: supra p. 113. affirmaveras *Principem legibus solutum esse, non cogentibus solum, sed dirigentibus, nullas esse omnino quibus teneatur*; nunc dicturum te ais *infra de regum differentia quatenus potestate alii minore alii majore in regnando fuerunt.* Vis probare, reges non potuisse judicari, nec damnari à subjectis suis argu-

Y

mento,

mento, ut ipse ais, firmissimo, revera stolidissimo; nihil, inquis, aliud inter iudices & reges discrimen fuit: atqui Judæi iudicum tædio odióque adducti reges postulabant. An quia iudices illos magistratum malè gerentes iudicare & damnare poterant, ideóne putas tædio odióque eorum adductos postulasse reges quos jura omnia violantes punire, aut in ordinem cogere non poterant? quis, excepto te uno, tam fatuè ratiocinari solet? Aliud igitur quiddam erat cur regem peterent, quam ut haberent dominum legibus superiorem; de quo nunc divinare nihil attinet: quicquid erat, haud prudenti consilio factum & Deus & Propheta ejus testatus est. Iterum Rabbini tuis, ex quibus probasse te supra asserbas regem Judæorum non iudicari, nonne litem acerrimam intendis, quod regem & iudicari & verberari posse tradiderint: quod idem planè est ac si faterere e mentium te tunc esse, quod ex Rabbini probasse dixeras. Eodem demum descendis ut de numero equorum Solomonis, quot is equorum præsepia habuerit, oblitus regiae defensionis, controversias putidulas concites. Tandem ab agasone ad equitem redis aretalogum & tautologum; vel potius ad id monstri quod prius eras, cuculum rabiosum. Querere enim postremis hisce seculis disciplinæ vigorem laxatum, regulam corruptam; quod uni scilicet tyranno cunctis legibus soluto disciplinam omnem laxare, mores omnium corrumpere

pere impunè non liceat. Hanc doctrinam Brunistas inter reformatos introduxisse ais. Ita Lutherus, Calvinus, Zuinglius, Bucerus & Orthodoxorum quotquot celeberrimi Theologi fuere, tuo iudicio Brunistæ sunt. Quo æquiore animo tua maledicta perferunt Angli, cum in ecclesiæ doctores præstantissimos, totamque adeò ecclesiam reformatam, iisdem propè contumeliis debacchari te audiant.

CAPUT VI.

POST legem Dei & naturæ agitatam abs te frustra, & pessimè tractatam, unde nihil præter ignorantiae simul & improbitatis ignominiam retulisti, quid deinde, in hac causa regiâ, præter nugas agere possis, non video. Cum autem omnibus & bonis & doctis viris, huic etiam causæ nobilissimæ abunde me satisfacisse sperem, etiamsi hoc loco finem respondendi facerem, tamen ne interea videar aliis varietatem potius & acumen tuum, quam immodicam loquacitatem defugisse, quò voles usque progrediar: eâ tamen brevitate, ut facilè appareat, me iis omnibus perfunctum, si minùs quæ dignitas, ac saltem quæ necessitas causæ requirebat, nunc hominum

quorumvis expectationi, vel etiam curiositati morem gerere. *Hinc alius, inquis, & major argumentorum mihi surget ordo.* An major eo argumentorum ordine quem lex Dei & Naturæ suppedirabat? Fer opem, Lucina, parturit Mons Salmastius, non de nihilo nupsit uxori; foetum aliquem ingentem expectate mortales. Si is qui rex est ac dicitur, postulari posset apud aliam potestatem, eam omnino regiâ majorem esse oporteret, quæ autem major statuetur, hanc verè regiâ dici & esse necesse esset. Sic enim definienda potestas regiâ: Quæ summa est in repub. & singularis, & supra quam nulla alia agnoscitur. O murem verè montanum, & ridiculum! Succurrite grammatici grammatico laboranti; actum est non de lege Dei, aut naturæ, sed de glossario. Quid si sic responderem tibi: cedant nomina rebus, non est nostrum nomini cavere, qui rem sustulimus; curent id alii quibus cordi sunt reges; nos nostrâ utimur libertate: responsum sanè haud iniquum auferres. Verùm ut me per omnia ex æquo & bono tecum agere intelligas, non ex mea solum, sed ex optimorum olim & prudentissimorum virorum sententiâ respondebo, qui & nomen & potestatem regiâ cum potestate legum & populi majore, posse optimè consistere judicârunt. Lycurgus imprimis, vir sapientiâ clarissimus, cum vellet maximè potestati regiæ consulere, ut author est Plato, nullam aliam ejus conservandæ rationem invenire potuit,

potuit, quàm ut Senatus & Ephorum, id est, populi potestatem regiâ majorem in suâ patriâ constitueret. Idem sensit Theseus Euripideus, qui cum Athenarum rex esset, populo tamen Atheniensi in libertatem cum magna sua gloria vindicato, & potestatem popularem exulit supra regiâ, & regnum nihilo secius in illa civitate suis posteris reliquit. Unde Euripides in Supplicibus ita loquentem inducit.

Δῆμον κατέστη αὐτῶν τις μοναρχίαν
Ἐλευθερίας τῆς πόλεως ἰσχυρὸν πτόλιν.

*Populum constitui ipsum in monarchiam,
Liberans hanc Urbem æquale jus suffragii habentem.*

Et rursus ad præconem Thebanum.

Πρῶτον μὲν ἦρξεν τῆς πόλεως φανδῶν ἕλες
Ζυγὸν τύραννον οὐδ' αὖτ' ἴδ' ἀρχὴν
Ἐὶς τὰς πόλιν ἀνέστη, καὶ ἡ πόλις πτόλις
Δῆμος δ' αὖτ' αὐτοῦ.

Primum incepisti orationem falsò hospes,

Quærens tyrannum hic, non enim regitur

Ab uno viro, sed est libera hæc civitas,

Populus autem regnat.

Hæc ille; cum tamen rex in illa civitate & esset & dictus esset. Testis est etiam divinus Plato in epistola octava, Induxit Lycurgus senatum & Ephorum potestatem, τῆς βασιλείας δεξιῆς αὐτῆς potestati regiæ maximè salutarem, quæ hac ratione per tot sæcula magna cum laude conservata est; post-

quam lex domina, rex facta est hominum. Lex autem rex esse non potest, nisi sit qui in regem quoque, si usus venerit, lege possit agere. Sic temperatam potestatem regiam Siciliensibus commendat, *ἐνδεκτα πρὸς τὸ μὴ ἐλευθερὸν εἶναι, &c.* sit libertas cum regia potestate; sit regia potestas reddendæ rationi obnoxia; dominetur lex etiam regibus siquid præter legem fecerint. Aristoteles denique politicorum 3^{io}. In repub. Spartæ norum videtur, inquit, regnum esse maximè, eorum regnorum quæ sunt secundum legem: omnes autem regni species secundum legem fuisse ait, præter unam, quam vocat *παύσησιν*, neque talem usquam extitisse meminit. Tale itaque regnum maximè omnium propriè & dici & esse regnum sensit Aristoteles, quale apud Spartanos fuit: talem proinde regem non minùs propriè & dici & esse regem, ubi tamen populus supra regem erat, negare non potuit. Cum tot tantique authores & nomen & rem regiam suâ fide salvam regi præstiterint, etiam ubi populus penès se summam potestatem, tamen exercere non solet, tamen, quoties opus est, obtinet, noli tam angusto animo summæ rerum Grammaticalium, hoc est vocabulorum, sic timere, ut potius quàm glossarii tui ratio turbetur, aut detrimenti quid capiat, prodere libertatem omnium, & rempub. velis. Scito etiam dehinc, nomina rebus servire, non res nominibus; ita plus sapias, nec in infinitum, quod metuis, ibis. Frustrà ergo

scribere: non tibi igitur, qui ea blatis, quorum nihil intelligis, sed iis qui te pretio conduxerunt respondebitur. Quis ordinem procerum è parlamento ejecit? an populus? Immo populus; eoque facto servitutis jugum à cervicibus suis haud ferendum dejecit. Ipsi milites, à quibus hoc factum dicis, non exteri, sed cives, & magna pars populi fuere; idque cætero ferè consentiente populo & cupiente, nec sine Parlamenti etiam autoritate fecerunt. An populus, inquis, plebeium ordinem domus inferioris mutilavit, alios fugando, &c. Populus inquam; quod enim Senatûs pars potior, id est sanior, fecit, in quo vera populi potestas residebat, quid ni id populum fecisse dicam? Quid si servire, quid si vænum rempub. dare, in Senatu plures maluerint, annon id impedire, & libertatem retinere, si in manu est suâ, paucioribus licebit? At duces hoc fecerunt cum militibus suis. Habenda igitur gratia est ducibus, quod operas & tabernarios Londinenses qui paulò antè, veluti fæx illa Clodiana, ipsam curiam obsederant, ferocientes repulerint, reipub. non defuerint. Tæne idcirco jus Parlamenti primarium ac proprium, ut libertati imprimis populi sive pace sive bello prospiciat, militarem dominationem appellabis? Verùm hoc à perduellibus dici, qui tibi ista dictârunt, non est mirum; sic enim perditissima olim Antoniorum factio Senatum Romanum contra hostes patriæ ad fuga euntem, *Castra Pompeii* appellare solebat.

solebat. Jam verò fortissimo nostri exercitûs ductori Cromuello, quod is amicorum læto agmine stipatus, non sine favore populi secundo, votis etiam bonorum omnium prosequentibus, in bellum Hibernicum Deo gratissimum proficisceretur, invidisse tuos gaudeo; auditis enim postea tot ejus victoriis, jam arbitror eos livore contabuisse. Multa prætereo quæ de Romanis militibus prolixè nugaris: quod sequitur à veritate remotissimum esse quis non videt? Populi, inquis, potestas esse desinit ubi regis esse incipit. Quo tandem jure? cùm satis constet, omnes ferè ubique gentium reges sub certis conditionibus traditum sibi regnum à populo accipere: quibus si rex non steterit, cur illa potestas, quæ fiduciaria tantum fuit, ad populum redire non debeat, tam à rege quàm à consule, vel ab alio quovis magistratu, tu velim doceas: nam quod salutem reipub. id ais postulare, ineptias dicis, cùm salatis ratio eadem omninò sit, sive à rege, sive ab optimatibus, sive à triumviris imperio sibi tradito perperam utentibus potestas illa ad populum revertatur; posse autem à magistratibus quibuscunque præterquam à rege solo ad populum reverti ipse concedis. Sanè si neque regi, neque ullis magistratibus imperium in se populus mentis compos dederit, nisi tantummodò communis omnium salutis causâ, nihil potest obstare quominus ob causas planè contrarias ne interitus omnium sequatur, haud secus regi quàm aliis

Z

magi-

magistratibus, quod dedit imperium adimere possit: quid quod uni etiam facilius quam pluribus ademerit? & potestatem in se plusquam fiduciariam cuiquam mortalium tradere summæ esset insaniæ: neque credibile est ullum ab orbe terrarum condito populum, qui quidem suæ spontis esset, adeo miserè desipuisse, ut vel omnem prorsus potestatem ab se alienaret, aut suis magistratibus conceditam sine causis gravissimis ad se revocaret. Quod si discordiæ, si bella intestina inde oriantur, regium certè jus nullum inde oritur illius potestatis per vim retinendæ, quam populus suam sibi vendicat. Ex quo efficitur, quod ad prudentiam populi, non ad jus regis referendum est, quodque nos non negamus, *rectorem non facile mutandum esse*: nunquam ergo aut nulla prorsus de causâ, nullo modo sequitur: neque tu adhuc quicquam allegasti, neque jus ullum regis expromisti, quo minus liceat consentienti populo, regem haud idoneum regno privare; siquidem id, quod etiam in Gallia tua sæpius factum est, sine tumultu ac civili bello fieri possit. Cum itaque salus populi suprema lex sit, non salus tyranni, ac proinde populo in tyrannum, non tyranno in populum prodesse debeat, tu, qui tam sanctam legem, tam angustam tuis præstigiis pervertere es ausus, qui legem inter homines supremam, & populo maximè salutarem ad tyrannorum duntaxat impunitatem valere voluisti, tu inquam

quam scito, quandoquidem Angli *Enthusiastæ*, & *Enthei*, & *vates* toties tibi sumus, me vate scito, Deum tibi atque homines tanti piaculi ultores imminere: quanquam universum genus humanum subicere tyrannis, id est, quantum in te fuit, ad bestias damnare, hoc ipsum scelus tam immane sua partim in te ultio est, suis te furiis quocunque fugis terrarum, atque oberras, vel citius vel serius insequetur; & pejore etiam eâ, quam nunc insanis, insaniâ agitabit. Venio nunc ad alterum argumentum tuum, prioris haud dissimile; si populo resumere liceret potestatem suam, *nihil tum esset discriminis inter popularem & regalem statum, nisi quod in hoc singuli rectores constituuntur, in illo plures*: quid si nihil aliud interesset, numquid inde respub. detrimenti caperet? Ecce autem aliæ differentiæ à temetipso allatæ, *temporis nimirum & successionis*: cum populares magistratus annui ferè sint, reges, nisi quid committant, perpetui; & in eadem plerunque familia. differant ergo inter se aut non differant, de istis enim minutis nihil laboro, in hoc certè conveniunt, quod utrobique populus quoties id interest reipub. potest quam alteri potestatem salutis publicæ causâ tradiderat, eam ad se rursus nec injuriâ eandem ob causam revocare. *At lege regia Romæ sic appellata, de quâ in institutis, populus Romanus principi & in eum omne imperium suum, & potestatem concessit.* Nempe vi Cæsarum coactus, qui honesto legis

CAPUT VII.

PROpter duo incommoda sanè maxima, & pro tuo pondere gravissima, potestatem populi esse regià majorem proximo capite negasti: quippe, si concederes, quærendum regi aliud nomen esset, translato in populum regis vocabulo; & partitiones quædam politicæ conturbarentur: quorum alterum vocabularii dispendium foret, alterum, tuorum Crux politicorum. Ad ea sic à nobis responsum est, ut primum salutis & libertatis nostræ, deinde etiam nomenclaturæ tuæ & politices habita nonnulla ratio esset. Nunc aliis rationibus evincendum esse ais, regem à sibi subjectis judicari non posse, quarum hæc erit maxime potens & valida, quod rex parem in suo regno non habeat. Quid ais? non habet rex in suo regno parem? quid ergo illi duodecim vetustissimi Franciæ Pares? an fabulæ sunt & nugæ? an frustra & ad ludibrium sic nominati? Cave istam viris Galliæ Principibus contumeliam dixeris. An quia inter se pares? quasi verò nobilitatis totius Gallicæ duodenos tantum inter se pares esse; aut dicendos idcirco Franciæ Pares existimandum sit. Quod nisi re-

vera

vera sint regis Franciæ Pares, quòd cum eo repub. pari jure atque consilio administrent, vide ne in Franciæ regno potius quàm in nostra repub. quòd unicum tuà interest, glossario illudatur. Age verò, fac planum, non esse regi in regno suo parem. Quia, inquis, populus Romanus post reges exactos, duos constituit Consules, non unum; ut si unus peccaret, coerceri à collega posset. Vix fingi quicquam potuit ineptius: cur igitur unus duntaxat Consul fasces apud se habuit, non uterque, si ad alterutrum coercendum alter datus erat? quid si etiam uterque contra repub. conjurasset, an meliore loco res fuisset, quàm si collegam alteri nullum dedissent? Constat autem & ambos Consules & Magistratus omnes obtemperare Senatui semper debuisse, quoties id è repub. esse, patribus & plebi visum est. Hujus rei Marcum Tullium in oratione pro Sestio locupletissimum testem habeo: à quo simul brevissimam Romanæ civitatis descriptionem accipe; quam is & sapientissimè constitutam, & omnes bonos cives nosse eam oportere dicebat, quòd idem & nos dicimus. Majores nostri cum regum potestatem non tulissent, ita magistratus annuos creaverunt, ut consilium Senatûs reipub. præponerent sempiternum: deligerentur autem in id consilium ab universo populo; aditusque in illum summum ordinem omnium civium industriæ ac virtuti pateret: Senatum reipub. custodem, præsidem, propugnatorem collocaverunt:

runt: Hujus ordinis auctoritate uti magistratus, & quasi ministros gravissimi consilii esse voluerunt. Exemplo illustri esse poterunt Decemviri; qui cum potestate consulari, & summâ præditi essent, eos tamen omnes simul, etiam renitentes, patrum auctoritas in ordinem coëgit; Consules etiam nonnullos, antequam magistratum deposuerant, hostes judicatos & contra eos sumpta arma esse legimus: hostilia enim facientem, esse consulem nemo putabat. Sic bellum contra Antonium Consulem Senatûs auctoritate est gestum: in quo victus pœnas capitis dedisset, nisi Octavianus Cæsar regnum affectans everteudæ reipub. consilium cum eo iniisset. Jam quod hoc proprium esse ais *Majestatis regalis*, ut imperium penes unicum sit, haud minus lubricum est, & à te quidem ipso statim refellitur: *Judices*, enim *Hebræorum* & *singuli*, & *toto vita spatio imperium obtinebant*; Scriptura quoque reges eos vocat; & tamen à Synedrio magno judicabantur. Ita fit, dum dixisse omnia vis videri, ut nihil ferè nisi pugnantia loquaris. Quæro deinde qualem tu formam regiminis esse dicas, cum Romanum imperium duo simul trêsvē imperatores habuerunt; an imperatores tibi, id est reges, an optimates, an triumviri videntur fuisse? An verò dices Romanum imperium sub Antonino & Vero, sub Diocletiano & Maximiano, sub Constantino & Licinio, non unum imperium fuisse? Jam ista tua statuum tria ge-

nera

nera tuismet ipsius argutiis periclitantur, si reges isti non fuere: si fuere, non est ergò proprium imperii regii, ut penes unicum sit. *Alter*, inquis, *horum si delinquat, potest alter de eo referre ad populum vel ad senatum, ut accusetur & condemnetur*. Annon ergò judicat vel populus vel Senatus ad quos alter ille refert? Si quid igitur ipse tribuis tibi, collegâ opus non erat ad judicandum collegam. Heu te defensorem, nisi execrabilis potius esses, planè miserandum! undique ictibus adeò opportunum, ut si fortè per lusum destinare quis velleret, quovis te loco punctum ferire, vix esse credo ubi temere possit aberrare. *Ridiculum esse statuis, regem in se judices dare velle à quibus capite damnaretur*. Atqui ego non ridiculum, sed optimum tibi propono imperatorem Trajanum; qui præfectum prætorio Saburanum, cum ei insignie potestatis, uti mos erat, pugionem daret, crebrò sic monuit. *Accipe hunc gladium pro me, si rectè agam, sin aliter, in me magis, quod moderatorem omnium vel errare minùs fas sit*. Hæc Dion & Aurelius Victor. Vides ut judicem in se statuerit imperator egregius quamvis non parem. Hoc idem Tiberius per simulationem & vaniloquentiam fortasse dixisset; Trajanum autem virum optimum & sanctissimum non id ex animo dixisse quod verum, quod jus & fas esse sentiebat, sceleratus penè sit qui arbitretur. Quanto justius ergò Senatui, cum viribus superior potuerit non

A a

parere,

parere, planè ex officii ratione paruit; & jure superiorem est factus. De quo Plinius in Panegyrico. *Senatus ut susciperes quartum Consulatam & rogavit & jussit; imperii hoc verbum, non adulationis esse, obsequio tuo crede: & paulò post, hac nempe intentio tua ut libertatem revoces ac reductis.* Quod Traianus de se, idem Senatus de Traiano sensit, suamque auctoritatem revera esse supremam; nam qui imperatorem jubere potuit, potuit eundem & judicare. Sic Marcus Aurelius imperator, cum praefectus Syria Cassius regnum ei eripere conaretur, obtulit se in iudicium vel Senatui vel Populo Romano; paratus regno cedere, siquidem illi ita videretur. Jam verò quis rectius aut melius de jure regio existimare & statuere queat, quam ex ore ipso regum optimorum. Profectò jure naturali rex quisque bonus vel senatum vel populum habet sibi semper & parem & superiorem: Tyrannus autem cum naturâ infimus omnium sit, nemo non illi par atque superior existimandus est, quicumque viribus plus valet. Quemadmodum enim à vi olim ad leges duce naturâ deventum est, ita, ubi leges pro nihilo habentur, necessariò, eadem etiam duce, ad vim est redeundum. *Hoc sentire, inquit Cicero pro Sestio, prudentiae est; facere, fortitudinis; & sentire verò & facere, perfectae cumulatque virtutis.* Maneat hoc igitur in natura, nullis parasitorum artibus concutiendum, rege sive bono, sive malo, vel

sena-

senatum vel populum esse superiorem. Quod & ipse confiteris, cum potestatem regiam à populo in regem transiisse dicis. Quam enim regi potestatem dedit, eam naturâ, ac virtute quadam, vel ut ita dicam virtualiter, etiam cum alteri dederit, tamen in se habet: Quæ enim causæ naturales isto modo per eminentiam quandam quidvis efficiunt, plus semper suæ retinent virtutis quam impertiunt; nec impertiendo se exhaustiunt. Vides, quò propius ad naturam accedimus, eò evidentius potestatem populi supra regiam eminere. Illud etiam constat, populum, modò id ei liberum sit, potestatem regi suam simpliciter & mancipio nunquam dare, neque naturâ posse dare; sed tantum salutis & libertatis publicæ causâ, quam cum rex procurare destiterit, intelligitur populum nihil dedisse; quia certo fini tantummodò dedit, monente ipsa naturâ; quem finem si neque natura, neque populus assequitur, non erit magis ratum quod dedit, quam pactum quodvis aut foedus irritum. His rationibus firmissimè probatur superiorem rege esse populum; unde argumentum hoc tuum maxime potens & validum, non posse regem judicari, quia parem in suo regno non habet, nec superiorem, diluitur. Id enim assumis quod nullo modo concedimus. In populari statu, inquis, Magistratus à populo positus ab eodem ob crimen plecti potest; In statu Aristocratico optimates, ab iis quos habent collegas, sed pro monstro est,

A a 2

ut

ut rex in regno suo cogatur causam capitis dicere. Quid nunc aliud concludis quàm miserrimos esse omnium & stultissimos, qui regem sibi constituunt? Sed quamobrem, quæso, non poterit populus tam regem punire reum, quàm popularem magistratum, aut optimates? An putas omnes populos qui sub regibus vivunt, amore servitutis usque eò deperisse, ut, liberi cùm essent, servire maluerint, seque omnes, seque totos in unius dominium viri sæpe mali, sæpe stulti ita tradere, ut contra dominum, si fors ferat, immanissimum, nullum in legibus, nullum in natura ipsa præsidium salutis, aut perfugium sibi reliquerint? cur ergo regibus primò regnum ineuntibus conditiones ferunt, cur leges etiam dant regnandi, an ut sperni se eò magis atque irrideri paterentur? adeòne populum universum se abjicere, se deserere, sibi deesse, spem omnem in uno homine, eoque ferè vanissimo, collocare? cur item jurant reges nihil se contra legem facturos? ut discant nempe miseri mortales suo maximo malo, solis licere regibus impune pejerare. Id quod hæc tua nefanda conlectaria demonstrant. Si rex qui eligitur, aliqua vel cum sacramento promiserit, quæ nisi promississet, fortasse nec sumptus esset, si stare nolit conventus, à populo judicari non potest. Immo si subditis suis juraverit in electione, se secundum leges regni justitiam administraturum, & nisi id faciat, eos sacramento fidelitatis fore solutos, & facto ipso abitu-

rum

rum esse potestate, à Deo non ab hominibus pena in fallentem exposcenda est. Descripti hæc, non ob elegantiam, sunt enim incultissima, nec quod amplius refutationis indigeant, etenim ipsa se refutant, se explodunt, se damnant apertissimà falsitate suâ, atque turpitudine, sed eò feci, ut ob merita tuâ egregia commendarem te regibus: qui inter officia aulæ tam multa aliquem dignitatis locum, aut munus idoneum tibi prospiciant: cum enim alii sint à rationibus, alii à potulibus, alii à voluptatibus, tu iis commodissimè sanè eris à perjuriis; tu regis non elegantie, nam inscius nimium es, sed perfidiæ summus arbiter eris. Verùm ut summam in te stultitiam summâ improbitate conjunctam esse omnes fateantur, expendamus paulo accuratius præclara illa, quæ proximè affirmasti: Rex, inquis, etsi subditis juraverit in electione, se secundum leges regnaturum, & ni faciat, eos sacramento fidelitatis solutos fore, & se facto ipso abiturum potestate, abdicari tamen aut puniri ab iis non poterit. Quî minùs quæso rex quàm popularis magistratus? quia in eo regimine populus non omnem transfundit potestatem suam ad magistratum. An hic igitur in regem? cui regnum in se non diutius tradunt, quàm id bene gesserit. Tam itaque rex juratus in leges, reus abjici aut puniri poterit, quàm popularis magistratus. Nam argumento illo Pancratice omnis in regem translata potestatis, amplius uti non potes;

Aa 3

quod

quod tuis ipse machinis imprudens arietasti. Cognoscite nunc aliam potentissimam & invictam ejus rationem cur subditi regem judicare nequeant, quia legibus solutus est, quia leges solus rex omnes fert; quæ cum falsissima esse jam toties probaverim, hæc etiam invicta tua ratio cum priore ad nihilum recidit. Cæterum rex ob delicta quævis privata, utpote stuprum, adulterium, & similia, si raro plectitur, non tam justitiâ quàm æquitate id fit, ne plus turbarum ex morte regis, & rerum mutatione populo eveniat, quàm boni ex uno atque altero vindicato. Ex quo verò omnibus gravis & intolerandus esse incipit, tum quidem, quoquo possunt modo, judicatum vel injudicatum omnes nationes tyrannum occidere fas esse semper credidere. Unde Marcus Tullius in secunda Philippica de Cæsaris interfectores. *Hi primi cum gladiis non in regnum appetentem, sed in regnantem impetum fecerunt: quod cum ipsum factum per se præclarum atque divinum est, tum est positum ad imitandum. Quàm hujus tu dissimilis! Homicidium, adulterium, injuria, non hæc crimina regia sunt, sed privata. Euge parasite, lenones jam omnes & propudia aulica hac voce demeruiisti; O quàm lepidè simul & parasitaris, & eadem operâ lenocinaris! Rex adulter bene potest regnare, & homicida, ideoque vitâ privari non debet, quia cum vitâ regno quoque exueretur; at nunquam hoc fuit probatum legibus divinis aut humanis,*

manis, ut duplex vindicta de uno crimine sumeretur. Os impurum & infame! eadem ratione nec populares magistratus, nec optimates, ne duplici poenâ afficerentur, ne judex quidem, aut senator flagitiosus poenas capite ulla perolvere debebit; cum vitâ enim & ipsi suo magistratu privarentur. Ut potestatem, sic majestatem etiam populo adimere & in regem conferre studes; vicariam si vis & translativam; primariam certè non potes, uti nec potestatem. Crimen, inquis, majestatis non potest committere rex adversus populum suum; potest autem populus adversus regem. Et tamen rex propter populum duntaxat rex est, non populus propter regem. Populus igitur universus aut pars major plus semper rege debet posse: negas, & calculos ponis, plus potest quàm singuli, bini, terni, deni, centeni, milleni, decies milleni. Esto. Plus quàm dimidia pars populi. Non repugno. Quid si alterius dimidia pars altera accedat, annon adhuc plus poterit? Minimè. Progredere; quid auferis abacum, peritissimo Logista, an progressionem Arithmeticam non calles? Vertit rationes, & annon rex cum optimatibus plus potestatis habeat, quarit; iterum nego, Vertumne, si pro optimatibus procures intelligas, quoniam accidere potest, ut nemo inter eos optimatis nomine sit dignus: sit etiam sapius, ut multò plures de plebe sint, qui virtute & sapientiâ procures antecellant; quibus cum pars populi major vel

potior

potior accedit, eos universi populi instar esse haud verear dicere. *At si plus quam universi non potest, ergo rex erit tantum singulorum, non omnium universum sumptorum, recte; nisi ipsi voluerint.* Rationes jam subducito; comperies te imperitè supputando sortem perdidisse. *Dicunt Angli penes populum jus majestatis ex origine & natura residere, hoc verò est omnium statuum everisionem inducere.* Etiamne Aristocratia, & Democratia? Credibile sanè narras: quid si etiam Gynæocratia, sub quo statu ferunt te domi propemodum vapulare, annon bearènt te Angli, O perpusilli homo animi? sed hoc frustra speraveris; æquissimè enim est comparatum, ut qui tyrannidem foris imponere omnibus cupias, ipse domi tue servitutem servias turpissimam, & minimè virilem. *Doceamus te oportet, inquis, quid nomine populi intelligi velimus.* Per multa sunt, quæ te doceri potius oporteret; nam quæ te propius attingunt, videris ea penitus ne scire, & præter literulas nihil unquam didicisse, ne percipere quidem potuisse. Hoc tamen scire te putas, nos populi nomine plebem solùm intelligere quòd optimatum confessum abrogavimus. At illud est ipsum quod demonstrat nos populi vocabulo omnes ordinis cujuscunque cives comprehendere; qui unam tantummodo populi curiam supremam stabilivimus, in qua etiam procures, ut pars populi, non pro sese quidem solis, ut antea, sed pro iis municipiis,

à quibus

à quibus electi fuerint, suffragia ferendi legitimum jus habent. Inveheris deinde in plebem, *cæcam eam & brutam, regendi artem non habere, nil plebe ventosius, vanius, levius, mobilius;* Conveniunt in te optimè hæc omnia; & de infima quidem plebe sunt etiam vera, de media non item; quo ex numero prudentissimi ferè sunt viri, & rerum peritissimi: ceteros hinc luxus & opulentia, inde egestas & inopia à virtute, & civilis prudentia studio plerunque avertit. *Plures nunc esse modos asseris regum constituendorum, qui nihil populo debent hoc nomine, & imprimis illi, qui regnum habent hereditarium.* At verò servæ sint istæ nationes oportet, & ad servitutem natæ, quæ talem agnoscant dominum, cui se sine assensu suo hereditate obvenisse credant: pro civibus certè, aut ingenuis & liberis haberi non possunt; nec reipub. habere ullam censuram; quinimò inter facultates, & possessiones quasi heri sui, & herilis filii numerandæ sunt: nam quod ad jus domini, quid distent à servitiis & pecoribus non video. Secundo, *qui armis sibi regnum fecit, populum, inquis, non potest authorem agnoscere imperii prolati vel usurpati.* At nobis non de victore, sed de subacto rege sermo nunc est; quid victor possit, alias disputabimus, tu hoc age. Quod autem regi jus patrisfamilias antiquum toties attribuis, ut inde absolutæ potestatis in regibus exemplum petas, dissimillimum id esse jam sæpius ostendi: Aristoteles

Bb

teles

teles etiam ille quem crepas vel initio politico-
rum, si legisses, idem te docuisset: ubi ait malè
eos judicare, qui inter patremfamilias & regem
parùm interesse existimant; regnum enim à fa-
milia, non numero solum, sed specie differre. Post-
quam enim pagi in oppida & urbes crevere,
evanuit paulatim jus illud regale familiæ, & ag-
nosci desitum est. Hinc scribit Diodorus. l. i.
regna antiquitus dari non regum filiis, sed iis
quorum maxima in populum beneficia extite-
runt. Et Justinus, Principio rerum, gentium, na-
tionumque imperium penès reges erat; quos ad fa-
stigium hujus majestatis, non ambitio popularis, sed
spectata inter bonos moderatio provehebat. Unde
perspicuum est, in ipso gentium principio, im-
perium paternum & hereditarium virtuti, &
populari statim juri celsisse. Quæ origo imperii
regii & ratio & causa maximè naturalis est.
Ob eam enim ipsam causam primò homines in
unum convenere, non ut unus omnes insulta-
ret, sed ut quocunque alterum ladente, ne lex
deesset, neve judex inter homines, quo læsus
aut defendatur aut saltem vindicetur. Disper-
sos olim homines & dispalatos disertus aliquis,
& sapiens ad vitam civilem traduxit; tu hoc
maximè consilio, inquis, ut in congregatos imperium
haberet. Nimbrotum forasse intelligis, qui ty-
rannorum primus fuisse dicitur: vel hæc tua
soliis malitia est, quæ in illos olim magnos &
excellsi animi viros cadere non potuit, tuum so-

lius

lius commentum, à nemine, quod sciam, ante
te traditum; cum utilitatem & salutem generis
humani, non sua commoda, suumque domi-
natum respexisse illos primos urbium condito-
res, antiquorum omnium monumentis prodi-
tum sit. Unum præterire non possum, quo tu
veluti emblemate quodam exornare credo cæ-
tera hujus capituli voluisti: si consulem, inquis,
in judicium venire oportuisset, priusquam magistra-
tu abisset, dictator ad hoc creandus fuisset, cum ini-
tio dixeris, ideo collegam ei fuisse datum. Sic tua
semper inter se congruunt, & quid de quaque
re dicas, quidve scribas, quam nullius momenti
sit, paginis ferè singulis declarant. Sub anti-
quis regibus Anglo-saxonicis plebem, ais, ad comitia
regni nunquam vocari solitam esse. Si quis no-
strorum hoc affirmasset, possem eum haud mul-
to negotio erroris arguere; tuâ istâ peregrinâ af-
firmatione res nostras hallucinante miris ma-
veor. Et de communi regum jure quæ habuisti
hæc ferè sunt. Reliqua multa, nam & sæpissi-
mè devius esse soles, prætermitto, vel quæ fun-
damento nituntur nullo, vel quæ extra causam
posita sunt: non enim id operam do, ut tibi par
esse loquacitate videar. *B b 2* CAPUT

CAPUT VIII.

SI de communi regum jure, Salmasi, quæ sentires, ea sine contumelia cujusquam protulisses, quamvis in hac rerum apud Anglos mutatione, tamen, cum libertate scribendi uterere tuâ, neque erat cur quisquam Anglorum tibi succenseret, neque in asserendâ, quam tueris, sententiâ minus effecisses. Nam si hoc & Moysi & Christi præceptum est, omnes regibus suis tam bonis quam malis subijci, sive Hispanos, sive Gallos, sive Italos, sive Germanos, sive Anglos, sive Scotos, quod supra (p. 127.) affirmabas, quid attinebat te exterum & ignotum jura nostra balbutire, neâque velle nobis e cathedra quasi schedulas tuas, & miscellanea prælegere, quæ ut cunque legibus divinis debere cedere multis antea verbis docueras. Nunc satis constat non tam tuopte ingenio ad causam regiam adjecisse te animum, quam partim pretio, pro ejus, qui te conduxit, copia, maximo, partim spe præmii cujusdam majoris conductum fuisse, ut Anglos vicinorum nemini molestos, rerum tantummodò suarum arbitros libello infami lacerares. Hoc nisi esset, quenquamne tantâ credibile est impudentiâ

pudentiâ esse aut insaniâ, ut longinquus & extraneus immergere se gratis in res nostras, ad partes etiam se adjungere non dubitaret? Nam quid tuâ malum refert, quid rerum Angli interesse gerant? Quid tibi vis Ole, quid tibi quæris? nihilne domi habes quod ad te pertinet? Utinam eadem haberes quæ habuit ille notissimus in epigrammate Olus, & fortasse habes, dignus profectò es. An uxor tua stimulatix illa, quæ ut in gratiam exulis Caroli hæc scriberes etiam currentem incitasse fertur, ampliores fortè in Anglia professiones, & honoraria nescio quæ, redeunte Carolo, ominata tibi est? At scitote femina Virque, non esse locum in Anglia neque lupo neque Lupi Domino. Unde mirum non est te toties in molossos nostros tantam rabiem effudisse. Quin redis ad illustres illos in Gallia titulos tuos, & imprimis ad famelicum illum Lupi dominatum, deinde ad consistorium illud regis Christianissimi sacrum, nimis longo intervallo consiliarius peregrè abes à patriâ. Verum illa, quod planè video, neque te desiderat neque consilia tua, ne cum redires quidem paucis ab hinc annis, & culinam Cardinalitiam olfacere, & sectari cœpisses: sapit mehercule, sapit, tæque oberrare semivirum Galum cum uxore viro, & refertissimis inaniarum scriniis facillè sinit, donec stipem sive equi grammaticæ, sive illustri Hippocritico satis largam alicubi gentium inveneris, si cui fert ani-

mus regi vel civitati, doctorem erraticum & venalem mercede maximâ liceri. Sed eccum tibi licitatore; vendibilis necne sis, & quanti, jam statim videbimus. *Pertendunt*, inquis, *Parricidæ, regni Anglicani statum mixtum esse, non merè regium.* Pertendit idem sub Edvardo 6to Smithus, noster, juris consultus idem bonus, & politicus, quem fuisse parricidam non dices, ejus libri ferè initio, quem de repub. Anglicanâ scripsit; neque id de nostrâ solùm, sed de omni penè repub. idque ex Aristotelis sententiâ verum esse affirmat; neque aliter ullam rempub. stare posse. At enim quasi piaculum esse crederes quicquam dicere sine repugnantis, ad priores illas & jam tritissimas fœdè revolveris. *Nullam gentem ais esse nec fuisse unquam quæ regis appellatione non intellexerit eam potestatem quæ solo Deo minor est, quæque solum Deum judicem haberet; & tamen paulo post fateris, nomen regis datum vel olim fuisse ejusmodi potestatibus & magistratibus qui plenum & liberum jus non haberent, sed à populi nutu dependens, ut sufetes Carthaginiensium, judices Hebræorum, reges Lacedæmoniorum, & postremo Aragonensium.* Satisne bellè tibi constas? Tum quinque monarchiæ species ex Aristotele recenses, quarum una tantùm jus illud obtinuit quod tu regibus commune omnibus esse dicis. De qua haud semel jam dictum est, nullum ejus exemplum vel ab Aristotele allatum, vel usquam extitisse: quatuor reliquas, & legitimas,

&

& legibus fuisse minores dilucidè ostendit. Primum horum erat regnum Laconicum, & maxime quidem ejus sententiâ regnum, eorum quatuor quæ legitima erant. Secundum erat barbaricum hoc solo diuturnum quia legitimum, & volente populo: nolente autem, omnis rex continuò non erit rex sed tyrannus, si invito populo regnum retinuerit, eodem teste Aristotele. l. 5. Idem de tertia regum specie dicendum est, quos ille *Æsymnetas* vocat, electos à populo, & ad certum plerunque tempus, certasque causas, quales ferè apud Romanos fuere Dictatores. Quarta species eorum est, qui Heroicis temporibus regnabant, quibus ob egregia merita regnum ultro à populo delatum erat, sed legitimum tamen; neque verò hi nisi volente populo regnum tenebant, nec aliâ re magis differre has quatuor regni species à tyrannide aut, quàm quòd illic volente, hic invito populo regnetur. Quinta denique regni species, quæ *παρανομία* dicitur, & est cum summa potestate, quale tu jus regum omnium esse vis, à philosopho planè damnatur, ut neque utile, neque justum, neque naturale, nisi sit ut populus ferre possit istiusmodi regnum, isque deferat qui virtute aliis omnibus longè prælucent. Hæc 3ta politicorum, cuius obvia sunt. Verùm tu, credo, ut vel semel ingeniosus & floridus esse viderere, has quinque monarchiæ species quinque zonis mundi assimilare gestiebas; Inter duo extrema poten-

tie

tia regalis tres alia species interposita magis temperata videntur, ut inter zonas torridam & frigidam, quæ mediæ jacent. Festivum caput! quam pulchras nobis similitudines semper concinnas! Tu igitur, quò regnum absolutæ potestatis ipse damnas, ad zonam frigidam hinc ocyus amollire; quæ post adventum illic tuum plus duplo frigebit: nos interim à te novo Archimede sphaeram illam, quam describis, mirabilem expectamus, in qua duæ sint extremæ zonæ, una torrida, altera frigida, tres mediæ temperata. Reges, inquis, Lacedæmoniorum in vincula conjici fas erat, morte multari fas non erat. Quare? an quia damnatum capite Agidem lictores & peregrini milites rei novitate percussi, regem ducere ad mortem non esse fas existimabant? Et populus quidem Spartanus ejus mortem ægrè tulit, non quòd rex capitali supplicio affectus fuerit, sed quòd bonus, & popularis, factione divitum judicio illo circumventus esset. Sic itaque Plutarchus, primus rex Agis ab ephoris est morte multatus; quibus verbis non quid fas, sed quid factum sit, tantummodò narrat. Nam qui regem in jus ducere, vel etiam in vincula possunt, illos non posse eundem supplicio ultimo afficere, puerile est credere. Accingeris jam tandem ad jus regum Anglicorum. Rex, inquis, in Anglia unus semper fuit. Hoc eo dicis, quia modò dixeras, rex non est nisi unus sit & unicus. Quod si ita est, aliquot sanè quos credebam Angliæ

Angliæ reges fuisse, non erant: nam ut multos omittam Saxoniorum, qui consortes imperii vel filios vel fratres habuere, constat Henricum 2^{dum} è stirpe Normànica cum filio regnasse. Ostendant, inquis, aliquod regnum sub unius imperio, cui non potestas absoluta adjuncta fuerit, in quibusdam tamen magis remissa, in aliis magis intentata. Ostende tu potestatem absolutam remissam, asine; annon absoluta est summa? Quomodo ergò summa & remissa simul erit? quoscunque fateberis reges cum remissa potestate esse, eos non esse cum absoluta facillè vincam; inferiores proinde esse populo naturâ libero, qui & suus ipse legislator est, & potestatem regiam vel intendere, vel remittere potest. Britannia, an tota olim regibus paruerit, incertum: Verisimilius est, prout tempora ferebant, nunc hanc nunc illam reipub. formam adhibuisse. Hinc Tacitus, Britanni olim regibus parebant, nunc per principes factionibus & studiis trahuntur. Deserti à Romanis, xli circiter annos sine regibus fuere; regnum itaque perpetuum, quod affirmas, antiquus non fuit; fuisse autem hæreditarium præcisè nego; quod & regum series, & mos creandi eorum demonstrat: disertis enim verbis petuntur populi suffragia. Postquam enim rex consuetum juramentum dedit, accedens archiepiscopus ad quatuor partes instructi suggestit; toties rogat populum universum his verbis, consentire vultis de habendo ipsum regem? planè ac si

Romano more dixisset, vultis, jubetis hunc regnare? quod opus non foret, si regnum jure esset hereditarium; verum apud reges usurpatio pro jure sepius obtinet. Tu Caroli bello toties victi jus regium jure belli fundare admitteris: Guilielmus scilicet cognomento *conqueror* nos subjugavit. At sciunt qui in nostra historia peregrini non sunt, Anglorum opes uno illo praelio Hastingenſi non adeo attritas fuisse, quin bellum facile instaurare potuissent. Sed regem accipere, quam victorem & tyrannum pati malebant. Dant itaque jusjurandum Guilielmo, se fidem ei servaturos: dat pariter Guilielmus juramentum illis, ad mortem altari, se omnia, quæ par est bonum regem, eis esse vicissim præstiturum. Cum falleret fidem, & rursus Angli arma caperent, diffusus ipse suis viribus juravit denuo, tactis Evangeliiis, antiquas se leges Angliæ observaturum. Si postea igitur Anglos misere afflixit, non id jure belli, sed jure perjurii fecit. Certum est præterea jam multis ab hinc seculis victos & victores in unam gentem coaluisse, ut jus illud belli, si quod unquam fuit, antiquari jam diu necesse sit. Ipsius verba morientis quæ ex libro Cadomensis fide dignissimo descripta reddimus, omnem dubitationem tollunt. *Neminem, inquit, Anglici regni constituo heredem.* Qua voce jus illud belli, simulque illud hereditarium, cum ipso mortuo Guilielmo conclamatum atque sepultum est.

Video

Video nunc aliquam te in aula dignitatem, quod prædixi fore, esse adeptum, summus nimirum aulicæ astutiæ quæstor regius & procurator es factus. Unde hoc quod sequitur videris ex officio scribere, Vir magnifice. *Siquis prædecessorum regum factionibus procerum, vel seditionibus plebis coactus, aliquid de suo jure remisit, id non potest successor obesse, quin id iterum sibi vindicet.* Recte mones: itaque si quo tempore majores nostri aliquid de jure suo per ignaviam amiserunt, an id oberit nobis, eorum posteris? Pro se illi quidem servitutem spondere, si vellent, pro nobis certe non poterant; quibus idem semper jus erit nosmet liberandi, quod illis erat in servitutem se cuilibet tradendi. Miraris quid faciat, ut rex Britannia hodie debeat haberi pro magistratu tantum regni, qui autem alia regna in Christianitate obtinent, plenam & liberam potestatem polleant. De Scotia remitto te ad Buchananum, de Gallia etiam tua, ubi hospes esse videris, ad Francogalliam Hotomani, & Girardum Franciæ Historicum, de cæteris ad alios, quorum nulli quod sciam Independentem erant: ex quibus de jure regio longè alia poteras didicisse, quam quæ doces. Cum jure belli tyrannidem regibus Angliæ asserere nequiveris, facis jam periculum in jure parasitico. Edicunt reges se regnare *Dei gratia*: quid si Deos se esse edixissent? te credo flaminem facile erant habituri: sic Pontifex Cantuariensis *Dei providentiâ* archiepiscopo

Cc 2

pari

pari prae se tulit. Tunc ista fatuitate Papam non vis esse regem in Ecclesia, ut regem constitueres plusquam Papam in repub. possis? At in regni statutis appellatur rex Dominus noster. Mirus ut quidem statutorum nostrorum nomenclator repente evasisti; nescis tamen multos dici dominos qui non sunt; nescis quam iniquum sit ex titulis honorariis, ne dicam adulatoriis, de jure & veritate rerum statuere. Eodem refer quod *Parlamentum regis* dicitur: nam & frenum regis vocatur; adeoque non magis rex Parlamenti est dominus, quam equus est sui dominus frani. At cur non regis *Parlamentum*, cum ab eo convocetur. Dicam tibi, quia convocatur etiam senatus à Consule, neque propterea dominus illius contum erat. Quod itaque rex *Parlamentum* convocat, id facit pro officio suo ac munere quod à populo accepit, ut etiam quos convocat, eos de arduis regni negotiis consulere, non de suis: aut si qua dici sua possunt, de iis postremo semper loco agi solitum erat; ad arbitrium etiam Parlamenti, non suum. Nec vero ignorant, quorum id interest scire, *Parlamentum* sive vocatum, sive non vocatum bis intra vertentem annum antiquitus ex lege potuisse convenire. At regis etiam leges nuncupantur. Sunt istae quidem ad regem phalerae; rex autem Angliae legem ferre per se potest nullam; neque enim ad leges ferendas, sed ad custodiendas à populo datas constitutus erat. Tunc

hic

hic fateris congregari idcirco *Parlamentum* ut leges conderet. Quapropter & lex Terrae vocatur, & lex populi. Unde Ethelstanus rex in praefatione legum, ubi omnes alloquitur, vobis, inquit, lege vestra omnia largitus sum: & in formula juramenti quo reges Angliae antequam crearentur obstringere se solebant, sic populus à rege stipulatur. Concedis justas leges quas vulgus elegerit? respondet rex, concedo. Erras etiam tota Anglia, qui regem quo tempore *Parlamentum* non habetur, plene planeque totum regni statum regio jure gubernare ais. Nam neque de bello, neque de pace quod magni sit momenti, quicquam decernere, ne in jure quidem dicendo curiarum decretis intercedere potest. Jurant itaque iudices nihil se in judiciis exercendis nisi ex lege facturos, etiamsi rex ipse dicto, aut mandato, vel etiam literis proprio annulo obsignatis aliter imperaret. Hinc saepius in nostro jure rex infans dicitur; nec sua jura aut dignitates, nisi pueri aut pupilli in modum, possidere. Spec. Just. c. 4. sect. 22. hinc etiam illud apud nos crebro dictum, rex non potest facere injuriam. Quod tu hoc modo scelerate interpretaris, non est injuria quam facit rex, quia in eo non punitur. Admirabilem hominis impludentiam & improbitatem vel hoc solo interpretamento quis non perspiciat? Capitis est imperare, inquis, non membrorum; rex Parlamenti caput est. Sic in nugare, si cor tibi saperet, erras iterum (sed quis

Cc 3

finis

finis errorum est tuorum) in quo regis confidarios à Parlamenti ordinibus non distinguis; nam neque illos quidem omnes, horum vero nullos reliquos non probatos eligere debebat rex; in plebeium autem ordinem ut quenquam eligeret, id sibi ne sumebat quidem unquam. Quibus id muneris populus delegabat, per municipia singuli suffragiis omnium eligebantur; notissima loquor, eoque brevior sum. *Falsum* autem esse ais, quod sanctæ Independentiæ cultores asserunt, Parlamentum à populo fuisse institutum. Video jam quid sit cur papatum tanto impetu evertere contendas: alium ipse papatum in alvo, quod aiunt, gestas: quid enim aliud uxor uxoris, lupo ex lupa gravidus, nisi aut portentum, aut papatum aliquando novum parturire te oportebat: certè Papa germanus quasi jam esses, sanctos & sanctas pro arbitrio facis; reges etiam omni peccato absolvis, & quasi strato jam hoste, ejus exuviis opimum te ornas. Verum, quia papa nondum per te planè cecidit, dum libri illius tui de *Primatu*, secunda & tertia, & fortasse quarta & quinta pars prodierit, qui multos mortales tædio prius enecabit, quam tu papam eo libro subegeris, sit satis interea, quaeso, ad Antipapatum saltem aliquem posse ascendere; est altera, quam tu, præter illam Independentiam abs te irritam, sanctorum in numerum seriò retulisti, Tyrannis regia: sanctæ ergò Tyrannidis regiae tu Pontifex eris Maximus; & nequid

nequid desit tibi ad Papales titulos, *Servus etiam servorum* eris, non Dei, sed aulae; quoniam illa Chenaani maledictio adhæsisse tibi ad præcordia videtur. *Bestiam* appellas *populum*. Quid interim es ipse? Non enim sacrum illud confitorium, neque sanctus ille Lupus te dominum suum aut populo exemerit aut vulgo; neque effecerit, quin, sicut es, teterrima ipse bestia sis. Certè libri sacri prophetici magnorum regum monarchiam & dominationem immanis Bestiæ nomine ac specie adumbrare solent. *Sub regibus ante Guilielmum*, inquis, *nulla Parlamenti mentio exstat*. De vocabulo Gallicano altercari non libet: res semper fuit: & Saxoniciis temporibus *Concilium Sapientum* vocari solitum concedis. Sapientes autem tam sunt plebis, quam procerum ex numero. At in *statuto Mertonensi*, vigesimo Hen. 3ⁱⁱ comitum & baronum tantum fit mentio. Ita te semper nomina decipiunt, qui tantum in nominibus ætatem omnem contrivisti; nobis enim satis constat, & *Quinque-portuum* curatores, & decuriones urbicos, nonnunquam & mercatores illo seculo baronum nomine appellatos fuisse; neque dubium omnino est, quin Parlamenti quosque Senatores quantumvis plebeios, ætas illa jure multo potiore barones nuncupaverit: nam & anno ejusdem regis 32 tam nobiles, quam plebeios fuisse convocatos, *Marlbrigi* statutum, sicut & reliqua fere statuta omnia disertis verbis testantur: quos etiam plebeios,

beios, comitatum magnates Edouardus tertius in præfatione Statuti Stapli, quam perdoctè pro me recitas, vocavit; eos nimirum qui de singulis civitatibus pro toto comitatu venerant; qui quidem plebeium ordinem constituiebant, neque erant proceres, aut esse poterant: Tradit etiam liber statutis illis vetustior, qui inscribitur, *Modus habendi Parlamenta*, licere regi cum plebe sola Parlamentum habere, legesque ferre, quamvis Comites & Episcopi non adsint; non itidem licere regi cum comitibus & episcopis, si plebs non aderit. Hujus rei ratio quoque adjicitur; quia cum nondum Comites aut episcopi constituti essent, reges cum populo tamen Parlamenta, & Concilia peragebant: deinde comites pro se tantum veniunt; plebei pro suo quisque municipio. Ex quo iste ordo universi populi nomine adesse intelligitur; eoque nomine & potiore, & nobiliore ordine patricio, omnique ex parte anteponendum esse. Sed *judicandi potestas*, inquis, *penes domum plebeiam nunquam fuit*. Neque penes regem Angliæ fuit unquam: illud tamen memineris, principio omnem potestatem à populo fluxisse, & etiamnum proficisci. Quod & Marcus Tullius de lege agraria pulcherrimè ostendit. Cum omnes potestates, imperia, curationes ab universo populo proficisci convenit, tum eas profectò maxime, quæ constituuntur ad populi fructum aliquem, & commodum; in quo & universi deligant quem populo maxime

maximè consulturum putent, & unusquisque studio & suffragio suo viam sibi ad beneficium impetrandum munire possit. Vides Parliamentorum veram originem, illis Saxonis archivis longè vetustiore. Dum in hac luce veritatis & sapientiæ versari licebit, frustra nobis obscuriorum ætatum tenebras offundere conaris. Quod non eò dici à me quisquam existimet, quasi ego de autoritate & prudentiâ majorum nostrorum detrahi quicquam velim; qui in legibus bonis ferendis plus sanè præstiterunt, quam vel illa secula, vel illorum ingenium & cultus tulisse videatur: & quamvis leges raro non bonas irrogarent, ignorantia tamen, & imbecillitas humanæ sibi conscii, hoc veluti fundamentum legum omnium posteris tradi voluerunt, quod & nostri Jurisperiti omnes agnoscunt, ut si qua lex aut consuetudo legi divinæ aut naturali, aut rationi denique repugnaret, ea ne pro lege sancita habeatur. Unde tu, etiam si edictum fortasse aliquod aut statutum in jure nostro, quo regi tyrannica potestas attribuatur, invenire posses, id, cum & divinæ voluntati, & naturæ, & rationi contrarium sit, intelligito, ex generali & primariâ ista lege nostra quam attuli, rescindi apud nos, & ratum non esse; verum tu jus nullum tale regium apud nos invenies. Cum enim judicandi potestas primitus in ipso populo fuisse constet, Anglos autem eam ab se in regem nullâ lege regia unquam transtulisse, ne-

D d

minem

minem enim judicare aut solet aut potest rex Angliæ, nisi per leges provisas jam & approbatas: *Electa l. j. c. 17.* sequitur eandem adhuc integram atque totam in populo sitam esse; nam parium domui aut nunquam traditam, aut recuperari jure posse non negabis. At, regis est, inquis, de vico municipium, de eo civitatem facere, ergo illos creant qui constituent domum inferiorem. At inquam, oppida & municipia regibus antiquiora sunt; etiam in agris populus est populus. Jam Anglicis tuis magnopere delectamur; *Countie Court, The Tunc, Hundreda*; mirâ nempe docilitate centenos Jacobos, tuos: Anglice numerare didicisti.

Quis expedivit Salmasium suam *Hundredam*, si Picamque docuit nostra verba conari? *Non est Magister artis venter*, & Jacobæ Centum, exulantis viscera marsupii regis. Quod si dolosi spes refulserit homini, Ipse Antichristi qui modo primatum Papæ Minatus uno est dissipare sufflatu, Cantabit ultro Cardinalitium melos.

Longam deinde de comitibus & Baronibus dissertationem subtexis; ut ostendas regem esse eorum omnium creatorem, quod facile concedimus, eoque nomine regibus plerumque serviebant; ideoque ne gentis libera deinceps iudices essent recte providimus. Potestatem con-

candi

candi parlamentum quoties libet, & quando vult dissolvendi ex omni temporis memoria penes regem esse affirmas. Tibine igitur balatroni mercenario & peregrino, perfugarum dictata exscribenti, an disertis legum nostrarum verbis fides habenda sit, infra videbimus. At, inquis, reges Angliæ parlamento majus imperium habuisse alio argumento probatur, eoque invincibili; regis potestas perpetua est & ordinaria, quæ per se sine Parlamento regnum administrat; Parlamenti extraordinaria est authoritas, & ad certas tantum res, nec sine rege quicquam validi statuere idonea. Ubi nam dicamus vim magnam latere hujus argumenti? an in ordinaria & perpetua? Atqui minores multi magistratus habent potestatem ordinariam & perpetuam, quos Irenarchas vocamus; an summam ergo habent? supra etiam dixi potestatem regi ideo traditam à populo fuisse, ut videret authoritate sibi commissa ne quid contra legem fiat; utque leges custodiret nostras, non ut nobis imponeret suas: regis proinde potestatem nisi in regni curiis & per eas, esse nullam: immo populi potius ordinaria est omnis, qui per duodecim viros de omnibus judicat. Atque hinc est quod interrogatus in curiâ reus, Cui te permittis judicandum; respondet semper ex more atque lege, Deo & populo, non Deo & regi, aut regis vicario. Parlamenti autem authoritas, quæ re & veritate, summa populi potestas in illum senatum colla-

D d 2

ra

ta est, si extraordinaria est dicenda, id tantum propter ejus eminentiam dicitur; alioqui, ut notum est, ipsi ordines appellantur, non extraordinem ergo; & si non actu, quod aiunt, virtute tamen perpetuum habent in omnes curias & potestates ordinarias jus atque auctoritatem; idque sine rege. Offendunt nunc limatulas, opinor, aures tuas nostrorum barbaræ locutiones: cujus ego si vacaret, aut operæ pretium esset, tot barbarissimos hoc uno libro notare possem, quot si pro merito lueres, profectò omnes puerorum ferulas in te frangi oporteret, nec tot aureos tibi dari, quot illi quondam pessimo poetæ; colaphos longè plures. *Prodigium esse ais, omnibus portentis opinionum monstrosius, quod fanatici personam regis à potestate ejus sejungant.* Equidem dicta singulorum non præstitero: personam autem si pro homine vis dici, separari à potestate ejus nec absurdè posse. Chrysostomus haud fanaticus docere te potuit; qui præceptum Apostoli de potestatibus ita explanat, ut potestatem ibi & rem, non hominem intelligi asserat. Quidni dicam regem, qui contra leges quid facit, id agere ut privatum vel tyrannum, non ut regem legitimæ potestatis præditum? Tu si uno in homine posse plures esse personas, easque ab ipso homine, sensu & cogitatione separabiles non intelligis, & sensus communis & latinitatis planè expers es. Sed hoc eò dicis, ut reges peccato omni absolvas, utque erepto Papæ primatu

primatu indutum te esse existimemus? Rex, inquis, non posse peccare intelligitur, quia peccatum ejus pena non consequitur. Quisquis ergo non punitur, non peccat; non furtum, sed poena facit furem; Salmasius Grammaticus non facit sollocismos, quia manum ferulæ subduxit: post eversum à te Papam sint isti sancti Pontificatus tui canones, vel certè indulgentiæ tuæ, sive sanctæ Tyrannidis, sive sanctæ Servitutis Pontifex dici mavis. Congesta extremo capite maledicta tua in *Anglicanæ reipub. & Ecclesiæ statum* prætereor: hoc enim habent tui similes, homo contemptissime, ut quidque plurimè dignum est laude, id solent per calumniam maxime vituperare. Sed de jure regio apud nos, seu potius de jure populi in regem ne quid temere affirmasse videar, proferre ex ipsis monumentis non gravabor, quamvis pauca quidem de multis, ea tamen quibus liquido satis constabit, Anglos ex lege & instituto, & more etiam majorum suorum, regem nuper judicavisse. Post Romanorum ex insula discessum sui juris Britanni circiter annos 40. sine regibus fuere; quos primos creaverunt, eorum nonnullos, supplicio affecere. Britannos eo nomine Gildas, contra quam tu facis, reprehendit, non quod reges necavere, sed quod injudicatos, vel ut ejus verbis utar, non pro veri examinatione. Vortigermus ob incestas cum filia nuptias, teste Nennio historicorum nostrorum post Gildam antiquiss-

mo, damnatur à beato Germano, & omni concilio Britonum, ejusque filio Guorthemiro regnum traditur. Haud multò hæc post Augustini obitum gesta sunt: unde vanitas tua facile redarguitur, qui suprà asseruisti, primum omnium Papam, & nominatim Zachariam docuisse, judicari reges posse. Circa annum Christi 600. Morcantius, qui tunc temporis in Cambria regnabat, propter cædem patrui ab Oudoceo Landavia Episcopo in exilium damnatur; quamquam is exilii sententiam latifundiis quibusdam ecclesiæ donatis redemit. Ad Saxones jam veniamus; quorum jura cum reperiantur, facta prætermittam. Saxones Germanis oriundos memineris; qui nec infinitam aut liberam potestatem regibus dedere, & de rebus majoribus consultare omnes solebant; ex quibus intelligere est, Parlamentum, si solum nomen excipias, etiam apud Saxonum majores summâ authoritate viguisse. Et ab iis quidem Concilium Sapientum passim nominatur; ipsis Ethelberti temporibus, quem decreta judiciorum juxta exempla Romanorum cum Concilio Sapientum constituisse memorat Beda; sic Edwinus Northanymbrorum, Inas occidentalium Saxonum rex, habito cum sapientibus & Senioribus concilio, novas leges promulgavit; alias Aluredus edidit ex concilio item prudentissimorum; atque iis, inquit, omnibus placuit edici earum observationes. His atque aliis multis hujusmodi locis luce clarius est, delectos etiam

etiam ex plebe conciliis maximis interfuisse; nisi siquis Proceres solos sapientes esse arbitratus. Extat etiam apud nos perantiquus legum liber cui titulus *Speculum Justiciariorum*, in quo traditur primos Saxones, post Britanniam subactam, cum reges crearent, ab iis jusjurandum exigere consuevisse, se, ut quemvis alium è populo, legibus ac judiciis subjectos fore. cap. 1. sect. 2. ibidem aut jus esse & æquum ut rex suos in Parlamento habeat pares, qui de injuriis quas vel rex vel regina fecerit, cognoscerent; regnante Aluredo sancitum legibus fuisse, ut singulis annis Parlamentum bis Londini, vel eo sæpius, si opus esset, haberetur. Quæ lex cum pessimo juris neglectu in defuetudinem abiisset, duabus sub Edouardo 3° sanctionibus renovata est. In alio etiam antiquo manuscripto, qui Modus Parlamenti inscribitur, hæc legimus; si rex Parlamentum prius dimiserit, quam ea omnia transigantur quorum causa concilium indictum erat, perjurii reus erit; & juramentum illud quod regnum initurus dederat, violasse censebitur. Quomodo enim, quod juratus est, justas leges concedit, quas populus elegerit, si earum eligendi facultatem petenti populo non dat, vel raris Parlamentum convocando, vel citius dimittendo quam res populi ferunt. Jus autem illud jurandum, quo rex Angliæ se obligat, nostri jurisperiti pro sanctissimâ lege semper habuerunt. Quod autem maximis reipub. periculis remedium

diu inveniri potest (qui solus convocandi Parlamenti finis erat) si conventus ille magnus, & augustissimus ad regis libitum stultissimi sæpe & pervicacissimi dissolveretur. Posse à Parlamento abesse, proculdubio minus est, quam Parlamentum dissolvere: at rex per leges nostras illo Modorum libro traditus abesse à Parlamento, nisi planè agrotaret, neque potuit, neque debuit: & ne tum quidem nisi inspecto ejus corpore à duodecim regni paribus, qui de adversa regis valetudine testimonium perhibere in senatu possent: solentne servi cum domino sic agere? Contra verò plebeius ordo, sine quo Parlamentum haberi non potest, etiam à rege convocatus potuit non adesse, & secessione facta, de repub. malè gesta cum rege expostulare: quod & prædictus liber testatur. Verum, quod caput est, inter leges Edouardi regis vulgò Confessoris, una est eximia, quæ de regis officio tractat, cui rex officio si desit, nomen regis in eo non constabit. Hoc quid esset, ne non satis intelligeretur, Chilperici Francorum regis exemplum subnectit, cui idcirco regnum à Populo abrogatum erat. Puniri autem malum regem ex legis hujus sententiâ oportere, significabat ille S. Edouardi gladius cui nomen Custana erat, quem in regum creatione & pompâ gestare Comes Palatii solebat; in signum, inquit noster Matthæus Paris, quod & regem, si oberret, habeat de jure potestatem cohibendi: gladio

dio autem nemo ferè nisi capite punitur. Hanc legem, cum aliis boni illius Edouardi, Guilielmus ipse conquestor anno regni quarto ratam habuit: & frequentissimo Anglorum Concilio prope Verulamium religiosissime juratus confirmavit: quo facto non solum jus omne belli, si quod in nos habuit, ipse extinxit, sed etiam hujus legis judicio atque sententiæ se subjecit. Ejus etiam filius Henricus cum in omnes Edouardi leges, tum in hanc quoque juravit, atque iis duntaxat conditionibus, vivente adhuc fratre Roberto natu majore, in regem est electus. Jurarunt eadem omnes deinceps reges, antequam insignia regni acciperent. Hinc celebris ille & antiquus noster jurisconsultus Bractonus. l. 1. c. 8. *Non est rex, ubi dominatur voluntas, & non lex.* Et l. 3. c. 9. *rex est dum bene regit, tyrannus, dum populum sibi creditum violenta opprimit dominatione.* Et ibidem, *exercere debet potestatem juris, ut vicarius & minister Dei: potestas autem injuriæ diaboli est, non Dei: cum declinat ad injuriam rex, diaboli minister est.* Eadem ferme habet vetustus alter jurisconsultus, libri illius author qui Fleta inscribitur, mentor nempe uterque & legis illius Edvardinæ, verè quidem regis, & regulæ illius in jure nostro primariæ à me supra dictæ, quæ nihil Dei legibus & rationi contrarium haberi pro lege potest, uti nec tyrannus pro rege, nec minister diaboli pro ministro Dei. Cum itaque lex maximè ratio

E c

recta

recta sit, siquidem regi, siquidem Dei ministro obediendum est, eadem prorsus & ratione & lege, tyranno & diaboli ministro erit resistendum. Et quoniam de nomine sapius quam de re ambigitur, tradunt iidem, regem Angliæ, etiam si nomen regis nondum perdiderit, iudicari tamen, ut quilibet è vulgo, & posse & debere. Bracton. l. 1. c. 8. Fleta. l. 1. c. 17. *non debet esse rege major quisquam in exhibitione juris; minimus autem esse debet in iudicio suscipiendo, si peccat, alii legunt, si petat.* Iudicari igitur cum debeat rex noster, siue tyranni sub nomine, siue regis, quos habeat item iudices legitimos dictu difficile non debet esse. Eosdem consulere auctores haud pejus erit. Bracton. l. 2. c. 16. Fleta. l. 1. c. 17. *In populo regendo rex habet superiores, legem per quam factus est rex, & curiam suam, videlicet comites & Barones: comites dicuntur quasi socii regis, & qui habet socium, habet magistrum; & ideo si rex fuerit sine freno, id est sine lege, debent ei frenum ponere.* Baronum autem nomine plebeium ordinem comprehendi supra ostendimus; quin & Pares etiam Parlamenti eosdem fuisse dictos, libri legum nostrarum antiqui passim tradunt: & imprimis liber ille cui titulus, Parlamenti modus; *Eliguntur inquit de omnibus regni paribus 25, quorum erunt quinque milites, quinque cives id est urbium delegati, quinque municipes: & duo milites pro comitatu maiorem vocem habent in concedendo & con-*

tra-

tradendo quam maiorem comites Angliæ, & merito quidem, illi enim pro tota aliqua provincia, aut municipio suffragia ferunt, isti pro se quisque duntaxat. Comites autem illos *Codicillares*, quos vocas, & *rescriptitios*, cum feudales jam nulli sint, ad iudicandum regem à quo creabantur minimè omnium idoneos esse, quis non videt? Cum itaque jus nostrum sit, ut est in illo speculo antiquo, regem habere pares, qui in Parlamento cognoscant & iudicent, *si quid rex in aliquem populi sui peccaverit*, si notissimum sit licere apud nos cuius è populo in minoribus quibusque curiis injuriarum actionem regi intendere, quanto iustius est, quantoque magis necessarium, si rex in universos peccaverit, ut habeat qui eum non resignare solum & coercere, sed iudicare & punire possint. Pessimè enim & ridiculè institutam esse eam necesse est rempub. in qua de minimis regum injuriis etiam privato cuius cautum sit, de maximis nihil in commune provisum, nihil de salute omnium, quo minus liceat ei universos sine lege perdere, qui ne unum quidem ledere per legem poterat. Comites autem esse regis iudices, cum ostensum sit neque decere neque expedire, sequitur iudicium illud totum ad plebeium ordinem, qui & pares regni, & Barones, & populi totius potestate sibi delegatâ præditi sunt, jure optimo pertinere. Cum enim (ut in nostro jure scriptum est, quod supra attuli) plebs sola cum rege

E e 2

sine

sine comitibus aut episcopis parlamentum constituat, quia rex cum sola plebe, etiam ante comites aut episcopos natos, Parliamenta peragere solebat, eadem prorsus ratione plebs sola supremam & sine rege, & regem ipsum judicandi potestatem habebit, quod etiam ante ullum regem creatum, ipsa universi populi nomine concilia & parlamenta peragere, judicare, ferre leges, ipsa reges creare solita erat; non ut populo dominarentur, sed ut rem populi administrarent. Quem si rex contra injuriis afficere, & servitute opprimere conatus fuerit, ex ipsa legis nostrae sententia nomen regis in eo non constat, rex non est; quod si rex non sit, quid est quod ei pares amplius quaeramus? Tyrannum enim jam re ipsa ab omnibus bonis judicatum nulli non satis pares atque idonei sunt, qui supplicio mandandum esse pro tribunali judicent. Hac cum ita sint, tot testimoniis, tot legibus prolatis, abunde hoc demum, quod erat propositum, evicisse arbitror, cum judicare regem penes plebem jure optimo sit, cumque plebs regem de repub. deque ecclesia, sine spe ulla sanitatis, pessime meritum supplicio ultimo affecerit, recte atque ordine, exque repub. suaeque fide, dignitate, legibus denique patriis fecisse. Neque possum hic non gratulari mihi de majoribus nostris, qui non minore prudentia ac libertate, quam Romani olim, aut Graecorum praestantissimi, hanc rempub. instituerunt; neque poterunt

runt illi, siquid nostrarum rerum sentiunt, non sibi etiam gratulari de posteris suis; qui tam sapienter institutam, tanta libertate fundatam ab impotenti regis dominatione, cum redacti penes in servitutem essent, tam fortiter, tamque prudenter vindicarunt.

CAPUT IX.

Satis jam arbitror palam esse, regem Angliae etiam Anglorum legibus judicari posse; suos habere judices legitimos; quod erat probandum. Quid tu porro? (nam quae tua repetis, ad ea non repetam mea) ex rebus nunc ipsis propter quas comitia indici solent, proclive, inquis, est ostendere regem esse supra Parlamentum. Sit sane proclive quantum voles, in quo precipitem te dari jam statim senties. Parlamentum, inquis, congregari solet ad majoris momenti negotia in quibus regni salus & populi versatur. Si rex Parlamentum convocat ad procurandas res populi, non suas, neque id nisi assensu eorum atque arbitrio quos convocat, quid aliud est, obsecro, nisi minister populi & procurator? cum, sine suffragiis eorum quos populus mittit, ne tantillum quidem, neque de aliis, neque de seipso decer-

Ee 3

nere

nere possit. Quod etiam argumento est; officium esse regis, toties Parlamentum convocare, quoties populus id optet: quandoquidem & res populi, non regis, his comitiis tractantur, idque populi arbitrio. Quamvis enim regis quoque assensus honoris causa peti soleret, quem in rebus minoris momenti ad privatorum duntaxat commoda spectantibus poterat non præbere, poterat pro illa formula dicere, *rex deliberabit*, de iis tamen, quæ ad salutem omnium communem & libertatem pertinebant, prorsus abnuere nullo modo poterat; cum id & contra iuramentum regium esset, quo veluti lege firmissima tenebatur, & contra præcipuum magnæ Chartæ articulum, c. 29. *Non negabimus, non differemus, cuiquam ius aut iustitiam.* Non negabit rex iustitiam, negabit ergo iustas leges? non cuiquam, an ergo omnibus? ne in Curia quidem ullâ minori, an ergo in Senatu supremo? an verò rex ullus tantum sibi arrogabit, ut quid iustum sit, quid utile, suo unum universo populo scire melius existimet? Cum ad hoc creatus & electus sit, ut iustitiam faciat universis, Bracton. l. 3. c. 9. per eas nimirum leges quas vulgus elegerit. Unde illud in archivis nostris 7. H. 4. Rot. Parl. num. 59. *non est ulla regis prerogativa, quæ ex iustitia & æquitate quicquam derogat.* Et reges olim acta Parlamenti confirmare recusantes, Chartam videlicet magnam & huiusmodi alia, majores nostri sæpe

numero

numero armis coëgere; neque propterea minus valere illas leges, aut minus legitimas esse iurisperiti nostri statuunt: quandoquidem assensum rex iis decretis coactus præbuit, quibus jure atque sponte assentiri debebat. Tu dum contendis aliarum etiam gentium reges in potestate vel Synedrii vel Senatus, vel Concilii sui æquæ fuisse, non nos in servitutem asseris, sed eas in libertatem: in quo idem facere pergis quod ab initio fecisti, quodque faciunt pragmaticorum stultissimi, ut incauti seipsos in lite sæpius contraveniant. At nos scilicet fatemur regem, ubicumque absit, in Parlamento tamen censei præsentem vi potestatis: ergo quodcumque illic agitur a rege ipso actum intelligi. Tum quasi bolum aliquem nactus esses aut mercedulam, illorum recordatione Caroleorum delinitus, accipimus, inquis, quod dant: accipe igitur, quo dignus es, magnum malum; non enim damus, quod sperabas, inde sequi curiam illam non alia potiri potestate quam a rege delegata. Si enim dicitur, potestas regis, quæcumque ea sit, a Parlamento abesse non potest, an suprema continuo dicitur? annon potius transferri in Parlamentum potestas regia videtur, utque minor majore contineri? sanè si Parlamentum potest, nolente & invito rege, acta ejus & privilegia quibuscumque data revocare atque rescindere, si ipsius regis prerogativas, prout videtur, circumscribere, si proventus ejus annuos & impensas aulae, si famulitium ipsum,

si

si totam denique rem domesticam regis moderari; si vel intimos ejus consiliarios atque amicos amovere; vel etiam e sinu abripere ad supplicium potest, si cuivis denique de plebe à rege ad Parlamentum quacunque de re provocatio est lege data, non itidem à Parlamento ad regem, quæ omnia & posse fieri, & fuisse sapius facta, cum monumenta publica, tum legum nostrarum, consultissimi testantur, neminem esse arbitror, modo mens ei sana sit, qui Parlamentum supra regem esse non fateatur. Nam in interregno etiam Parlamentum viget; & quod historiis nostris testatissimum est, nullâ hereditatis ratione habitâ, sæpe, quem sibi visum est, suffragiis liberrimis regem creavit. Ut summam dicam quod res est, Parlamentum est supremum gentis Concilium, ad hoc ipsum à Populo planè libero constitutum, & potestate plenâ instructum, ut de summis rebus in commune consulat; rex ideo erat creatus, ut de consilio & sententiâ illorum Ordinum consulta omnia exequenda curaret. Quod cum Parlamentum ipsum edicto nuper suo publicè declararet, neque enim pro æquitate sua recusabat vel externis gentibus actionum suarum rationem ultro ac sponte reddere, ecce tibi è gurgustio nullius homo authoritatis, aut fidei, aut rei, Burgundus iste Verna, qui summum Angliæ Senatum, jus patrum atque suum scripto asserentem, *detestanda & horribilis impostura* im-

simulat.

simulat. Patriam mehercule tuam pudebit, verbero, se tantæ impudentiæ homuncionem genuisse. Sed habes fortasse quæ salutariter monitos nos velis; agedum, auscultamus. *Quas, inquis, leges sancire potest Parlamentum, in quo nec præfulum ordo comparet?* Tunc ergo, furiose, præfules ex ecclesia extirpatum ibas, ut in Parlamenta induceres? O hominem impium, & Satana tradendum, quem neque ecclesia non ejicere hypocritam & atheum, neque ulla respub. recipere communem libertatis pestem atque labem deberet; qui etiam quod nequit ex Evangelio, id ex Aristotele & Halicarnassæo, deinde ex statutis papisticis pravissimorum temporum probare adnititur, regem Angliæ caput esse Anglicanæ Ecclesiæ, ut episcopos compransores suos & necessarios nuper factos, quos ipse Deus exturbavit, novos iterum prædones & tyrannos, pro virili suâ parte, sanctæ Dei ecclesiæ imponat; quorum universum ordinem, tanquam religioni Christianæ perniciosissimum, eradicandum esse stirpitus, editis antea libris clamose contenderat. Quis unquam Apostata, non dico à sua, quæ nulla certa est, sed à Christiana doctrina, quam ipse asseruerat, defectione tam foedâ atque nefariâ descivit? *Episcopis de medio sublati, qui sub rege, & ex ejus arbitrio de causis ecclesiæ cognoscebant, quæris ad quos redibit ea cognitio.* O perditissime, verere tandem vel conscientiam tuam; memineris dum licet, nisi si

F f

hoc

hoc serò nimis te moneo, memineris quàm non impunè tibi erit, quàm inexpiabile demùm sit, sanctum Dei Spiritum sic illudere. Subsiste aliquando, & pone aliquem furori modum, ne te accensa ira numinis repente corripiat; qui Christi gregem, unctòsque Dei minimè tangendos, us hostibus & sævisis tyrannis obtemperandos iterum & persultandos tradere cupis, à quibus elata modò & mirifica Dei manus eos liberavit: utique ipse, nescio corumne ad fructum ullum, an ad perniciem & obdurationem tuam, liberandos esse docuisti. Quod si jus nullum dominandi in ecclesiam est episcopis, certè multo minùs est regibus; quicquid hominum statuta edicunt. Sciunt enim qui labris aliquanto plusquam primoribus Evangelicis guttarunt, ecclesiæ gubernationem divinam esse totam ac spirituales, non civilem. In secularibus autem, quòd aïs supremam jurisdictionem habuisse regem Angliæ, id falsum esse jura nostra ubertim declarant. Curias omnes ubi judicia exercentur, non rex, sed Parlamenti autoritas vel constituit, vel tollit; in quibus tamen minimo cuius è plebe licebat regem in jus vocare; neque raro iudices contra regem pronuntiare solebant; id si rex vel interdicto, vel mandato, vel scriptis literis impedire conaretur, ex juramento & lege non parebant iudices, sed ejusmodi mandata rejiciebant, & pro nihilo habebant: non poterat rex quenkumque in vincula conjicere, aut ullius bona

in

in publicum addicere; poterat neminem supplicio punire, nisi in aliquam curiam prius citatum, ubi non rex; sed consueti iudices sententias tulere; idque sæpe, ut suprà dixi, contra regem. Hinc noster Bractonus l. 3. c. 9. *regia potestas juris est, non injuriæ; & nihil aliud potest rex, nisi id solum quod de jure potest.* Aliud tibi suggerunt Causidici tui, qui nuper solum verterunt; ex statutis nempe quibusdam haud antiquis sub Edvardo 4to Henrico 7^{imo}, Edvardo 6to promulgatis: neque viderunt, quamcunque regi potestatem statuta illa concedunt, eam à Parlamento concessam esse omnem & quasi precariam; quam & eadem autoritas poterat revocare. Cur sic passus es nasuto tibi imponi, ut quo maxime argumento regis potestatem ex decretis Parlamenti pendere demonstratur, eo absolutam esse & supremam probare te crederes? Nam & monumenta nostra sanctiora testantur, reges nostros non hereditati, non armis, non successioni; sed populo suam omnem potestatem debere. Talis potestas regia Henrico quarto, talis ante eum Richardo secundo à plebeio ordine concessa legitur; Rot. Parlament. 1. Hen. 4. num. 108. haud secus atque rex aliquis præsidibus suis præfecturas & provincias edicto & diplomate solet concedere. Id nempe literis publicis consignari diserte jussit Communium Domus, concessisse se regi Richardo, ut tali bonâ libertate frueretur, qualem ante

Ff 2

eum

eum reges Angliæ habuere; quā cum rex ille contra fidem Sacramenti sui ad eversionem legum abuteretur, ab iisdem orbatus regno est. Idem etiam, quod & eadem rotula testatur, in Parlamento edicunt, se prudentiā & moderatione Henrici 4° confisos, velle ac iubere ut in eadem magnā libertate regiā sit, quam ejus progenitores obtinuerunt. Illa autem nisi fiduciaria planē fuisset, quemadmodum hæc fuit, necesse est profecto & Parlamento illius ordines, qui concederent quod suum non erat, ineptos ac vanos, & reges illos qui, quod suum jam erat, concessum ab aliis vellent accipere, & sibi & posteris injurios nimis fuisse: quorum utrumvis credibile non est. Tertia pars, inquis, regie potestatis versatur circa militiam, hæc partem reges Angliæ sine pari & æmulo tractarunt. Neque hoc verius quam cetera quæ perfugarum fide scripti sunt. Primum enim pacis & belli arbitrium penes magnum regni senatum semper fuisse, & historiæ passim nostræ, & exterorum, quotquot res nostras paulo accuratius attigere, testantur. Sancti etiam Edvardi leges, in quas jurare nostri reges tenebantur, certissimam fidem faciunt, capite de Heretochiis, fuisse quasdam potestates per provincias & singulos comitatus regni constitutas, qui Heretoches vocabantur, latine ductores exercitus, qui provincialibus copiis præerant, non ad honorem coronæ solum, sed ad utilitatem regni. Isti vero eligebantur per commune

con-

concilium, & per singulos comitatus in pleno conventu populari, sicut & vicecomites eligi debent. Ex quo facile perspicitur, & copias regni & copiarum ductores in potestate populi, non regis & antiquitus fuisse, & esse oportere: illamque legem æquissimam nostro in regno haud minus valuisse, quam olim in populari Romanorum statu valebat. De qua & M. Tullium audire non abs re fuerit. Philipp. 10. Omnes legiones, omnes copiae quæ ubiq. sunt, Populi R. sunt. Neque enim legiones, quæ Antonium Consulem reliquerunt, Antonii potius quam reipub. fuisse dicuntur. Sancti autem Edouardi legem illam, cum aliis illius legibus Guilielmus ille conquestor dictus, populo sic volente ac jubente, juratus confirmavit, sed & hanc insuper adjecit, c. 56. Omnes civitates, burgos, castella, singulis noctibus ita custodiri, prout vicecomes, & Aldermanni, cæterique præpositi per commune concilium ad utilitatem regni melius providebunt; & lege 62, ideo castella, burgi, civitates edificatæ sunt ad tuitionem gentium & populorum regni, idcirco & observari debent cum omni libertate, integritate, & ratione. Quid ergo? custodientur arces & oppida in pace contra fures & maleficos non nisi per commune Concilium ejusdem loci, non custodientur in maximo belli metu contra hostes sive externos sive intestinos per commune concilium totius gentis? sanè illud nisi concedatur, neque libertas, neque integritas, nec ratio

F f 3

denique

denique in iis custodiendis ulla esse poterit; neque earum rerum quicquam assequemur, quarum causâ fundari primum urbes & arces lex ipsa dicit. Majores certè nostri quidvis potius regi quam sua arma & oppidorum præsidia tradere solebant; idem esse rati ac si libertatem ipsi suam ferocitati regum & impotentiae proditum irent. Cujus rei exempla in historiis nostris uberrima cum sint, & jam notissima, inferre huic loco supervacaneum esset. At protectionem rex debet subditis, quomodo eos protegere poterit, nisi arma virosque habeat in sua potestate? At, inquam, habebat hæc omnia ad utilitatem regni, ut dictum est, non ad civium interitum & regni disperditionem: quod & Henrici 3ⁱⁱ temporibus, prudenter Leonardus quidam vir doctus in episcoporum conventu respondit Rustando Papæ nuntio & regis procuratori: omnes ecclesie sunt Domini Papæ, ut omnia principis esse dicimus, ad tuitionem, non ad fruitionem vel proprietatem, quod aiunt; ad defensionem, non ad disperditionem: eadem & prædictæ legis Edouardi sententia erat; quid est hoc aliud nisi potestate fiduciaria, non absolutâ? qualem cum imperator bellicus ferè habeat, id est delegatam, non planè propriam, non eò segnius populum, à quo eligitur, sive domi sive militiae defendere solet. Frustra autem Parlamenta, & impari sane congressu de legibus Sancti Edouardi & libertate olim cum regibus contendissent, si penès regem

capitulum

¶ 11

solum

solum arma esse oportere existimassent; nam & leges quamlibet iniquas ipse dare si voluisset, frustra se chartâ quantumvis magnâ contra ferrum defendissent. At quid proderit, inquis, Parlamento militiae magisterium habere, cum ne terruncium quidem ad eam sustinendam queat, nolente rege, de populo cogere. Ne sit ea tibi cura: primum enim hoc falsò ponis, Parlamenti ordines non posse sine rege tributa populo imponere, à quo & ipsi missi sunt, & cujus causam suscipiunt. Deinde non potest te fugere tam sedulum de alienis rebus percontatorem, suâ sponte populum, vasis aureis atque argenteis conflatis, magnam vim pecuniæ in hoc bellum contra regem impendisse. Amplissimos exinde regum nostrorum annuos redditus recensens: nil nisi millies quingenties quadragies crepas; ex patrimonio regis maximas largitiones fieri solitas ab iis regibus qui liberalitatis laudibus emicuerunt, avidus audieras: hac te illecebrâ veluti Bileamum illum infamem proditores patriæ ad suam causam perduxere, ut Dei populo maledicere, & divinis judiciis obstrepere auderes. Stulte; quid tandem regi injusto ac violento tam immensæ opes profuerent? Quid etiam tibi? ad quem nihil prorsus eorum, quæ spe ingenti devoraveras, pervenisse audio, præter unam illam crumenulam vitreis globulis vermiculatam, & centenis aureolis confertam. Cape istam Balaame, quam adamasti, iniquitatis mercedem, ac fruiere. Pergis enim desi-

desipere; *Erectio standardi*, id est vexilli ad regem solum pertinet. Quapropter: quia

*— Belli signum Laurenti Turnus ab arce
Extulit.*

Tunc verò nescis, Grammaticæ, hoc idem cuiusvis imperatoris bellici munus esse? At ait *Aristoteles*, *neesse est regi præsidium adstare, quo leges tueri possit; ergo oportet regem plus armis posse quam populum universum.* Tales hic homo consequentias torquere solet, quales *Ocnus* funes aptud inferos; quæ nulli sunt usui, nisi ut comedantur ab asinis: aliud enim est præsidium à populo datum; aliud armorum omnium potestas, quam *Aristoteles* hoc ipso, quem protulisti, loco à regibus abjudicat. Oportet, inquit, habeat rex tantam circa se manum armatorum, quanta singulis vel compluribus fortior sit, populo verò minor; *ἡ δὲ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἡγεῖται καὶ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς, οὐδὲν ἔστιν ἐν αὐτοῖς, οὐδὲν ἔστιν ἐν αὐτοῖς.* *Polit. l. 3. c. 11.* Alioqui sanè, sub specie tuendi, possit statim & populum & leges sibi subicere. Hoc autem rex & tyrannus interest; rex à senatu & populo volente, ac libente, quod satis est præsidii circa se habet contra hostes, & seditiosos: tyrannus invito senatu ac populo, vel hostium, vel perditorum civium præsidium sibi quàm maximum comparare studet, contra senatum ipsum & populum. Concessit itaque Parlamentum regi,
ut

ut alia omnia, sic *standardi erectionem*; non ut infesta patriæ signa inferret, sed ut populum contra eos defenderet, quos Parlamentum hostes iudicat; si secus fecisset, ipse hostis iudicandus erat; cum juxta ipsam *S^a Edouardi*, vel quod sanctius est, ipsam naturæ legem, nomen regis perdidit. Unde in prædicta *Philippicâ*, *amittit is omne exercitus & imperii jus, qui eo imperio & exercitu rempub. oppugnat.* Neque licebat regi feudales illos equites ad bellum evocare, quod Parlamenti auctoritas non decrevisset; id quod ex statutis pluribus manifestum est. Idem de vectigalibus & censu navali censendum; quem imperare civibus sine *senatusconsulto* rex non potuit: atque ita gravissimi legum nostrarum interpretes annis abhinc plus minus duodecim, tum cum adhuc firmissimum erat regium imperium, publicè statuerunt. Sic diu ante eos *Fortescutus* *Henrici 6ⁱ* cancellarius juris nostri consultissimus; rex Angliæ, inquit, neque leges mutare potest, neque tributa, nolente populo, imponere. Sed nec probaverit quisquam ullis testimoniis antiquorum regni Angliæ statam merè esse regalem. Habet rex, inquit *Bractonus*, *iurisdictionem super omnes.* Id est in curiâ; ubi regis quidem nomine nostris autem legibus jus redditur. *Omnis sub rege est*; id est singuli: atque ita se explicat ipse *Bractonus* locis à me supra citatis. Ad ea quæ restant, ubi eundem volvis lapidem, in quo vales ipsum, credo, *Sisyphum*
Gg

syphum delassare, ex suprâ dictis abunde respondetur. De cætero, si quando Parlamenta suum regibus bonis obsequium amplissimis verbis citra assentationem & servitutem detulere, id quasi eodem modo tyrannis delatum esset, intelligi, aut populo fraudi esse non debet; neque enim justo obsequio libertas imminuitur. Quod autem ex Edvardo Coco & aliis citas, *Angliæ regnum absolutum est imperium*, id est si ad ullum regem externum, aut Cæsarem respicias; vel, ut Cambdenus ait, *quia in imperii clientela non est*: alioqui adjicit uterque imperium hoc consistere non ex rege solo, sed ex corpore politico. Unde Fortescutius, de laud. legum Angl. c. 9. rex, inquit, *Angliæ populum gubernat non merâ potestate regiâ, sed politicâ; populus enim iis legibus gubernatur quas ipse fert*. Externos hoc etiam scriptores non latebat. Hinc Philippus Cominæus author gravissimus commentariorum quinto, *inter omnia orbis terræ regna, quorum ego notitiam habeo, non est meâ quidem sententiâ, ubi publicum moderatius tractetur, neque ubi regi minus liceat in populum, quàm in Angliâ*. Postremò ridiculum est, inquis, argumentum, quod afferunt, regna ante reges fuisse, quasi dicas lucem ante solem extitisse. At nos, ô bone vir, non regna, sed populum ante reges fuisse dicimus. Quem interim te magis ridiculum dicam, qui lucem ante solem extitisse, quasi ridiculum, negas. Ita dum in alienis curiosus esse

vis,

vis, elementa dedidicisti. Miraris denique, eos qui regem in comitis regni viderunt solio sedentem, sub aureo & serico cælo, potuisse in dubium vocare utrum penes regem an penes Parlamentum majestas sit. Incredulos profectò homines naras, quos tam lucidum argumentum è cælo ipso petiitum nihil movit. Quod tu cælum aureum homo stoïcus adeò es religiosè & unicè contemplatus, ut & cæli Mosaïci & Aristotelici oblitus esse penitus videare: cum in illo lucem ante solem extitisse negaveris, in hoc tres Zonas temperatas esse suprâ docueris. Quot Zonas in illo regis aureo & serico cælo observaveris, nescio: hoc scio, te Zonam unam centum stellis aureis bene temperatam ex illa tua cælesti contemplatione abstulisse.

CAPUT X.

Cum hæc omnis controversia de jure, sive generatim regio, sive separatim regis Angliæ, obstinatis partium contentionibus, quàm ipsa rei natura difficilior facta sit, spero, qui studium veritatis factionibus anteponunt, iis ea me ex lege Dei, jurèque gentium, ex institutis denique patriis, copiosè attulisse, quæ regem

Gg 2

Angliæ

Angliæ judicari posse, atque etiam capite puniri indubitatum reliquerint. Cum cæteris, quorum animos aut superstitio occupavit, aut mentis aciem anticipata regii splendoris admiratio ita perstrinxit, ut nihil in virtute ac libertate verâ illustre ac splendidum videre possint, sive ratione & argumentis agamus, sive exemplis, frustra contendimus. Tu verò, Salmasi, ut reliqua omnia, ita hoc etiam absurdè admodum facere videris, qui cum omnes independentes omnibus probris onerare non desinas, regem ipsum quem defendis, maximè omnium independentem fuisse statuis: neque *regnum populo, sed generi debuisse*: deinde quem *capitis causam dicere coactum* initio graviter dolebas, eum nunc *inaudidum perisse* quereris. At verò totam causæ dictionem ejus, fide summâ Gallicè editam, inspicere si libet, persuasum tibi aliud fortasse erit. Carolo certè cum per aliquot dies continuos amplissima loquendi facta copiam esset, non ille quidem est eâ usus ad objecta sibi crimina diluendum, sed ad iudicium illud ac iudices omninò rejiciendum. Qui autem reus aut tacer, aut aliena semper respondet, eum non est injuriâ, si manifestus criminum sit, vel inauditum condemnari. Carolum si *mortem* ais *planè egisse vitæ respondentem*, assentior: si dicis *pæ & sanctè & securè vitam finisse*, scito aviam ejus Mariam, infamem foraminam, pari in speciem pietate, sanctitate, constantiâ in pegmate occubuisse:

buisse: ne animi præsentia, quæ in morte quibusvis è vulgo maleficis permagna sapè est, nimium tribuas: sapè desperatio aut obfirmatus animus fortitudinis quandam speciem & quasi personam induit; sapè stupor tranquillitatis: videri se bonos, intrepidos, innocentes, interdum & sanctos pessimi quique non minùs in morte quàm in vita cupiunt; inque ipsa scelerum suorum capitali poenâ solent ultimam simulationis suæ & fraudum, quàm possunt speciosissimè, pompam ducere; & veluti poëtæ aut histriones deterrimi, plausum in ipso exitu ambiciosissimè captare. Nunc ad istam questionem pervenisse te ais, quâ tractandum est quinam fuerint illius regis condemnationis præcipui authores. Cum de te potius inquirendum sit, quomodo tu, homo exterus, & Gallicanus erro, ad questionem de rebus nostris, tibi tam alienis, habendam perveneris: quo pretio emptus: verum de eo satis constat. Te verò percontantem de rebus nostris quis demùm docuit? ipsi nimirum perfugæ, & perduelles patriæ, qui te hominem vanissimum nacti, mercede ad male dicendum facilè adduxerunt. Data deinde tibi est aliqua aut furibundi cujuscumque sacellani semipapistæ, aut servientis aulici, de statu rerum scriptiuncula; eam ut latinè verteres negotium tibi dabatur: hinc istæ narrationes confectæ, quas, si videtur, paulùm excutiamus. In hanc condemnationem non centena millesima pars populi consensit.

consensit. Quid ergò ceteri, qui sese nolentibus tantum facinus fieri sunt pasci? an stipites, an trunci hominum, an fortè quales illi in scena Virgiliana,

Purpurea intexti tollunt aulaea Britanni?

Non enim veros tu quidem Britannos, sed pictos nescio quos, vel etiam acu pictos videris mihi velle dicere. Cum itaque incredibile sit gentem bellicosam à tam paucis, usque infimis de plebe sua, sub jugum miti, quod in narratione tua primum occurrit, id esse falsissimum apparet. Ordo ecclesiasticus erat ab ipso senatu ejectus. Eo miserius itaque tua est insania, necdum enim te sentis insanire, qui eos è Parlamento quereris ejectos, quos tute ex ecclesia ejiciendos esse, libro longissimo scribis? Senatus alter ordo qui in proceribus consistebat, ducibus, comitibus, vicecomitibus, statione sua dejectus est. Et meritò, à nullo enim municipio missi pro se tantum sedebant, nihil juris in populum habebant, juri tamen ejus & libertati, suo quodam instituto, refragari in plerisque consueverant: erant à rege constituti, ejus comites, & famuli, & quasi umbræ, quo amoto, ipsi necesse est ad plebem, unde orti sunt, redigerentur. Una & deterrima portio Parlamenti potestatem sibi vindicare non debuit reges judicandi. At plebeius ordo, quod te supra docui, non solum Parlamenti pars erat potissima, etiam sub regibus, sed per se ipse Parlamentum omnibus numeris absolu-

rum

tum & legitimum, etiam sine Comitibus, necdum Ecclesiasticis, constituebat. Atqui ne tota quidem hæc ipsa pars ad sententiam de regis capite ferendam admissa est. Pars illa nempe non admissa, quem verbo regem, re hostem toties judicaverat, ad eum animis atque consiliis palam defecerat. Parlamenti ordines Anglicani cum iis qui à Scotia itidem Parlamento missi erant legati, idibus Januarii 1645. rescripserant regi, dolosas inducias & habenda secum Londini colloquia petenti, non posse se eum in urbem admittere, donec is de bello civili tribus jam regnis ejus operam excitato, de cædibus tot civium ejus jussu factis reipub. satisfecisset; deque pace firma atque sinceram iis conditionibus cavisset, quas ei utriusque regni Parlamenta & tulerant sapientius, & latura essent: ipse è contrario postulata eorum æquissima jam septies humillimè oblata, responsionibus aut surdis repudiaverat, aut ambiguè eluserat. Ordines tandem post tot annorum patientiam ut ne fraudulentus rex, quam debellare rempub. in acie non valebat, eam in vinculis per dilationes everteret, & jucundissimum ex nostris dissidiis fructum capiens, de victoribus etiam suis restitutus hostis insperatum sibi triumphum ageret, decernunt, se regis deinceps rationem non habituros, nullas se ei postulationes amplius esse missuros, aut ab eo accepturos: post hæc tamen decreta reperti sunt ex ipso Ordinum numero, qui invictissimi exercitus

exercitus odio, cuius maximis rebus gestis in-
videbant, quemque post ingentia merita, di-
mittere cum ignominia cupiebant, & ministris
aliquot seditiosis, quibus miserè serviebant, mo-
rem gerentes, opportunum sibi tempus nacti,
cum eorum multi, quos à se longè dissentire
sciebant, ad sedandos Presbyterianorum glis-
centes jam tumultus, missi ab ipso ordine, in
provinciis abessent, mirà levitate, ne dicam per-
fidia, decernunt, inveteratum hostem, verbo-
tenus duntaxat regem, nullà penè ab eo satis-
factione priùs acceptà, aut cautione factà, ad ur-
bem esse reducendum; in summam dignitatem
atque imperium aequè esse restituendum, ac si
de repub. præclare meritis esset. Ita religioni,
libertati, foederi denique illi à se toties jactato
regem præponebant. Quid illi interea qui in-
tegrè tam pestifera agitari consilia videbant?
An ideo, deesse patriæ, salutis suorum non pro-
spicere debuerant, eo quod istius mali contagio
in ipsorum Ordinem penetraverat? At quis
istos exclusit malè sanos? *Exercitus*, inquis,
Anglicanus, id est, non externorum, sed fortissi-
morum & fidissimorum civium; quorum tri-
buni plerique, Senatores ipsi erant, quos illi boni
exclusi patriâ ipsa excludendos, & in Hiberniam
procul ablegandos esse censuerant; dum Scoti
interim dubiâ jam fide quatuor Angliæ provincias
suis finibus proximas magnis copiis infidebant,
firmissima earum regionum oppida præfidiis te-
nebant,

nebant, regem ipsum in custodia habebant: dum
ipsi etiam factiones suorum atque tumultus, Parla-
mento plusquam minaces, & in urbe & in agris
passim fovebant, qui tumultus paulò post in
bellum non civile solùm, sed & Scoticum illud
erupere. Quòd si privatis etiam consiliis aut ar-
mis subvenire reipublicæ laudatissimum semper
fuit, non est certè cur exercitus reprehendi pos-
sit, qui Parlamenti autoritate ad urbem accer-
situs imperata fecit, & regionum factionem at-
que tumultum ipsi curiæ sapius minitantem fa-
cilè compescuit. In id autem discrimen ad-
ducta res erat, ut aut nos ab illis, aut illos à no-
bis opprimi necesse esset. Stabant ab illis Lon-
dinensium plerique institores atque opifices, &
ministorum factionissimi quique; à nobis exerci-
tus magnâ fide, modestiâ, virtute cognitus. Per
hos cum retinere libertatem, repub. salutem
liceret, an hæc omnia per ignaviam & stultitiam
prodenda fuisse censes? Debellati regiarum par-
tium duces arma quidem inviti, animum hosti-
lem non deposuerant: omnibus belli renovandi
occasionibus intenti ad urbem se receperant.
Cum his, quamvis inimicissimis, quamvis san-
guinem eorum avidè sitientibus, Presbyteriani,
postquam non permitti sibi in omnes tam civi-
lem quàm ecclesiasticam dominationem vide-
runt, clandestina consilia, & prioribus tum di-
ctis tum factis indignissima consociare coeperant:
eoque acerbitatis processere, ut mallent se regi
Hh denuò

denuò mancipare, quàm fratres suos in partem illam libertatis, quam & ipsi suo sibi sanguine acquisiverant, admittere; mallent tyrannum tot civium cruore perfusum, irâ in superstitibus, & conceptâ jam ultione ardentem rursus experiri dominum, quàm fratres, & amicissimos æquo jure ferre sibi pares. Soli Independentes qui vocantur, & ad ultimum sibi constare, & suâ uti victoriâ sciebant: qui ex rege hostem se fecerat, eum ex hoste regem esse amplius, sapienter, meo quidem judicio, nolebant: neque pacem idcirco non volebant, sed involutum pacis nomine aut bellum novum, aut æternam servitutem prudentes metuebant. Exercitum autem nostrum quo fusiùs infamare possis, narrationem quandam rerum nostrarum inconditam & strigofam exordiris: in qua tametsi multa falsa, multa frivola reperio, multa abs te vitio data, quæ laudi ducenda essent, huic tamen alteram ex adverso narrationem opponere nihil arbitrator attinere. Rationibus enim hæc non narrationibus certatur; atque illis utrobique, non his fides habebitur. Et sanè sunt ejusmodi res istæ, ut nisi justa historia dici pro dignitate nequeant. Melius itaque puto, quod de Carthagine Sallustius, silere tantis de rebus, quàm parùm dicere. neque committam ut non solum virorum illustrum, sed Dei præcipuè maximi laudes, in hac rerum serie mirabili sæpissimè iterandas, tuis hoc libro intexam opprobriis. Ea igitur duntaxat, quæ

quæ argumenti habere speciem videntur, pro more decerpam. *Anglos & Scotos* quod aïs solenni conventionem promississe, se regis majestatem conservaturos, omittis quibus id conditionibus promissere; si salvâ nimirum religione & libertate id fieri posset: quibus utrisque ad extremum usque spiritum iniquus adeò & insidiosus rex iste erat, ut, vivente illo, & religionem periclitaturam, & libertatem interituram esse facile appareret. Sed redis jam ad illos regii supplicii auctores. Si res ipsa ponderibus suis, & momenti rectè æstimetur, exitus facti nefandi ita Independentibus imputari debet, ut principii & progressus gloriam Presbyteriani sibi possent vindicare. Audite Presbyteriani, ecquid nunc juvat, ecquid confert ad innocentia & fidelitatis opinionem vestra, quod à rege puniendo abhorre tantopere videremini? Vos isto regis actore verbosissimo, accusatore vestro, plusquam dimidium itineris confecistis; vos ad quartum actum & ultra in dramate hoc desultando fringulientes spectati estis; vos meritò regis occisi crimine notari debetis; ut qui viam ad ipsum occidendum muniistis; vos nefariam illam securim cervicibus ejus inflixistis, non alii. Væ vobis imprimis, si unquam stirps Caroli regnum posthac in Anglòs recuperabit: in vos, mihi credite, cudetur hæc faba. Sed Deo vota persolvite, fratres diligite liberatores vestros, qui illam calamitatem, atque certam perniciem ab invitis etiam vobis hætenus prohibuere.

Postulamini vos item, quod aliquot annos ante per varias petitiones jus regis imminuere moliti estis, quod voces contumeliosas regi illis ipsis libellis quos nomine Senatus regi porrexistis, insertas publicastis; videlicet in illa declaratione dominorum & communium, Maii 26. 1642. aperte quid sensistis de regis auctoritate aliquot perduellionem spirantibus & insanis positionibus facti estis. Hulle oppidi portas Hotbamus, tali mandato à Senatu accepto, venienti regi occlusit; vos quid rex pati posset, hoc primo rebellionis experimento cognoscere concupivistis. Quid hoc dici potuit accommodatiùs ad conciliandos inter se Anglorum animos, atque à rege penitus abalienandos? cum intelligere hinc possint, si rex revertatur, se non solum regis mortem, sed etiam petitiones quondam suas, & frequentissimè Parlamenti acta de liturgia & episcopis abolendis, de triennali Parlamento, & quæcunque summo populi consensu ac plausu sancita sunt, tanquam seditiosas atque insanas Presbyterianorum positiones luituros. Sed repente mutat animum homo levissimus, & quod modò rem ipsam rectè æstimanti sibi videbatur solis Presbyterianis deberi, id nunc rem eandem ab alto revolventi Independentibus totum deberi videtur. Modò Presbyterianos vi apertà atque armis contra regem grassatos esse, eumque ab iis bello victum, captum, in carcerem conjectum affirmabat, nunc omnem hanc rebellionis doctrinam Independentium esse scribit. O hominis fidem!

& constantiam! quid aliam jam opus est narrationem comparare contra tuam, quæ ipsa sibi tam turpiter decoxit? Verum de te si quis dubitat, albusne an ater homo sis, tua legat quæ sequuntur. Tempus est, inquis, pandere unde & quando proruperit inimica regibus secta: belli isti sanè Puritani sub regno Elisabethæ prodire tenebrix Orci, & Ecclesiam inde turbare primum ceperunt, immo rempub. ipsam: non enim sunt minores reipub. pestes quàm ecclesiæ. Nunc te verè Baalamum vox ipsa sonat; ubi enim virus omne acerbitalis evomere cupiebas, ibi insciens atque invitatus benedixisti. Hoc enim tota Anglia notissimum est, si qui ad exemplum ecclesiarum vel Gallicarum vel Germanicarum, ut quasque reformationes esse judicabant, puriorem cultus divini rationem sequi studebant, quam penè omnem Episcopi nostri caeremoniarum & superstitionibus contaminaverant, si qui tandem pietate erga Deum, aut vitæ integritate cæteris præstabant, eos ab Episcoporum fautoribus Puritanos fuisse nominatos. Hi sunt quorum doctrinam regibus inimicam esse clamitas; neque hi solum, nam plerique reformationum, inquis, qui in alios disciplinæ ejus articulos non juraverunt, hunc tamen unum videntur approbasse, qui regie adversatur dominationi. Ita Independententes, dum gravissimè insectaris, laudas; qui eos ab integerima Christianorum familia deducis; & quam doctrinam Independentium esse propriam ubique

que asseris, eam nunc reformatorum plerosque approbasse confiteris; eò usque demum audaciæ, impietatis, apostasiæ proventus es, ut etiam Episcopos, quos tanquam pestes & Antichristos ex Ecclesia radicibus evellendos, atque exterminandos esse nuper docuisti, eos nunc à rege tuendos fuisse affirmas, ne quid Sacramento scilicet inaugurationis derogatum iret. Nihil est ulterius jam sceleris aut infamiæ quò possis procedere, quàm, quod solum superest, ut reformatam, quam polluis, religionem quamprimum ejures. Quòd autem nos ais omnes sectas & hæreses tolerare, id noli accusare; quandiu te impium, qui Christianorum sanctissimos, & plerosque etiam reformatos tibi adversos è tenebris orci prodire audes dicere, te vanum, mendacem, & conductitium calumniatorem, te denique Apostatam ecclesia tamen toleret. Tuas autem exinde sycophantias, quibus magnam reliqui capitis partem infumis, & quæ monstrosa dogmata Independentibus, ad cumulandam iis invidiam, affingis, quidni omitam? cum neque ad causam hanc regiam omninò pertineant, & ea ferè sint quæ risum potiùs aut contemptum cujusvis quàm refutationem mereantur.

CAPUT

CAPUT XI.

AD undecimum hoc caput videre mihi, Salmasi, quamvis nullo cum pudore, cum aliqua tamen conscientia futilitatis tuæ accedere. Cum enim hoc loco perquirendum tibi proposueris quâ autoritate pronuntiatum de rege fuerit, subjungis, quod à te nemo expectabat, frustra id quari; scilicet quæstioni huic vix locum reliquit qualitas hominum qui id fecere. Cum igitur, quàm es importunitatis & impudentiæ in hac causa suscipienda compertus, tam sis nunc etiam loquacitatis tibi conscius, eò à me brevius responsum feres. Quærenti jam tibi quâ autoritate ordo plebeius vel judicavit ipse regem, vel aliis id iudicium delegavit, respondeo supremâ: supremam quemadmodum habuerit, docebunt te ea quæ tunc à me dicta sunt, cum te suprâ, hac ipsa de re gnaviter ineptientem redarguerem. Quòd si tibi saltem crederes, posse te ullo tempore quod satis est dicere, non eadem toties cantare odiosissimè soleres. Aliis autem delegare suam judicandi potestatem ordo plebeius eadem sanè ratione potuit, qua tu regem, qui & ipse omnem potestatem à populo accepit, eandem

eandem aliis delegare potuisse dicis. Unde in illa solenni conventione, quam nobis objecisti, cum Angliæ tum Scotiæ summi ordines religiosè profitentur ac spondent, ea se supplicia de perduellibus esse sumpturos, quibus utriusque gentis potestas judiciaria suprema, aut qui ab ea delegatam potestatem accepturi erant, plectendos judicarent. Audis hic utriusque gentis Senatum unâ voce testantem se posse suam auctoritatem judicariam, quam supremam ipsi vocant, aliis delegare: vanam ergo & frivolam de ista potestatis delegatione controversiam moves. At cum his, inquis, iudicibus è domo inferiori selectis iuncti etiam iudices fuere ex cohortibus militaribus sumpti; nunquam autem militum fuit civem judicare. Paucissimis te retundam, non enim de cive nunc, sed de hoste memineris nos loqui: quem si imperator bellicus cum tribunis militaribus suis, bello captum, & è vestigio, si ita videretur, occidendum, pro tribunali judicare voluerit, an quicquam præter jus belli aut morem censebitur fecisse? qui autem hostis reipublicæ, & bello captus est, ne pro cive quidem is, nedum pro rege in ea repub. haberi potest. Hanc ipsa lex Regis Eduardi sacrosancta sententiam tulit; quæ negat malum regem aut esse regem, aut oportere regis nomine appellari. Ad illud autem quod ais non integram plebis domum, sed mancam & mutilam de regis capite judicasse, sic habeto; eorum, qui regem plectendum esse censebant,

sebant, longè majorem fuisse numerum, quam qui res quascunque in Parlamento transigere, etiam per absentiam cæterorum, ex lege debebant; qui cum suo vitio atque culpâ abessent (defectio enim animorum ad communem hostem pessima absentia erat) nullam iis, qui in fide permanserant, afferre moram conservandæ reipub. poterant; quam vacillantem, & ad servitutem atque interitum prope redactam, populus universus eorum fidei, prudentiæ, fortitudini primò commiserat. Atque illi quidem strenuè rem gessere; exulcerati regis impotentia, furori, insidiis sese objecere; omnium libertati atque saluti suam posthabuere; omnia antehac Parlamenta, omnes majores suos prudentiâ, magnanimitate, constantiâ supergressi. Hos tamen populi magna pars, quamvis omnem illis fidem, operam, atque auxilium pollicita, ingratis animis in ipso cursu deseruit. Pars hæc servitutem & pacem cum ignavia atque luxuria ullis conditionibus volebat: pars altera tamen libertatem poscebat, pacem non nisi firmam atque honestam. Quid hic ageret Senatus? partem hanc sanam, & sibi & patriæ fidelem defenderet, an deserttricem illam sequeretur? Scio quid agere oportuisse dicere; non enim Eurylochus, sed Elpenor es, id est vile animal. Ciriæcum, porcus immundus, turpissimâ servitute etiam sub fœmina assuetus; unde nullum gustum virtutis, & quæ ex ea nascitur, libertatis

Ii

habes;

habes; omnes esse servos cupis, quod nihil in tuo pectore generosum aut liberum sentis, nihil non ignobile atque servile aut loqueris aut spiras. Injicis porro scrupulum quod & Scotia rex erat, de quo statuimus, quasi idcirco in Angliā impune quidvis illi facere liceret. Ut hoc caput denique præ cæteris elumbe atque aridum aliquo saltem facete dicto queas concludere, *duæ*, inquis, *sunt voculae iisdem ac totidem elementis constantes, solo literarum situ differentes, sed immane quantum significatione differentes, Vis, & Fus.* Minimè profectò mirum est, te trium literarum hominem tam sciam ex tribus literis argutiolam exculpere potuisse; hoc magis mirandum est quod toto libro asseris, duas res tam inter se ceteroquì *differentes*, in regibus unum atque idem esse. Quæ enim vis est unquam à regibus facta, quam non jus regium tu esse affirmasti? Hæc sunt quæ novem paginis bene longis responsione digna animadvertere potui; cætera sunt ea, quæ aut identidem repetita hæud semel refutavimus, aut ad hanc causam disceptandam nullum habent momentum. Itaque solito nunc brevior si sum, id non meæ diligentiae, quam in hoc summo tadio languescere non patior, sed tuæ loquacitati, rerum & rationum tam cassæ atque mani, imputandum erit.

CAPUT
II

CAPUT XII.

VELLEM equidem, Salmasi, ne cui fortè videar in regem Carolum, suo fato atque supplicio defunctum, iniquior esse aut acerbior, ut totum hunc de criminibus ejus locum, quod & tibi & tuis consultius fuisset, silentio præterissem. Nunc verò quoniam id magis placuit, ut de iis præfidenter & verbosè dicerem, faciam profectò ut intelligas, nihil à te fieri incogitantius potuisse, quàm ut deterrimam causæ tuæ partem, nempe ejus crimina ad extremum refricanda & accuratius inquirenda reservares, quæ, cum vera & atrocissima ostendero fuisse, & ejus memoriam omnibus bonis ingratam atque invisam, & tui defensoris odium quàm maximum in animis legentium novissimè relinquant. *Duæ*, inquis, *partes ejus accusationis fieri possunt; una in reprehensione vitæ versatur, altera in delictis quæ tanquam rex potuit committere.* Et vitam quidem ejus inter convivia, & ludos, & foeminarum greges dilapsam facile tacebò: quid enim habet luxus dignum memoratu? Aut quid hæc ad nos, si tantum privatus fecisset? postquam voluit rex esse, ut nec sibi vivere, ita ne peccare quidem

quidem sibi solum potuit. Primum enim exemplo suis vehementissimè nocuit; secundo loco, quod temporis libidinibus & rebus ludicris impendit, quod erat plurimum, id totum reipub. quam susceperat gubernandam, subduxit; postremo immensas opes, innumerabilem pecuniam non suam, sed publicam luxu domestico dilapidavit. Itaque domi rex malus primum esse coepit. Verum ad ea potius crimina *que male regnando commisisse arguitur* transeamus. Hic doles tyrannum eum, proditorem, & homicidam fuisse iudicatum. Id non injurià factum demonstrabitur. Tyrannum autem prius, non ex vulgi opinione, sed ex Aristotelis & doctorum omnium iudicio definiamus. Tyrannus est qui suam duntaxat, non populi utilitatem spectat. Ita Aristoteles ethicorum decimo, & alibi, ita alii plerique. Suave commoda an populi spectarit Carolus, pauca hæc de multis, quæ tantummodo perstringam, testimonio erunt. Cum aula sumptibus patrimonium & proventus regii non sufficerent, imponit gravissima populo tributa; usque absumptis nova excogitavit; non ut rempub. vel auget, vel ornaret, vel defenderet, sed ut populi non unius opes vel unam in domum congerendas inferret, vel una in domo dissiparet. Hunc in modum sine lege cum pervolaret omnia, quod unicum sciebat sibi frano fore, Parlamentum aut funditus abolere, aut convocatum haud sæpius quam id suis rationibus

tionibus conducere, tibi soli reddere obnoxium conatus est. Quo frano sibi detracto, aliud ipse populo frantum injecit: Germanos equites, pedites Hibernos per urbes, perque oppida quasi in præsidia, cum bellum esset nullum, collocandos curavit: parumne tibi adhuc tyrannus videtur? In quo etiam, ut in aliis multis rebus, quod supra per occasionem abs te datam ostendi (quanquam tu Carolum Neroni crudelissimo conferri indignaris) Neroni perquam similis erat: nam & Senatum ille è repub. se sublatum persæpe erat minatus. Interea conscientis religiosorum hominum supra modum gravis, ad caeremonias quasdam & supersticiosos cultus, quos è medio papismo in ecclesiam reduxerat, omnes adigebat; renuentes aut exilio aut carcere multabat; Scotos bis eam ob causam bello adortus est. Hoc usque simplici saltem vice nomen tyranni commoverisse videatur. Nunc cur adjectum in accusatione proditoris nomen fuerit exponam. Cum huic Parlamento sæpius pollicitis, edictis, execrationibus confirmasset, se nihil contra rempub. moliri, eodem ipso tempore aut papistarum delectus in Hibernia habebat, aut legatis ad regem Daniæ clanculàm missis, arma, equos, auxilium diserte contra Parlamentum petebat, aut exercitum nunc Anglorum nunc Scotorum pretio sollicitabat; illis Urbem Londinum diripiendam, his quatuor provincias Aquilonares Scotorum ditioni adjungendas

jungendas promisit, si sibi ad Parlamentum quoquo modo tollendum commodare suam operam vellent. Cum hæc non succederent, cuiusdam Dillonio perduelli dat secretiora ad Hibernos mandata, quibus juberentur omnes Anglos ejus insulæ colonos repente armis adoriri. Hæc ferè proditorum ejus monumenta sunt, non vanis rumoribus collecta, sed ipsis literis ipsius manu subscriptis atque signatis comperta. Homicidam denique fuisse, cujus acceptis mandatis Hiberni arma ceperint, ad quinquies centena millia Anglorum in summa pace nihil tale metuentium exquisitis cruciatibus occiderint, qui etiam tantum reliquis duobus regnis bellum civile conflavit, neminem puto negaturum. Addo enim quod in illo Væctensi colloquio hujus belli & culpam & crimen rex palam in se suscepit, eoque omni Parlamentum notissimâ confessione suâ liberavit. Habes nunc breviter quamobrem rex Carolus & tyrannus & proditor & Homicida judicatus fuerit. At cur non prius, inquis, neque in illo solenni fœdere, neque postea cum dedititius esset, vel à Presbyterianis vel ab independentibus sic judicatus est, sed potius, ut regem decuit accipi, omni reverentiâ est exceptus? Vel hoc solo argumento persuaderi cuivis intelligenti queat, non nisi serò tandem, & postquam omnia sustinuerant, omnia tentaverant, omnia perpessi erant, deliberatum Ordinibus fuisse regem abjicere. Tu id solus mali-

tiosè

tiosè nimis in invidiam rapis, quod summam eorum patientiam, æquanimicatem, moderationem, fastusque regii tolerantiam nimis fortasse longam apud omnes bonos testabitur. At monse Augusto qui præcessit ejus supplicium, domus Communium quæ sola jam tum regnabat & Independentibus erat obnoxia, scripsit literas ad Scotos, quibus testabatur nunquam sibi in animo fuisse mutare statum qui huc usque in Angliâ obtinuerat sub rege, domo dominorum & Communium. Vide jam quam non doctrina Independentium abrogatio regis attribuenda sit. Qui suam dissimulare doctrinam non solent, etiam potius rerum profitentur nunquam sibi in animo fuisse statum regni mutare. Quod si id postmodum in mentem venit, quod in animo non fuit, cur non licebat quod rectius, & è repub. magis esse videbatur, id potissimum sequi? præsertim cum Carolus neque exorari, neque flecti ullo modo potuerit, ut justissimis eorum postulatis, quæque semper eadem ab initio obtulerant, assentiretur. Quas initio de religione, quas de jure suo sententias perversissimas tuebatur, nobisque adeò calamitosas, in iisdem permanebat: ab illo Carolo nihil mutatus, qui & pace & bello tanta nobis omnibus mala intulerat. Siquid est assensus, id & invitè facere, & quamprimum sui juris foret, pro nihilo se habiturum haud obscuris indicibus significabat: idem apertè filius, abductâ secum per eos dies classis parte, scripto, idem ipse per literas

litteras ad suos quosdam in urbe declarabat. Interea cum Hibernis Anglorum hostibus immanissimis, reclamante Parlamento, foedis conditionibus occultè pacem coagmentaverat, Anglos ad repetita inutiliter colloquia & pacem quoties invitabat, toties contra eos omni studio bellum coquebat. Hic illi quibus concedita respub. erat, quò se verterent? an commissam sibi nostram omnium salutem in manus hosti acerbissimo traderent? An alterum belli propè internecini septennium, nequid pejus ominemur, gerendum nobis iterum, & exantlandum relinquerent? Deus meliorem illis mentem iniecit, ut prioribus de rege non movendo cogitationibus, non enim ad decreta pervenerant, rempub. religionem, libertatem ex ipso illo foedere solenni anteponebant; quæ quidem stante rege constare non posse, tardius illi quidem quam oportuit, sed aliquando tamen viderunt. Sanè Parlamento nunquam non liberum atque integrum esse debet, ex re natà quàm optimè reipub. consulere; neque ita se prioribus addicere sententiis, ut religio sit in posterum, etiamsi Deus dederit, vel sibi, vel reipub. plus sapere. At Scoti non idem sentiunt, quinimo ad filium Carolum scribentes, *sacratissimum regem appellant parentem ejus, & facerrimum facinus quo necatus est.* Cave plura de Scotis, quos non novisti; nos novimus, cum eundem regem *facerrimum*, & homicidam & proditorem; facinus quo tyrannus

nus necaretur *sacratissimum* appellarent. Nunc regi quam dicam scripsimus, quasi parùm commodè scriptam cavillaris, & *quid opus fuerit ad Elogium illud tyranni addere proditoris & homicidæ titulos*, quæris: cum tyranni appellatio omnia mala comprehendat: tum quis tyrannus sit grammaticè & glossematicè etiam doces. Aufer nugas istas literator, quas una Aristotelis definitio modò allata nullo negotio difflabit; quæque te doctorem docebit nomen tyranni, quoniam tuà nihil interest præter nomina intelligere, posse citra prodicionem & homicidium stare. Atqui *leges Anglicanæ non dicunt prodicionis crimen regem incurrere si procuraverit seditionem contra se vel populum suum.* Neque dicunt, inquam, Parlamentum læsæ Majestatis reum esse, si malum regem tollat, aut unquam fuisse, cum sæpius olim sustulerit: posse autem regem suam majestatem lædere atque minuere, immò amittere, clara voce testantur. Quod enim in illa lege S^æ Edouardi legitur, *nomen regis perdere*, nihil aliud est quàm regio munere ac dignitate privari; quod accidit Chilperico Franciæ regi, cujus exemplum illustrandæ rei causâ eodem loco lex ipsa ponit. Committi autem summam perduellionem tam in regnum, quàm in regem non est apud nos jurisperitus qui inficias ire possit. Provoco ad ipsum, quem profers Glanvillanum. *Siquis aliquid fecerit in mortem regis, vel seditionem regni, crimen prodicionis esse.* Sic illa machinatio quæ

Papistæ quidam Parlamenti curiam cum ipsis ordinibus uno ictu pulveris nitrati in auras difficere parabant, non in regem solum, sed in Parlamentum & regnum, ab ipso Jacobo & utraque ordinum domo *summa proditio* iudicata est. Quid plura attinet in re tam evidenti, quæ tamen facile possem, statuta nostra allegare? cum ridiculum planè sit & ratione ipsa abhorrens, committi perduellionem in regem posse, in populum non posse, propter quem & cuius gratia, cuius, ut ita dicam, bonâ veniâ, rex est id quod est. Frustra igitur tot statuta nostra deblateras, frustra in verustis legum Anglicarum libris exerces te atque volutas; ad quas vel ratas vel irritas habendas Parlamenti autoritas semper valuit; cuius etiam solius est, quid sit perduellio, quid ista maiestas interpretari; quam maiestatem nunquam sic à populo in regem transiisse, ut non multo celsior atque augustior in Parlamento conspiciatur, jam sapius ostendi. Te verò vappam & circulatorem Gallum jura nostra interpretantem quis ferat? Vos verò Anglorum perfugæ, tot episcopi, doctores, jurisconsulti, qui literaturam omnem & eruditionem vobiscum ex Angliâ aufugisse prædicatis, adeone ex vestrum numero nullus causam regiam atque suam defendere satis strenuè satisque latinè sciebat, gemibusque exteris dijudicandam exponere, ut cerebrosus ille & crumenipeta Gallus mercede accersendus in

in partes necessariò esset, qui regis inopis, tot doctorum & sacerdotum infantia stipati, patrocinium susciperet? magnâ, mihi credite, infamia etiam hoc nomine apud exterarum nationes flagrabitis; & meritò vos utique cecidisse causâ omnes existimabunt, quam ne verbis quidem, nedum armis aut virtute sustinere valuistis. Sed ad te redeo, vir bone, dicendi perite, si tute modò ad te rediisti; nam stertentem te tam prope finem & de morte voluntaria nescio quid abs re somniantem offendo; tum statim negas cadere in regem suæ mentis compotem, ut populum seditionibus distrahat, exercitus suos hostibus debellandos tradat, ut factiones contra se suscitet. Quæ omnia cum & alii multi reges, & Carolus ipse fecerit, dubitare non potes, præsertim Stoicus, quin ut omnes improbi, sic omnes quoque tyranni prorsus insaniant. Flaccum audi.

*Quem mala stultitia, & quæcumq; inscitia veri
Cæcum agit, insanum Chrysippi porticus & grex
Autumat, hæc populos, hæc magnos formula reges,
Excepto sapiente, tenet.* —

Si igitur insani cujuscumque facti criminem, rege Carolo amovere cupis, debetis improbitatem ab eo prius amovere quàm insaniam. At enim rex non potuit proditorem in eos committere, qui vassalli ipsius & subiecti fuere. Primum; cum æquè atque ulla gens hominum liberi simus,

nullum barbarum morem fraudi nobis esse pati-
 nemur: fac deinde *vassallos* fuisse nos regis, ne
 sic quidem tyrannum perferre dominum tene-
 mur. Omnis ea subjectio, ut ipsæ leges nostræ
 loquuntur, *honesto & utili* definita est, Leg.
 Hen. 1. c. 55. Fidem eam esse *mutuam* juris-
 consulti omnes tradunt, si dominus *ligeam*, quod
 aiunt, *defensionem* præstiterit: sin è contrario ni-
 miùm sævus fuerit, aut atrocem aliquam inju-
 riam intulerit, *dissolvi & penitus extingu* omni-
homagii connexionem. Hæc ipsa Bractoni verba
 & Fletæ sunt. Unde *vassallum* est ubi lex ipsa
 in dominum armat; eumque singulari certa-
 mine à *vassallo*, si acciderit, interimendum tra-
 dit. Idem si universæ civitati aut nationi in ty-
 rannum non licuerit, deterior liberorum homi-
 num conditio quam servorum erit. Nunc
 Caroli homicidia aliorum regum partim homi-
 cidis, partim justè factis excusare contendis.
 De Ianienâ Hiberniensi *remittis lectorem ad opus*
illud regium Iconis Basilicæ; & ego te remitto ad
Iconoclastem. *Captam Rupellam*, proditos Ru-
 pellenes, ostentatam potius quam datam opem, im-
 putari Carolo non vis: imputetur necne me-
 ritò, non habeo dicere; satis superque ab eo
 peccatum est domi, ne externa persequi curem:
 omnes interim ecclesias protestantium, quot-
 quot ullo tempore se contra reges religionis
 hostes armis defenderunt, eodem nomine rebel-
 lionis damnas. Quam contumeliam ab alumno
 suo

suo sibi illatam quanti intersit ad disciplinam ec-
 clesiasticam, suamque tuendam integritatem,
 non negligere, secum ipsi cogitent: nos etiam
 Anglos eâ expeditione proditos acerbè tulimus.
 Qui enim regnum Angliæ in tyrannidem con-
 vertere diu meditatus erat, non, nisi extincto
 prius militari civium robore ac flore, cogitata
 perficere se posse arbitrabatur. Aliud erat cri-
 men regis quod ex jurejurando à regibus regnum
 capessentibus dari solito verba quædam ejus
 jussu erasa fuerint, antequam jurasset. O faci-
 nus indignum & execrandum! impium qui fe-
 cit, quid dicam qui defendit? nam quæ potuit,
 per Deum immortalem, quæ perfidia, aut juris
 violatio esse major? quid illi sanctius post sacra-
 tissima religionis mysteria illo jurejurando esse
 debuit? Quis queso sceleratior, isne qui in le-
 gem peccat, an qui secum legem ipsam ut pec-
 care faciat dat operam? aut denique ipsam le-
 gem tollit ne peccasse videatur? Agedum, jus
 hoc religiosissimè jurandum rex iste violavit;
 sed ne palam tamen violasse videretur, turpissi-
 mo quodam adulterio per dolum corripuit; &
 ne pejerasse diceretur, jus ipsum jurandum in
 perjurium verit. Quid aliud potuit sperari,
 nisi injustissimè, verutissimè, atque infelicissimè
 regnaturum esse eum, qui ab injuria tam de-
 testanda auspicatus regnum est; jusque illud
 primum adulterare auderet, quod solum impe-
 dimento sibi fore, ne jura omnia perverteret,
 putabat.

putabat. At enim Sacramentum illud, sic enim defendis, non magis obligare reges potest, quàm leges; legibus autem se devinciri velle præ se ferunt, & secundum eas vivere, cum tamen re vera iis soluti sint. Quemquàmne tam sacrilego, tamque incesto ore esse, ut sacramentum religiosissimum tactis Evangeliiis datum, quasi per se leviculum solvi sine causa posse asserat? Te verò, scelus atque portentum, ipse Carolus redarguit; qui cum sacramentum illud non esse per se leve quidpiam existimaret, idcirco ejus religionem aut subterfugere, aut fallaciâ quavis eludere satius duxit, quàm apertè violare; & corruptor jusjurandi hujus & falsarius esse maluit, quàm manifestè perjurus. At verò jurat quidem rex populo suo, ut populus vicissim regi, sed populus jurat regi fidelitatem, non populo rex. Lepidum sanè hominis commentum! annon qui juratus promittit atque spondet se quidpiam fideliter præstaturum, fidem suam iis obligat qui jusjurandum ab eo exigunt? Rex sanè omnis quoad præstanda ea quæ promittit, & fidelitatem, & obsequium, & obedientiam populo jurat. Hic ad Guilielmum Conquæstorem recurris, qui ipse, non quod sibi collibitum erat, sed quod populus ab eo & magnates postulabant, id omne haud semel jurare est coactus se præstaturum. Quod si multi reges coronam solenni ritu non accipiunt, & proinde non jurant, & tamen regnant, idem de populo responderi potest; cujus

pars

pars magna fidelitatem nunquam juravit. Si rex ob eam causam solutus erit, erit & populus. Quæ autem pars populi jurabat, non regi solum, sed regno & legibus jurabat, à quibus rex factus est, & quidem eatenus tantum regi, quoad is leges observaret, quas vulgus, id est, communitas sive plebeius ordo elegerit. Stultior enim sit, qui legumstrarum loquelam ad puriorem semper latinitatem exigere velit. Hanc clausulam, quas vulgus elegerit, Carolus, antequam coronam acciperet, ex formula juramenti regii eradendam curavit. At, inquis, sine regis assensu nullas leges vulgus elegerit; eoque nomine duo statuta citas, unum Anni xxxvij. Hen. 6. c. xv. alterum decimo tertio, Edouardi iv. c. viii. Tantum autem abest, quo minus eorum alterutrum in libro statutorum usquam appareat, ut annis abs te citatis, neque rex iste neque ille ullum omnino statutum promulgaverit. Tu fidem jam perfugarum, statuta tibi dictantium, elusus querere; dum alii tuam admirantur impudentiam simul & vanitatem, quem non pudebat iis in libris versatissimum videri velle, quos inspexisse nunquam, ne vidisse quidem tam facile argueris. Clausulam autem istam jusjurandi, quam tu perfricti oris balatro commentitiam audes dicere, regis, inquis, defensores fieri posse ajunt, ut in aliquot antiquis exemplaribus extiterit, sed in desuetudinem abiisse, quod commodam significationem non haberet. Verum ob id ipsum

ipsum majores nostri illam clausulam in hoc regis jurejurando posuere, ut significationem tyrannidi semper non commodam haberet. In defuetudinem autem si abierat, quod tamen falsissimum est, quis neget multò meliori jure revocandam fuisse? frustra, si te audiam: quippe in regibus mos ille jurandi qui hodie receptus est, ceremonialis est tantum. Atqui rex, cum episcopos aboleri oportuit, per illud jusjurandum non licere sibi causatus est. Atque ita sacramentum illud sanctissimum, quoties ex usu est regis, vel solidum quiddam & firmum erit, vel inane tantum & ceremoniale. Quod ego vos obtestor, Angli, etiam atque etiam animadvertatis: & qualem estis regem habituri, si redierit, vobiscum reputetis: non enim in mentem venisset unquam huic Grammatico sceleroso & extraneo de jure regis Anglorum velle scribere, aut posse, nisi Carolus ille extorris, disciplinam patriam imbutus, unaque illi monitores ejus profligatissimi, quid hac de re scribi vellent omni studio suggessissent. Dictabant huic illi, totum Parlamentum proditoris in regem insimulari posse, vel ob hoc solum, quod sine assensu regis declaravit omnes esse proditores qui arma contra Parlamentum Angliæ sumpserunt; vassallum scilicet regis esse Parlamentum; jusjurandum verò regium ceremoniale tantum esse, quidni vassallum etiam? Ita neque legum ulla sanctitas, neque sacramenti ulla fides, aut religio, quicquam valebit

ad

ad cohibendam à vita atque fortunis vestrum omnium vel libidinem effrenati regis, vel ultionem exacerbati: qui ita institutus à pueritia est, ut leges & religionem, ipsam denique fidem vassallari sibi, & servire suis libitis arbitretur debere. Quanto præstabilius esset, vobisque dignius, si opes, si libertatem, si pacem, si imperium vultis, à virtute, industria, prudentia, fortitudine vestra indubitanter petere hæc omnia, quam sub regio dominatu incassum sperare? Certè qui sine rege ac domino parari hæc posse non putant, dici non potest, quam abjectè, quam non honestè, non dico quam indignè, de se ipsi statuunt: quid enim aliud nisi se inertes, imbecillos, mentis inopes, atque consilii, corpore atque animo ad servitium natos, fatentur esse? Et servitus quidem omnis homini ingenio turpis est; vobis autem post libertatem Deo vindice, vestroque Marte recuperatam, post tot fortia facinora, & exemplum in regem potentissimum tam memorabile editum, velle rursus ad servitutem, etiam præter fatum, redire, non modò turpissimum, sed & impium erit, & scelèratum: parque vestrum scelus illorum scelèri erit, qui servitutis olim Ægyptiacæ desiderio capti, multis tandem cladibus ac variis diviniis absumpti, liberatori Deo poenas tam servilis animi dedere. Quid tu interim, servitutis conciliator? Potuit, inquis, rex proditoris & delictorum aliorum gratiam facere; quod

LI

satis

satis evincit legibus eum solutum fuisse. Proditionis quidem, non quæ in regnum, sed quæ in se commissa erat, poterat rex, ut quivis alius, gratiam facere: poterat & quorundam aliorum fortasse maleficiorum, quanquam non id semper: an ideo qui maleficum servandi nonnunquam jus quoddam habet, idem continuo omnes bonos perdendi jus ullum habebit? Citatus in curiam, eamque inferiorem, respondere non tenetur, nisi per procuratorem, rex, uti nec de populo quidem ullus; an ideo in Parlamentum citatus ab universis non veniet? non ipse respondebit? Conari nos aîs Batavorum exemplo factum nostrum tueri, atque hinc, stipendio scilicet metuens quo te Batavi luem atque pestem alunt, ne Anglos infamando etiam Batavos auctores tuos infamasse videaris, demonstrare cupis quam dissimile sit quod hi & quod illi fecerunt. Quam ego collationem tuam, quanquam in ea quædam sunt falsissima, alia, ne salario fortasse tuo non satis lires, palpum olent, omittam. Negant enim Angli opus sibi esse ut exterorum quorumvis exemplo facta sua tueantur. Habent leges, quas secuti sunt, patrias, hac in parte, sicubi terrarum aliæ sunt, optimas: habent quos imitentur, majores suos, viros fortissimos, qui immoderatis regum imperiis nunquam cedere; multos eorum intolerantius se gerentes per supplicium necavere. In libertate sunt nati, sibi sufficiunt, quas volunt leges, possunt

sunt sibi ferre; unam præ cæteris colunt antiquissimam, à natura ipsa latam, quæ omnes leges, jus omne atque imperium civile non ad regum libidinem, sed ad bonorum maximè civium salutem refert. Jam præter quisquilias & rudera superiorum capitum restare nihil video; quorum quidem acervum cum satis magnum in fine congefferis, nescio quid aliud tibi volueris, nisi hujus tuæ fabricæ ruinam quasi præfigere. Tandem aliquando post immensam loquacitatem rivos claudis; *Deum testatus te hanc causam tuendam suscepisse, non tantum quia rogatus, sed quia meliorem nullam te potuisse defendere conscientia tibi suggestit.* Rogatus tu in res nostras tibi alienissimas, nobis non rogantibus, te interponas? Tu populi Anglicani summos magistratus pro auctoritate proque imperio sibi commisso quod suum munus est in sua ditione agentes, nulla injuriâ lacepsitus (neque enim natum te esse sciebant) indignissimis verborum contumeliis laceres, libroque infami edito proscindas? A quo autem rogatus? An ab uxore, credo, quæ jus regium, ut perhibent, in te exercet; quæque tibi, quoties libet, ut illa Fulvia, cujus, ex epigrammate obsceno, centones modo consuisti (p. 320.) aut scribe aut pugnemus ait: unde tu, ne signa canerent, scribere malebas. An rogatus fortasse à Carolo minore, & perditissimo illo peregrinantium aulicorum grege, quasi alter Balaamus ab altero Balacco rege accersitus,

ceritus, ut jacentem regis causam, & malè pugnando amissam maledicendo erigere dignarerere? Sic sanè fieri potuit; nisi quod hoc ferè interfuit; ille enim vir sagax asino insidens locutuleio ad execrandum venit; tu asinus loquacissimus infessus à foemina, & sanatis quos vulneraveras episcoporum capitibus obsitus, apocalyptica illius bestiae parvam quandam imaginem exprimere videris. Sed ferunt poenituisse te hujus libri, post paulò quam scripsisses. Benè profectò habet; tuam itaque ut testere omnibus poenitentiam, nihil tibi prius faciendum erit, quam ut pro libro tam longo unam tantummodò literam adhuc longam ex te facias. Sic enim poenituit Isarioten illum Judam cui similis es; idque novit puer Carolus, qui crumenam idcirco tibi, insigne illud Judae proditoris, dono misit, quòd primum audierat, & postmodum sciebat, te apostatam esse & Diabolum. Judas ille Christum prodidit, tu Christi Ecclesiam; Episcopos Antichristos esse docueras, ad eos defecisti: quos inferis damnaveras, eorum causam suscepisti: Christus omnes homines liberavit, tu omnes ad servitutem redigere conatus es: ne dubita, postquam in Deum, in ecclesiam, in omne genus hominum tam impius fuisti, quin te etiam idem exitus maneat, ut desperatione magis quam poenitentia ductus, tuque pertasus, ab infelici tandem arbore pendens, sicut & par ille tuus olim, medius

dus crepes; illamque malefidam & fallacem conscientiam, bonorum & sanctorum insectatricem, ad destinatas tibi quandoque supplicii sedes pramittas. Hactenus, quod initio institueram ut meorum civium facta egregia contra insanam & lividissimam furentis sophistae rabiem, & domi & foris defenderem, jusque populi commune ab injusto regum dominatu affererem, non id quidem regum odio, sed tyrannorum, Deo bene juvante videor jam mihi absolvisse: neque ullum sine responso vel argumentum, vel exemplum, vel testimonium ab adversario allatum sciens prætermisi, quod quidem firmitatis in se quicquam, aut probationis vim ullam habere videretur; in alteram fortasse partem culpae propior, quòd sæpiusculè ineptiis quoque ejus, & argutis tritissimis, quasi argumentis, respondendo, id eis tribuisse videtur, quòd dignæ non erant. Unum restat, & fortasse maximum, ut vos quoque, ô Cives, adversarium hunc vestrum ipsi refutetis; quod nulla alia ratione video posse fieri, nisi omnium maledicta vestris optimè factis exuperare perpetuò contendatis. Vota vestra & preces ardentissimas Deus, cum servitutis haud uno genere oppressi, ad eum confugistis, benigne exaudiat. Quæ duo in vita hominum mala sanè maxima sunt, & virtuti damnosissima, Tyrannis & superstitio, iis vos gentium primos gloriose liberavit; eam animi magnitudinem vobis injecit,

ceritus, ut jacentem regis causam, & malè pugnando amissam maledicendo erigere dignarerere? Sic sanè fieri potuit; nisi quod hoc ferè interfuit; ille enim vir sagax asino insidens locutuleio ad execrandum venit; tu asinus loquacissimus infessus à foemina, & sanatis quos vulneraveras episcoporum capitibus obfitus, apocalypticæ illius bestiae parvam quandam imaginem exprimere videris. Sed ferunt poenituisse te hujus libri, post paulò quàm scrip-
fisses. Benè profectò habet; tuam itaque ut testere omnibus poenitentiam, nihil tibi prius faciendum erit, quàm ut pro libro tam longo unam tantummodò literam adhuc longam ex te facias. Sic enim poenituit Isarioten illum Judam cui similis es; idque novit puer Carolus, qui crumenam idcirco tibi, inigne illud Judæ proditoris, dono misit, quòd primum audierat, & postmodum sciebat, te apostatam esse & Diabolum. Judæ ille Christum prodidit, tu Christi Ecclesiam; Episcopos Antichristos esse docueras, ad eos defecisti: quos inferis damnaveras, eorum causam suscepisti: Christus omnes homines liberavit, tu omnes ad servitutem redigere conatus es: ne dubita, postquàm in Deum, in ecclesiam, in omne genus hominum tam impius fuisti, quin te etiam idem exitus maneat, ut desperatione magis quàm poenitentia ductus, tuque perasus, ab infelici tandem arbore pendens, sicut & par ille tuus olim, me-
dius

dus crepes; illamque malefidam & fallacem conscientiam, bonorum & sanctorum insectatricem, ad destinatas tibi quandoque supplicii sedes pramittas. Hactenus, quod initio institueram ut meorum civium facta egregia contra insanam & lividissimam furentis sophistæ rabiem, & domi & foris defenderem, jussque populi commune ab injusto regum dominatu assererem, non id quidem regum odio, sed tyrannorum, Deo bene juvante videor jam mihi absolvisse: neque ullum sine responso vel argumentum, vel exemplum, vel testimonium ab adversario allatum sciens prætermisi, quod quidem firmitatis in se quicquam, aut probationis vim ullam habere videretur; in alteram fortasse partem culpæ propior, quòd sæpiusculè ineptiis quoque ejus, & argutis tritissimis, quasi argumentis, respondendo, id iis tribuisse videar, quòd dignæ non erant. Unum restat, & fortasse maximum, ut vos quoque, o Cives, adversarium hunc vestrum ipsi refutetis; quod nulla alia ratione video posse fieri, nisi omnium maledicta vestris optimè factis exuperare perpetuò contendatis. Vota vestra & preces ardentissimas Deus, cum servitutis haud uno genere oppressi, ad eum confugistis, benignè exaudiat. Quæ duo in vita hominum mala sanè maxima sunt, & virtuti damnosissima, Tyrannis & superstitio, iis vos gentium primos gloriose liberavit; eam animi magnitudinem vobis in-
jecit,
L 13

jecit, ut devictum armis vestris & dedititium regem iudicio inclyto judicare, & condemnatum punire primi mortalium non dubitaretis. Post hoc facinus tam illustre, nihil humile aut angustum, nihil non magnum atque excelsum & cogitare & facere debebitis. Quam laudem ut assequamini, hac sola incedendum est via, si ut hostes bello domuistis, ita ambitionem, avaritiam, opes, & secundarum rerum corruptelas, quæ subigunt cæteras gentes hominum, ostenderitis posse vos etiam inermes media in pace omnium mortalium fortissimè debellare: si, quam in repellenda servitute fortitudinem præstitistis, eam in libertate conservanda iustitiam, temperantiam, moderationem præstiteritis. His solis argumentis & testimoniis evincere potestis, non esse vos illos, quos hic probis insequitur, *Perduelles, latrones, sicarios, parricidas, fanaticos*; non vos ambitionis aut alieni invadendi studio, non seditione, non pravis ullis cupiditatibus, non amentia aut furore percitos, regem trucidasse, sed amore libertatis, religionis, iustitiæ, honestatis, patriæ denique charitate accensos, tyrannum punisse. Sin autem, quod, bone Deus, ne unquam siveris, aliter in animum induxeritis, si in bello fortes, in pace turpes eritis, qui manifestum sensistis numen vobis tam propitium, hostibus tam grave, neque exemplo tam insigni & memorando ante oculos posito, Deum

Deum vereri, & iustitiam colere didiceritis, quod ad me attinet, concedam sanè, & fatebor, neque enim potero negare, ea omnia quæ nunc maledici & mendaces de vobis pessimè aut loquuntur aut sentiunt, vera esse: vósque multò iratiorem brevi tempore experturi estis Deum, quàm aut infensum inimici vestri, aut vos benignum & faventem & paternum, præ cæteris omnibus terrarum orbis gentibus hodiernis, experti estis.

FINIS.

Deum vobis, et ipsam colere debetis,
quod ad me scribitis, concordes sunt et liberos,
neque enim potero negare, et omnia que
nunc maledicti et maledicti de vobis possumus
aut loquuntur aut loquuntur, vobis esse: vobis
magis rationem brevi tempore exponere
Deum, quam aut interitum interit vestri, aut
vos periculum de latrone et periculo, per
ceteris omnibus terrarum orbis gentibus ho-

21212

